

CHALMERS

Kartläggning av utmaningar inom svenskt lantbruk

En behovsanalys grundad i nära kontakt med svenska lantbrukare och deras utmaningar inom anställningsprocesser

Kandidatarbete inom civilingenjörsprogrammen Maskinteknik och Teknisk Design

Oskar Ekström
Lukas Hammargren
Josefine Johansson
Karin Lindgren
Lucas Rostedt
Klara Wallinder

Institutionen för Industri- och materialvetenskap

CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA

Göteborg, Sverige 2026

www.chalmers.se

KANDIDATARBETE 2026

Kartläggning av utmaningar inom svenskt lantbruk

En behovsanalys grundad i nära kontakt med svenska lantbrukare
och deras utmaningar inom anställningsprocesser

Oskar Ekström
Lukas Hammargren
Josefine Johansson
Karin Lindgren
Lucas Rostedt
Klara Wallinder

CHALMERS

Institutionen för Industri- och materialvetenskap
CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA
Göteborg, Sverige 2026

Kartläggning av utmaningar inom svenskt lantbruk
En behovsanalys grundad i nära kontakt med svenska lantbrukare och deras utmaningar inom anställningsprocesser

Oskar Ekström
Lukas Hammargren
Josefine Johansson
Karin Lindgren
Lucas Rostedt
Klara Wallinder

© Oskar Ekström, Lukas Hammargren, Josefine Johansson, Karin Lindgren, Lucas Rostedt och Klara Wallinder, 2026.

Handledare: Adam Mallalieu
Examinator: Lars Almefelt

Kandidatarbete 2026
Institutionen för Industri- och materialvetenskap
CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA
SE-412 96 Göteborg
Telefon +46 31 772 1000

Omslag: Traktor på fält med piktogram. Illustration genererad i OpenAI.

Typsatt i L^AT_EX
Printed by Chalmers digitaltryck
Göteborg, Sverige 2026

Mapping challenges in Swedish agriculture

A needs analysis based on close contact with Swedish farmers and their challenges in hiring processes

Oskar Ekström

Lukas Hammargren

Josefine Johansson

Karin Lindgren

Lucas Rostedt

Klara Wallinder

Department of Industrial and Materials Science
Chalmers University of Technology

Abstract

The Swedish farmers of today face many different challenges in their daily work. These challenges affect not only individual farms, but also society at large. This report investigates the current challenges faced by Swedish agriculture by mapping farmers' needs as a foundation for concept development. The report is based on a detailed study consisting of a review of the literature, interviews, survey data, and field observations. Together, these methods enabled a broad mapping of key problem areas and their interrelationships.

The findings reveal several significant challenges, including an ageing workforce, a shortage of skilled labour, a high incidence of work-related injuries, mental health issues, and persistent liquidity constraints. Additionally, deficiencies were identified in communication and supervisory systems among farmers, authorities, and certifying bodies.

Overall, the results indicate that administrative challenges represent a relevant area of concern within Swedish agriculture. Through the mapping and prioritisation process, recruitment and hiring processes emerged as a recurring and significant problem area. This area was identified as one of the larger issues, with clear potential for improvement. Several concepts were developed within four main areas: introduction to the labour market, recruitment tools, education, and increased exposure to agriculture. From the concepts developed within these areas, summer jobs in agriculture and increased industry knowledge among recruiters were considered particularly relevant for further investigation.

Keywords: Swedish agriculture, needs assessment, problem mapping, recruitment, labour shortage, concept development

Sammanfattning

Dagens svenska lantbrukare ställs inför många olika utmaningar i sitt dagliga arbete. Dessa utmaningar påverkar inte bara de enskilda gårdarna, utan även samhället i stort. Den här rapporten undersöker aktuella utmaningar inom svenskt lantbruk genom att kartlägga lantbrukares behov som grund för konceptutveckling. Rapporten bygger på en undersökning av befintlig litteratur, intervjuer, enkätdata och fältobservationer. Tillsammans gav dessa metoder en bred bild av viktiga problemområden och hur de hänger ihop.

Resultaten visar på flera stora utmaningar, bland annat en åldrande arbetskraft, brist på kvalificerad arbetskraft, många arbetsrelaterade skador, psykisk ohälsa och återkommande ekonomiska begränsningar. Dessutom identifierades brister i kommunikation och tillsyn mellan lantbrukare, myndigheter och certifieringsorgan.

Resultaten visar också att administrativa utmaningar är ett relevant problemområde inom svenskt lantbruk. I kartläggnings- och prioriteringsprocessen framkom rekryterings- och anställningsprocesser som ett återkommande och betydande problemområde. Detta område identifierades som ett av de större problemen, med tydlig potential för förbättring. Flera koncept utvecklades inom fyra huvudområden: introduktion till arbetsmarknaden, rekryteringsverktyg, utbildning och ökad exponering för lantbruket. Av de koncept som utvecklades inom dessa områden bedömdes sommarjobb inom lantbruket och ökad branschkunskap hos rekryterare vara särskilt relevanta att undersöka vidare.

Nyckelord: svenskt lantbruk, behovskartläggning, problemkartläggning, rekrytering, arbetskraftsbrist, konceptutveckling

Förord

Rapporten är ett kandidatarbete genomfört under vårterminen 2026 vid Institutionen för Industri- och materialvetenskap på Chalmers tekniska högskola. Projektet har genomförts av sex studenter inom civilingenjörsprogrammen Maskinteknik och Teknisk Design.

Vi vill rikta ett särskilt stort tack till vår handledare Adam Mallalieu för hans engagemang, breda kunskap och värdefulla stöd under projektets gång.Handledningsmötena har varit både lärorika och inspirerande, och hans vägledning har haft stor betydelse för såväl projektets utveckling som vårt eget lärande. Vi vill även tacka vår examinator Lars Almefelt för noggrann granskning och mycket värdefull återkoppling.

Vi vill även rikta ett stort tack till de lantbrukare som har bidragit till vårt projekt genom intervjuer, gårdsbesök och enkätsvar. Er tid, öppenhet och vilja att dela med er av era erfarenheter har varit avgörande för projektets genomförande.

Innehåll

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund till det svenska lantbruket	1
1.1.1	Lantbrukets historia	1
1.1.2	Utmaningar i dagens lantbruk	2
1.2	Syfte och mål	4
1.3	Avgränsningar	4
2	Problembeskrivning	5
2.1	Administrativa problem inom lantbruksbranschen	5
2.2	Problem inom lantbrukares arbetsmiljö	5
2.3	Djurhållningsproblem inom lantbruksbranschen	6
2.4	Problem med jordbruksmark inom lantbruksbranschen	7
2.5	Organisationsproblem inom lantbruksbranschen	7
2.6	Problem med svinn inom lantbruksbranschen	7
2.7	Problem med teknik, verktyg och underhåll inom lantbruksbranschen	7
2.8	Sammanfattad problemanalys av lantbruksbranschen	8
3	Metod	9
3.1	Studiens övergripande arbetsprocess	9
3.2	Datainsamling inför problemanalys	10
3.2.1	Förstudie av befintlig litteratur	10
3.2.2	Fördjupad undersökning av befintlig litteratur	10
3.2.3	Fältstudier och intervjuer med lantbrukare	11
3.2.4	Utformning av enkät till lantbrukare	12
3.2.5	Benchmarking inom valt fokusområde	12
3.3	Problemanalys inför avgränsning av problemområde	12
3.3.1	Översiktlig problemkarta av lantbruksbranschen	13
3.3.2	Fördjupade problemkartor av de sju problemområdena	13
3.3.3	KJ-analys av valt problemområde	13
3.3.4	Pugh-matris för valt problemområde	14
3.3.5	Toyota's Five Whys för valt problemområde	14
3.3.6	Identifiering av behov och krav inom valt problemområde	15
3.4	Konceptutvecklingsmetoder	15
3.4.1	Brainstorming	15
3.4.2	Dark horse	15
3.4.3	Speedwriting	16

3.4.4	Utvärdering av lösningskoncept	16
4	Resultat	17
4.1	Resultat av datainsamling och fördjupning	17
4.1.1	Fördjupade problemkartor över de sju huvudproblemområdena	18
4.1.1.1	Problem inom administration	18
4.1.1.2	Problem inom arbetsmiljö	20
4.1.1.3	Problem inom djurhållning	22
4.1.1.4	Problem inom jordbruksmark	24
4.1.1.5	Problem inom organisation	26
4.1.1.6	Problem inom svinn	28
4.1.1.7	Problem inom teknik, verktyg och underhåll	30
4.1.2	Resultat av fältstudier på lantbruk	32
4.1.3	Resultat av intervjuer med lantbrukare	32
4.1.4	Avgränsning till administration	33
4.1.5	Benchmarking av administrativa lösningar	33
4.1.5.1	Benchmarking av Gröna jobb	33
4.1.5.2	Benchmarking av Växa	34
4.1.5.3	Benchmarking av Hushållningssällskapet	34
4.1.5.4	Benchmarking av Agronod	34
4.2	Problemanalys av administration inom lantbruk	35
4.2.1	KJ-analys av intervjuer med fokusområde administration	35
4.2.2	Pugh-matris för val av anställning	40
4.2.3	Enkätresultat av lantbrukares egna upplevelser	40
4.2.4	Avgränsning till anställningsprocessen	41
4.2.5	Toyota's Five Whys för analysering av grundproblem	42
4.3	Identifierade behov och krav för anställningsprocessen inom lantbruks- branschen	44
4.4	Lösningskoncept för anställningsprocessen	45
4.4.1	Introduktion till arbetsmarknaden	45
4.4.1.1	Sommarjobb på lantbruk	46
4.4.1.2	Mentorskapsprogram för studenter	47
4.4.2	Rekryteringsverktyg	48
4.4.2.1	Uppläsningstjänst för jobbansökningar	48
4.4.2.2	Öka branschkunskap för rekryterare	50
4.4.2.3	Bemannings-tjänst	51
4.4.2.4	Rekryteringstjänst	51
4.4.3	Utbildningens betydelse för anställningsprocessen	53
4.4.3.1	Intensivkurs inom lantbruk	53
4.4.3.2	AR-stöd för nyanställda	54
4.4.3.3	Ekonomiskt incitament för studenter	55
4.4.3.4	Samverkan mellan lantbrukare och utbildningsutveck- ling	56
4.4.3.5	Underlätta karriärskifte till lantbruk	57
4.4.4	Exponering för lantbruket	58
4.4.4.1	Introducera lantbruk i grundskolan och gymnasiet	58

4.4.4.2	Informativ reklam för lantbruksyrket	59
4.4.4.3	Lantbrukare på sociala medier	61
4.5	Vidareutveckling av koncept	63
5	Diskussion	65
5.1	Problemanalysens relevans och begränsning	65
5.2	Reflektion kring lösningskoncepten	66
5.3	Metodval och genomförande	67
5.3.1	Datainsamlingens styrkor och brister	67
5.3.2	Problemområden och viktning i Pugh-matrisen	68
5.4	Utvärdering av mål, syfte och forskningsfrågor	69
5.5	Förslag på vidareutveckling av arbetet	70
6	Slutsats	73
	Referenser	75
	Bilagor	I
	Bilaga A – Brainstorming	II
	Bilaga B – Pugh-matriser	III
	Bilaga C – Enkät	V
	Bilaga D – Intervjuguide	X

1

Inledning

I detta kapitel presenteras projektets bakgrund, syfte och mål, samt de avgränsningar som gjorts. Syftet är att ge läsaren en tydlig grund och förståelse för de kommande kapitlen.

1.1 Bakgrund till det svenska lantbruket

Nedan presenteras bakgrunden till svenskt lantbruk, där både lantbrukets historia och dagens lantbruk introduceras.

1.1.1 Lantbrukets historia

Det svenska lantbrukets historia går tillbaka så långt som 5000 år. Det finns bevis för att det redan 3000 år f.Kr. fanns små åkrar där stenåldersmänniskorna odlade vete och korn (L. Hildingson & Hildingson, 2022). Lantbruket möjliggjorde att människan kunde bli bofast och påbörja civilisationen (Ryytty, 2011). Under flera tusen år skedde ingen drastisk förändring inom lantbruket, åkrarna blev något större och kunskapen kring odlandet växte långsamt. I huvudsak brukades jorden på samma sätt år efter år, och det som producerades konsumerades främst i det egna hushållet.

Det verkligt stora hoppet inom lantbruket kom under 1800-talet. Ett alltmer effektivt lantbruk blev förutsättningen för att den industriella revolutionen skulle komma igång och de tekniska framstegen under den industriella revolutionen utvecklade och effektiviserade lantbruket ytterligare (K. Hildingson, 2018). Det var under denna tid, som en konsekvens av jordbruksrevolutionen och den industriella revolutionen, som urbaniseringen av samhället skedde. Lantbrukets historia har format mänskligheten; för 5000 år sedan lade det grunden för mänsklig civilisation och sedan 1800-talet har ett allt mer effektivt lantbruk möjliggjort livet i ett modernt samhälle. Se Figur 1.1 för en illustration över lantbrukets utveckling.

Figur 1.1: Illustration över lantbrukets utveckling, genererad med hjälp av OpenAI.

1.1.2 Utmaningar i dagens lantbruk

Som nämns ovan har lantbruket förändrats under lång tid. Det har gått från små åkrar och minimal boskapsskötsel, till att idag omfatta jordbruk, djurskötsel, trädgårdsbruk och skogsbruk (Nationalencyklopedin, u. å-b) där stora, tunga maskiner ofta kommer till användning. Lantbruk är samlingsbegreppet för att bruka jorden, boskapsskötsel eller skogsbruk. Den huvudsakliga slutprodukten från jordbruken är råvaror som sedan blir livsmedel (Nationalencyklopedin, u. å-a). Vissa slutprodukter är livsmedel som ej kräver förädling, till exempel ägg. Skogsbruket producerar främst råvaror som sedan förädlas, exempelvis papper, virke eller biobränsle (Nationalencyklopedin, u. å-c).

Lantbruket i Sverige tillför betydande värden till samhället. Inom jordbruket sysselsattes upp till 158 300 människor under 2024, och det fanns totalt 56 171 olika jordbruksföretag (Karlsson, 2024). Jordbruket skapar, utöver dessa företag och arbeten, även indirekta arbeten, framförallt då 70 % av råvarorna som jordbruket producerar förädlas av svenska livsmedelsföretag. Tillsammans utgör de den tredje största industrigrenen i Sverige (Jordbruksverket, 2023). Utöver sysselsättning och företagande producerar det svenska jordbruket mycket av den mat som konsumeras i Sverige.

År 2024 hade Sverige följande statistik över självförsörjningsgrad¹: ”nötkött är 58 %, griskött 82 %, fårkött 28 %, matfågel 71 % och ägg 95 %”. När det gäller mejeriprodukter är självförsörjningsgraden generellt hög, för mjölk är den ”100 % medan den för grädde är 86 %, smör 73 % och ost 39 %”. Det svenska lantbruket har även väldigt hög självförsörjningsgrad när det kommer till spannmål 100 %, morötter 100 % och socker 100 % (Karlsson, 2024). Den nämnda statistiken indikerar vilken central roll lantbruket spelar för Sverige. Dels på individnivå då det bidrar stort till maten som konsumeras men även på en samhällsnivå då lantbruket sysselsätter

---

¹Andelarna beräknas genom att ta den svenska livsmedelsproduktionen genom den svenska livsmedelskonsumtionen.

mycket människor både direkt och indirekt.

Utöver de redan nämnda anledningarna spelar svenskt lantbruk en stor roll för samhället, genom sin betydelse för att bevara kultur, traditioner och kunskap. Trots att många lantbrukare trivs med sitt arbete är det ett krävande arbete där många oroar sig över att få ekonomin att gå ihop (Landshypotek bank, 2024). Ekonomin är däremot långt ifrån det enda problem som lantbrukare står inför inom den närmsta tiden.

En fråga som är särskilt aktuell just nu är bristen på svenskt nötkött. Det finns flera anledningar till detta och en av dem är generationsfrågan (Gårdssällskapet, 2026). Äldre bönder kan inte fortsätta driva gården, samtidigt saknar de personer som kan ta över verksamheten (Sveriges lantbruksuniversitet, 2026). Enligt jordbruksverket är mer än var tredje lantbrukare över 65 år (Karlsson, 2024). Oro kring generationsskiftet är ett fenomen som syns på flera håll i Europa, men som för tillfället saknar tydlig lösning (Zagata & Sutherland, 2015).

En annan utmaning som svenskt jordbruk står inför är att fortsatt öka effektiviseringen. Samtidigt som jordbruksföretagen generellt sett blir större, så har den totala åkerarealen minskat med 11 % sedan 1990 (Lund, 2024). Detta tros bland annat ha skett till följd av en ökad bebyggelse av bostäder och vägar (Karlsson, 2015). Frågan som ställs är hur svensk livsmedelsproduktion kan säkerställas samtidigt som antalet jordbruk och den totala åkerarealen minskar.

Ytterligare aktuella frågor handlar om det ökade intresset att stärka Sveriges livsmedelsberedskap, i takt med att oron i världen tycks komma allt närmare. En annan fråga handlar om de olycksrisker som jordbrukare utsätts för i sitt arbete, eller de klimatkrav som blir allt mer krävande.

Det är tydligt att svenskt lantbruk står inför en stor mängd utmaningar och problem, som inte bara påverkar det enskilda lantbruket, men även samhället i stort. Vilket eller vilka problem som ska prioriteras, och hur problemen löses på bästa sätt, är däremot inte lika tydligt. Det är i insikten om lantbrukets samhällsviktiga roll, dess utmaningar, och svårigheten att lösa dessa på ett effektivt sätt, som detta kandidatarbete tar avstamp.

1.2 Syfte och mål

Syftet med kandidatarbetet är att bidra till en samlad förståelse för den problematik som svenska lantbrukare möter i sin vardag. Vidare ska arbetet belysa potentiella utvecklingsvägar för att förbättra lantbrukarnas arbetsituation.

De mål som har definierats för kandidatarbetet är:

1. En kartläggning av de problem som påverkar svenska lantbrukare.
2. En välmotiverad avgränsning till ett problemområde som lantbrukare upplever som problematiskt och där det finns ett tydligt behov av förändring.
3. Ett eller flera lösningskoncept anpassade för det problemområde som projektet fokuserar på.

Forskningsfrågor som projektet ämnar att besvara är följande:

1. Vilka är de problem och nyckelbehov som svenska lantbrukare har?
2. På vilket sätt kan problemen inom svenskt lantbruk åtgärdas och behoven tillgodoses?

1.3 Avgränsningar

För att säkerställa ett genomförbart och relevant kandidatarbete har projektet avgränsats utifrån tidsram, tillgängliga resurser och lantbrukets breda problemrymd. Arbetet är tidsmässigt avgränsat till vårterminen 2026 och har genomförts som en förstudie. Fokus ligger därför på att kartlägga, analysera och prioritera problem inom svenskt lantbruk, snarare än att utveckla ett färdigt lösningskoncept. De konceptförslag som presenteras ska därmed ses som en grund för vidareutveckling.

Svenskt lantbruk är en bred sektor, vilket har gjort det nödvändigt att avgränsa vilka delar av branschen som studeras. Arbetet fokuserar på lantbruk inom växtodling och djurhållning, medan skogsbruk och trädgårdsväxtodling inte ingår i studien. Däremot ämnar projektet att ta fram lösningskoncept med potential att påverka svenska lantbruk oavsett geografiskt läge och verksamhetsstorlek.

Datainsamlingen avgränsas till svenska lantbruk, men omfattar olika delar av landet. Gårdsbesöken har genomförts i Halland, medan telefonintervjuer och enkätsvar har samlats in från lantbrukare i flera delar av Sverige. Datainsamlingen utgår även främst från lantbrukares perspektiv. Intervjuer och enkäter har riktats mot lantbrukare, vilket innebär att andra aktörers perspektiv, såsom myndigheter, utbildningsaktörer, studenter och arbetssökande, inte har undersökts i samma omfattning.

Eftersom lantbruket omfattar många olika problemområden har projektet krävt prioriteringar. Områden har valts utifrån relevans för projektets syfte och genomförbarhet inom tidsramen.

2

Problembeskrivning

Detta kapitel presenterar projektets problemformuleringar. För att få en överblick över de problem och problemområden som finns inom lantbruksbranschen gjordes en förstudie, som resulterade i en problemkarta, se Figur 2.1. Kapitlet beskriver de problemområden som identifierats, exempel på problem inom nämnda problemområden samt hur dessa förhåller sig till varandra, och även hur detta ligger till grund för resten av kandidatarbetet.

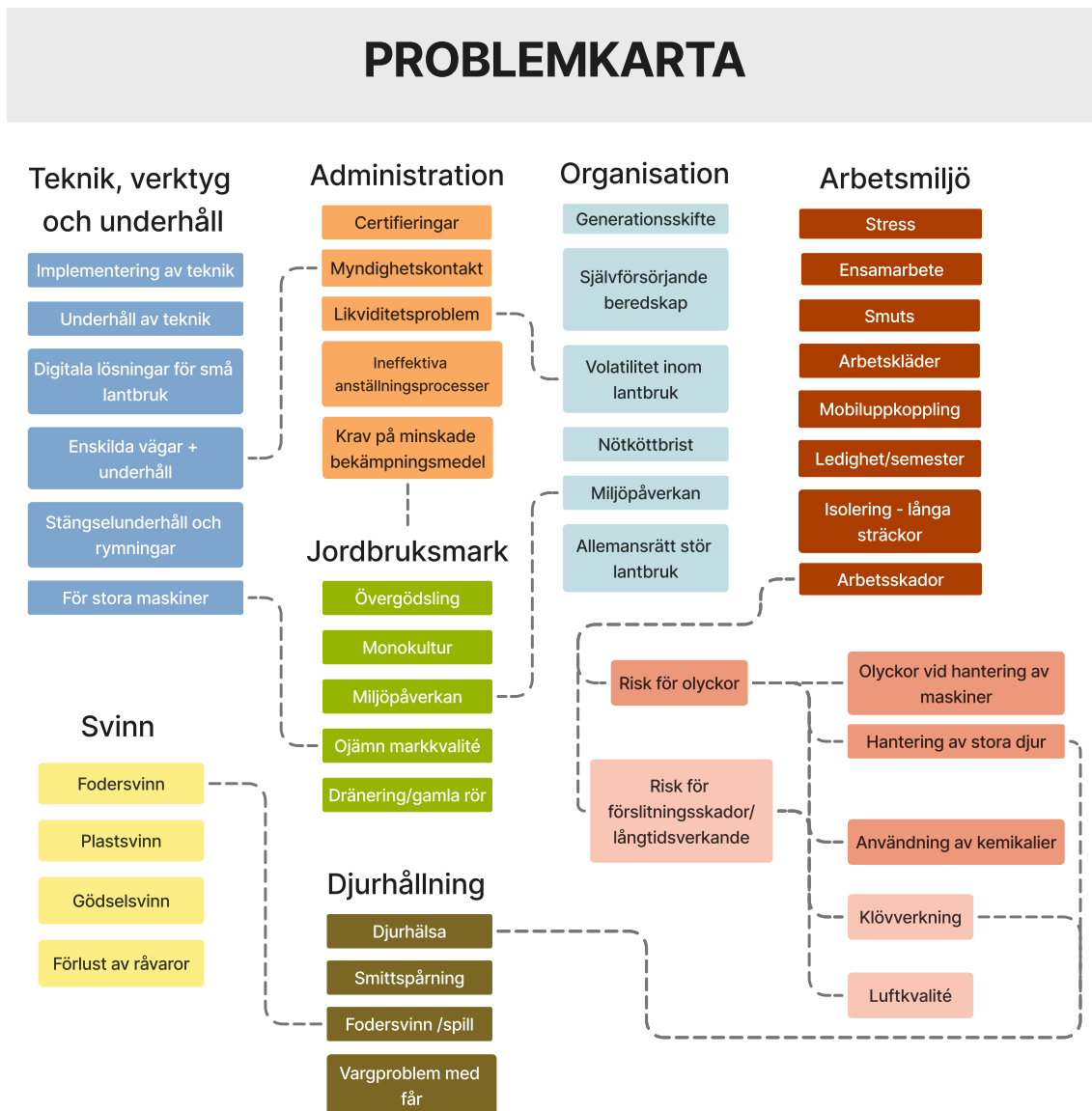
Lantbruk är en mångfasetterad bransch med många komplexa delar. Det finns många problem, inom varierande problemområden. De problemområden som identifierats är *Teknik, verktyg och underhåll*, *Administration*, *Organisation*, *Arbetsmiljö*, *Svinn*, *Jordbruksmark* och *Djurhållning*. Dessa problemområden innehåller vidare flertalet problem.

2.1 Administrativa problem inom lantbruksbranschen

I anslutning till problemområdet *administration* finns en oro för att ett oavsiktligt misstag med myndigheter ska leda till orimligt stora ekonomiska avdrag eller ett försämrat rykte (Nilsson m. fl., u. å-a). Det finns även problem med långa handläggningstider och komplicerad kommunikation mellan myndigheter och branschaktörer. IT-system är föråldrade och det krävs mycket dubbelkontroll från olika aktörer vilket leder till hög frekvens av kontroller (Lans Strömblad m. fl., u. å), (Nilsson m. fl., u. å-b). Vidare finns en stor brist på arbetskraft inom branschen vilket leder till långdragna anställningsprocesser för lantbrukarna (Säfström, 2025).

2.2 Problem inom lantbrukares arbetsmiljö

Inom problemområdet *arbetsmiljö* identifieras bland annat stora problem med muskuloskeletala besvär (MSD) (Pinzke & Lavesson, 2018), och traumaskador från stora maskiner (Caffaro m. fl., 2018). Även stressfaktorer är något som påverkar många lantbrukare negativt (E. Bostad m. fl., 2013). Inom *arbetsmiljö* ingår problem relaterade till arbetsskador, som vidare kan delas in i risk för olyckor och risk för förslitningsskador.

Figur 2.1: Problemkarta över identifierade problem inom svenskt lantbruk.

2.3 Djurhållningsproblem inom lantbruksbranschen

Inom *djurhållning* råder stora problem med infektioner och smittor bland mjölk och nötköttsdjur (Lantmännen, 2021). I allmänhet innebär arbete med djur risk att bli sparkad vid till exempel lastning. (Arbetsmiljöverket, 2025). Det sker många olycksfall där djur är inblandade, och det sker även dödsolyckor på grund av stängning från tjur (Lantlyftet, 2026).

2.4 Problem med jordbruksmark inom lantbruksbranschen

Övergödning av vattenmiljön är en konsekvens av jordbruket på grund av läckage av näringsämnen (Jordbruksverket, 2026). En av följderna är ökad algblooming (Havs- och Vattenmyndigheten, 2023). I kombination med växtnäring behöver grödorna även bevattnas och ha god dränering i jordbruksmarken. I Sverige har procentandelen av god dränerad jordbruksmark gått ner med 16 procent (Grönvall, 2025).

2.5 Organisationsproblem inom lantbruksbranschen

Inom problemområdet *organisation* är generationsskiftet ett problem då den äldre generationen har svårt att lämna sina lantbruk och skiftet i vissa fall sker för sent. (Dahlman & Sollenberg, 2025). En ytterligare aspekt på det är rättvisan inom familjen om vem som får arva vad på lantbruket (Lindlöf & Söderlund, 2019), och den ekonomiska hållbarheten inom lantbruksföretaget påverkas också. En följd av stigande priser på foder är nötköttsbristen, som även påverkas av att färre personer väljer att arbeta med nötkötts kreatur (Sveriges lantbruksuniversitet, 2026). I samband med världsläget och klimatförändringarna behöver lantbruket se över deras rutiner för att kunna vara självförsörjande när det blir resursbrister (Malm, 2024). Information om var allemansrätten gäller kan ibland vara otydlig; balansen mellan allmänhetens intresse och markägarnas egendom är en aspekt som behövs ta hänsyn till för att lantbrukarna ska kunna utföra sitt arbete (Lantbrukarnas riksförbund, u. å.).

2.6 Problem med svinn inom lantbruksbranschen

Svinn är något som är ett problem inom flera branscher, men inom lantbruk så kommer det mesta svinnet från mat och förlust av livsmedel där många råvaror inte går vidare i livsmedelskedjan (Jordbruksverket, 2024). Anledningar till att råvaror kasseras är höga krav på kvalitet och utseende samt väder och förvaring (Lindow m. fl., 2024). Andra former av svinn är fodersvinn (Salomon & Wahlgren, 2026) och plastsvinn (Englund, 2019).

2.7 Problem med teknik, verktyg och underhåll inom lantbruksbranschen

Teknik, verktyg och underhåll är ett område där lantbrukare upplever både möjligheter och problem. Ny teknik kan effektivisera produktionen och förbättra arbetsmiljön, men innebär samtidigt stora investeringar och osäkerhet kring om tekniken är tillräckligt beprövad för den egna verksamheten (Hajdu m. fl., 2020). Digitaliseringen leder dessutom till att stora mängder data samlas in från olika system, men

flera lantbrukare upplever att systemen inte kommunicerar med varandra och att det saknas en gemensam samlingspunkt för insamlade data. Följden blir att hanteringen av data kan bli tidskrävande och att informationen blir svår att använda effektivt i det dagliga arbetet (Sandqvist & Bengtsson, 2022a).

2.8 Sammanfattad problemanalys av lantbruksbranschen

Sammanfattningsvis kan slutsatsen dras av förstudien att lantbruk är en bransch med många olika problem och framför allt många olika typer av problem. Med detta som bakgrund är det tydligt att det finns ett behov av en samlad och fördjupad analys av problemen inom lantbruksbranschen, och att en kunskapsbas behövs för att möjliggöra utveckling inom denna. I detta kandidatarbete kommer problemområdena fördjupas ytterligare som en del av datainsamlingen.

3

Metod

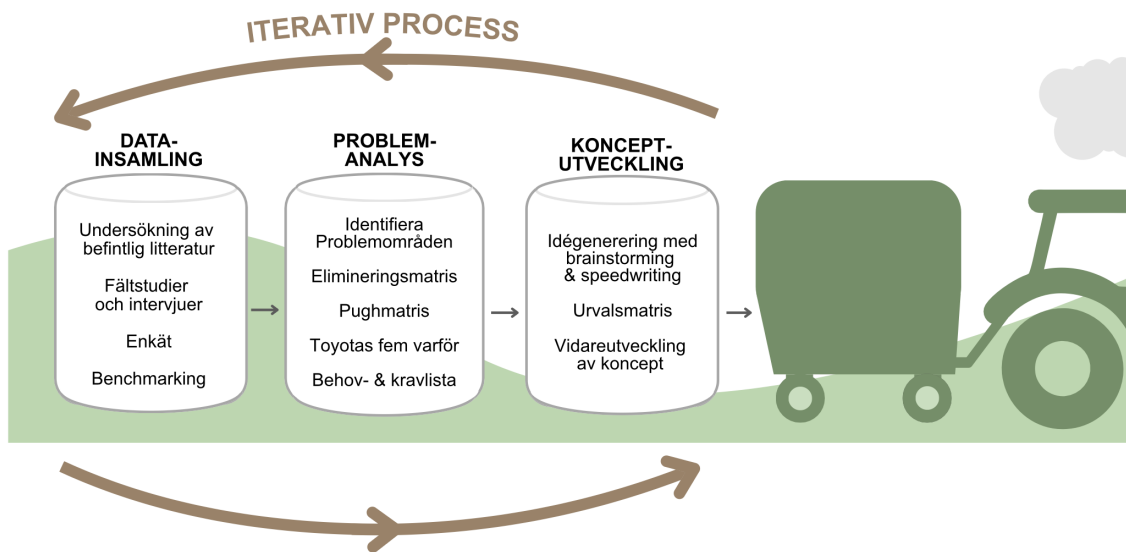
I detta kapitel presenteras de metoder som har använts under projektets gång. Kapitlet beskriver även projektets övergripande arbetsgång, i syfte att ge läsaren en förståelse för vad som har genomförts, hur arbetet har utförts och varför de valda metoderna har använts.

3.1 Studiens övergripande arbetsprocess

Arbetet delades in i tre huvudsakliga faser: datainsamling, problemanalys och konceptutveckling, se Figur 3.1. Faserna genomfördes iterativt, vilket innebär att arbetet växlade mellan insamling av information, analys och avgränsning när nya insikter framkom.

Projektet inleddes med en bred datainsamling för att skapa en övergripande förståelse för vilka problem som finns inom svenskt lantbruk. Därefter analyserades de identifierade problemen och projektet avgränsades till ett mer specifikt problemområde. Inom detta område genomfördes sedan ytterligare datainsamling och problemanalys, vilket ledde till en ny avgränsning mot ett tydligare fokusområde.

När fokusområdet hade fastställts samlades mer riktad information in och analyserades som grund för konceptutvecklingen. De framtagna koncepten utvärderades därefter med hjälp av olika metoder och jämfördes med befintliga lösningar och aktörer i branschen.

Figur 3.1: Beskrivning av den iterativa processens olika faser och steg.

3.2 Datainsamling inför problemanalys

Datainsamlingen i detta kandidatarbete utnyttjades för att skapa en pålitlig och välutvecklad grund inför problemanalysen. Datainsamlingen skedde dels via utredning av befintliga vetenskapliga artiklar, informativa videoklipp och radioprogram, samt genom egna enkätstudier, observationer och intervjuer.

3.2.1 Förstudie av befintlig litteratur

För att skapa en grundläggande förståelse för vilka problem Sveriges lantbrukare står inför genomfördes en grundläggande, bred undersökning av befintlig litteratur. Syftet var att snabbt och systematiskt samla in information från flera olika källor för att få en bred bild av lantbruksbranschens utmaningar.

Litteraturen bestod främst av vetenskapliga artiklar, informationssidor och statistiska årsrapporter från relevanta myndigheter, men även texter från trovärdiga institutioner. För att hitta generell information användes Google Scholar och Scopus med sökorden "problem", "lantbruk" och "Sverige". När problemområdena hade identifierats skapades en problemkarta med olika huvudområden, exempelvis *svinn*, *arbetsmiljö*, *administration* och *djurhållning*, se Figur 2.1.

3.2.2 Fördjupad undersökning av befintlig litteratur

Efter förstudien genomfördes en fördjupad undersökning av befintlig litteratur med mer specifika söktermer kopplade till de identifierade problemområdena. Även i denna sökning användes Google Scholar och Scopus. De ursprungliga sökorden från förstudien kompletterades med huvudområdena från problemkartan, exempelvis "arbetsmiljö", "administration", "djurhållning" och "svinn", för att skapa en djupare

förståelse för varje område. Källorna bestod huvudsakligen av vetenskapliga artiklar, informationssidor och statistiska årsrapporter från relevanta myndigheter, samt texter från trovärdiga institutioner.

Att undersöka befintlig litteratur valdes som metod eftersom den möjliggjorde att på kort tid samla in mycket information från flera perspektiv. Den bidrog till att identifiera problem och samband som inte nödvändigtvis hade framkommit genom enbart intervjuer eller studiebesök.

3.2.3 Fältstudier och intervjuer med lantbrukare

Under projektet genomfördes två längre, djupgående intervjuer i samband med fältstudier hos lantbrukare i Halland. Lantbrukarna hade olika produktionsinriktningar och verksamheterna skilde sig även åt i skala. Den ena verksamheten var inriktad på äggproduktion med cirka 100 000 höns, medan den andra bedrev mjölkproduktion med cirka 300 mjölkkor.

Fältstudierna inleddes av en öppen ostrukturerad observation i form av en rundvandring på lantbruket, ledd av lantbrukaren själv. Därefter genomfördes en semistrukturerad intervju. Rundvandringen gav projektgruppen bättre förståelse för verksamheten och fungerade samtidigt som en uppvärmning som kunde stimulera lantbrukarens reflektioner inför intervjun. Under fältstudierna noterades eventuella kompenserande beteenden, arbetsprocesser, arbetsmiljö och de anställdas inställning till arbetet.

Besöken på lantbruken gav projektgruppen möjlighet att ta del av lantbrukarnas egna erfarenheter och observera hur arbetet fungerade i den faktiska arbetsmiljön. Detta bidrog till en ökad förståelse för lantbrukarnas behov, arbetsrutiner och utmaningar, samt låg till grund för utformningen av de intervjufrågor som senare användes vid telefonintervjuerna.

Utöver intervjuerna under gårdsbesöken genomfördes även femton telefonintervjuer med lantbrukare från olika delar av Sverige. Telefonintervjuerna utfördes utifrån ett fokus på avgränsat problemområde, men gav lantbrukarna utrymme att även svara på öppna frågor om andra upplevda problem i verksamheten.

Intervjuerna varade mellan tio minuter och en timme och genomfördes som semistrukturerade intervjuer. Det innebär att de utgick från en intervjumall, se Bilaga D, men att frågorna kunde anpassas efter varje intervjutillfälle. Syftet var att identifiera utmaningar i det dagliga arbetet, upplevda attityder gentemot lantbrukare, hinder för framtida lösningar, eventuellt motstånd mot förändring samt lantbrukarnas generella behov och intressen.

Gårdsbesöken och intervjuerna användes som ett komplement till undersökningen av befintlig litteratur. Litteraturen gav en bred bild av vilka problem som finns inom lantbruket, medan intervjuerna gav möjlighet att undersöka hur lantbrukare

själva upplever dessa problem i sin vardag. På så sätt kunde projektgruppen jämföra den information som framkommit i litteraturen med lantbrukarnas egna erfarenheter och behov. Telefonintervjuerna gjorde det även möjligt att nå lantbrukare från olika delar av Sverige på ett mer tidseffektivt sätt, vilket gav ett bredare underlag för den fortsatta problemformuleringen.

3.2.4 Utformning av enkät till lantbrukare

En enkät utformades för att utreda hur lantbrukare själva uppfattar det administrativa problemområdet, med syfte att skapa en djupare förståelse för dess inbördes problem, se Bilaga C.

Enkäten bestod av flervälsfrågor, rangordningsfrågor och öppna svar. Flerväls- och rangordningsfrågorna användes för att kunna jämföra hur lantbrukare upplever olika delar av administrationen i förhållande till varandra, samt för att få en ungefärlig bild av hur mycket tid som läggs på administrativa arbetsuppgifter. De öppna svaren gav lantbrukarna möjlighet att utveckla sina svar och lägga till information som inte täcktes av enkätens förutbestämda alternativ. På så sätt kunde enkäten både ge jämförbara resultat och fånga upp fler perspektiv.

Enkäten skickades ut till 92 lantbrukare från olika delar av Sverige. Även bakgrundsinformation om respektive lantbruk samlades in för att undersöka huruvida administrativa processer och upplevda problem skiljde sig mellan olika typer av verksamheter.

3.2.5 Benchmarking inom valt fokusområde

Benchmarking utfördes i syfte att kartlägga befintliga lösningar och aktörer inom projektets fokusområde (Metodbanken, 2018). Detta gjordes för att få en bättre förståelse för vilka lösningar som finns på marknaden, hur de används av lantbrukare samt vilka styrkor och svagheter de har.

Genom litteraturundersökningen och intervjuerna identifierades ett flertal bransch aktörer eller tjänster inom fokusområdet. Dessa undersöktes med hjälp av information från tjänsternas egna hemsidor, granskande rapporter samt genom frågor till lantbrukare om deras erfarenheter av lösningarna. Benchmarkingen bidrog till en ökad förståelse för dagens lösningsutbud och användes som inspiration i den senare idégenereringen.

3.3 Problemanalys inför avgränsning av problemområde

Med hjälp av insikter och fakta från datainsamlingen genomfördes en problemanalys. Analysen användes för att dra slutsatser om vilket problemområde som skulle ligga till grund för den fortsatta konceptutvecklingen. I följande avsnitt presenteras de

metoder som användes i problemanalysen.

3.3.1 Översiktlig problemkarta av lantbruksbranschen

En problemkarta utformades i syfte att ge en inledande överblick över de problem och behov som lantbruksbranschen står inför. Problemkartan baserades på information från datainsamlingen och användes för att strukturera samt kategorisera de identifierade problemen i olika huvudgrupper.

Genom att samla problemen i huvudgrupper blev informationen mer överskådlig och lättare att arbeta vidare med i problemanalysen. Under datainsamlingen identifierades sju huvudgrupper, se Figur 2.1. Dessa färgkodades för att tydligt separera och visualisera de olika problemområdena.

Varje huvudgrupp delades även in i mindre delområden. Samband mellan olika delområden visualiserades med streckade linjer för att visa hur vissa problem relaterar till varandra.

3.3.2 Fördjupade problemkartor av de sju problemområdena

Utifrån den inledande problemkartan delades de sju huvudkategorierna upp i separata, fördjupade problemkartor, se Figur 4.2 till Figur 4.8. De fördjupade problemkartorna baserades på den fortsatta litteraturundersökningen och användes för att strukturera informationen inom respektive huvudområde. Varje karta behandlade ett huvudområde mer detaljerat genom att visa vilka underliggande problem som ingick, hur dessa kunde kopplas till varandra och vilka orsaker som gjorde dem relevanta för lantbruksbranschen.

Till skillnad från den inledande problemkartan, som främst gav en översikt över vilka problemområden som identifierats, gav de fördjupade problemkartorna en mer detaljerad förståelse för problemens bakgrund och sammanhang. Detta gjorde det lättare att jämföra huvudområdena med varandra och utgjorde ett första underlag inför valet av fokusområde för den fortsatta konceptutvecklingen.

3.3.3 KJ-analys av valt problemområde

En KJ-analys användes för att analysera informationen från fältstudier och intervjuer. En KJ-analys är en analysmetod där data struktureras utifrån gemensamma samband och relationer, grupperna får sedan en rubrik som sammanfattar innehållet (Scupin, 1997).

KJ-analysen utgick från transkriberingar av intervjuerna. Ur materialet användes citat och uttalanden som beskrev lantbrukarnas upplevelser, behov och problem. Därefter grupperades citat som ansågs ha koppling till varandra. Problemområdenas innehåll analyserades sedan för att skapa övergripande kategorier som sammanfatta-

de de återkommande teman som framkom i intervjuerna, se Figur 4.9 och Figur 4.10.

Efter den första grupperingen kontrollerades citaten mot de skapade kategorierna för att säkerställa att de placerats i den grupp där de passade bäst. KJ-analysen användes på så sätt för att strukturera intervjumaterialet och identifiera vilka problemområden som lantbrukarna återkom till och betonade mest under intervjuerna.

3.3.4 Pugh-matris för valt problemområde

För att jämföra de problemområden som framkommit genom KJ-analysen, användes Pugh-matriser. Syftet med matriserna var att bedöma vilket av dessa problemområden som bäst uppfyllde projektets kriterier och därmed var mest relevant att undersöka vidare, se Bilaga B.

Pugh-matriser används vanligtvis för att jämföra och rangordna olika lösningskoncept. I detta projekt användes metoden i stället för att jämföra och rangordna problemområden. Eftersom metoden bygger på att systematiskt jämföra olika alternativ utifrån utvalda kriterier bedömdes den vara effektiv för att skapa ett strukturerat beslutsunderlag inför valet av fokusområde.

Totalt användes tre viktade Pugh-matriser med olika referensområden. Varje problemområde jämfördes med ett referensområde utifrån sju kriterier. Kriterierna hade olika viktningar, där vissa tog hänsyn till projektets förutsättningar och andra till lantbrukarnas behov. För varje kriterium bedömdes om problemområdet uppfyllde kriteriet bättre än referensområdet (+1), lika bra (0) eller sämre (-1). Bedömningen multiplicerades sedan med kriteriets viktning, och resultaten summerades för varje problemområde.

För att kontrollera om viktningen påverkade resultatet genomfördes även motsvarande Pugh-matriser utan viktning. På så sätt kunde resultaten från de viktade och oviktade matriserna jämföras. Metoden tillämpades eftersom den gav ett mer strukturerat och transparent beslutsunderlag inför valet av fokusområde. Den är även enkel att justera om kriterier eller problemområden behövde ändras under arbetets gång.

3.3.5 Toyota's Five Whys för valt problemområde

Efter att problemområdet hade valts användes metoden Toyota's Five Whys för att identifiera bakomliggande grundproblem. Metoden innebär att frågan "varför?" ställs upprepade gånger för att stegvis närma sig orsaken bakom ett identifierat problem (Serrat, 2009).

Eftersom det valda problemområdet, *anställning och personal*, fortfarande var brett, kunde flera orsaker och delproblem identifieras på olika nivåer. För att strukturera dessa och tydliggöra relationen mellan dem skapades ett problemträd, se Figur 4.13. Metoden användes för att få en djupare förståelse för problemets bakomliggande or-

saker och för att skapa en tydligare koppling mellan grundproblem och den fortsatta konceptutvecklingen.

3.3.6 Identifiering av behov och krav inom valt problemområde

Det sista steget i problemanalysen var att ta fram en behov- och kravlista, se Tabell 4.1. Listan baserades på de tidigare delarna av problemanalysen och sammanfattade de behov och krav som identifierats. Behov- och kravlistan användes sedan som underlag i konceptutvecklingen, där den fungerade som stöd för att utvärdera om de framtagna lösningskoncepten uppfyllde de identifierade kraven och adresserade de problem som analysen hade visat.

3.4 Konceptutvecklingsmetoder

Konceptutvecklingen inleddes efter problemanalysen med en idégenereringsfas, där flera förslag på lösningskoncept genererades. Dessa koncept utvärderades med hjälp av behov- och kravlistan för att bedöma hur väl de svarade mot de identifierade problemen, behoven och kraven.

3.4.1 Brainstorming

Idégenereringen inleddes med en brainstorming där lösningsförslag togs fram utifrån de identifierade problemen. Metoden tillämpades då den gör det möjligt att snabbt generera ett stort antal idéer och undersöka flera möjliga lösningsförslag.

Brainstormingen genomfördes först individuellt, där varje gruppmedlem fick ta fram egna idéer utan att påverkas av de andras tankegångar. Därefter samlades gruppen och skrev upp idéerna på en gemensam whiteboard. På så sätt kunde förslagen diskuteras, kombineras och vidareutvecklas genom att gruppmedlemmarna inspirerades av varandras idéer.

3.4.2 Dark horse

Efter brainstormingen användes även metoden Dark Horse. Metoden innebär att gruppmedlemmarna uppmuntras att ta fram idéer som avviker från konventionella lösningar och utmanar etablerade tankesätt. Syftet var att utveckla idégenereringen och undersöka mer oväntade lösningsvägar som annars riskerade att förbises.

Metoden genomfördes på liknande sätt som brainstormingen. Först arbetade gruppmedlemmarna individuellt med att ta fram egna idéer, och därefter samlades gruppen för att presentera, diskutera och vidareutveckla förslagen gemensamt.

3.4.3 Speedwriting

Utifrån de konceptförslag som genererades under brainstormingen genomfördes där-
efter en speedwriting-metod. Metoden användes för att vidareutveckla koncepten
skriftligt och låta gruppmedlemmarna bygga vidare på varandras idéer.

Speedwritingen genomfördes genom att varje gruppmedlem fick ett papper och an-
tecknade ett konceptförslag på det. Efter en kort tidsperiod skickades papperen
vidare till nästa deltagare, som fortsatte att utveckla konceptet. Processen uppre-
pades tills samtliga gruppmedlemmar hade bidragit till varje koncept. På så sätt
kunde idéerna successivt fördjupas och kompletteras med flera olika perspektiv.

De idéer och vidareutvecklingar som framkom under speedwritingen gav ny inspira-
tion till ytterligare en brainstorming. Idégenereringen genomfördes därmed iterativt,
där nya koncept först skapades och därefter vidareutvecklades i flera steg.

3.4.4 Utvärdering av lösningskoncept

De koncept som genererades under idégenereringen utvärderades och jämfördes där-
efter med hjälp av en urvalsmatrix. Matrisen användes för att systematiskt bedöma
och rangordna koncepten utifrån de krav som definierats i behov- och kravlistan.
Matrisens kolumner representerade kraven, medan raderna motsvarade de olika lös-
ningskoncepten.

För varje lösningskoncept bedömdes hur väl det påverkade respektive krav. Be-
dömningen klassificerades som positiv, neutral eller negativ, där positiv innebar att
konceptet bidrog till att uppfylla kravet, neutral att konceptet inte hade någon tydlig
påverkan och negativ att konceptet riskerade att motverka kravet. Klassificeringen
översattes sedan till poängen +1, 0 respektive -1, vilket möjliggjorde en samman-
vägd utvärdering av varje koncept.

Resultatet av matrisen utgjorde en rangordning av de framtagna lösningskoncep-
ten och fungerade som underlag för att möjliggöra vidare konceptutveckling samt
som en grund för framtida forskning i området.

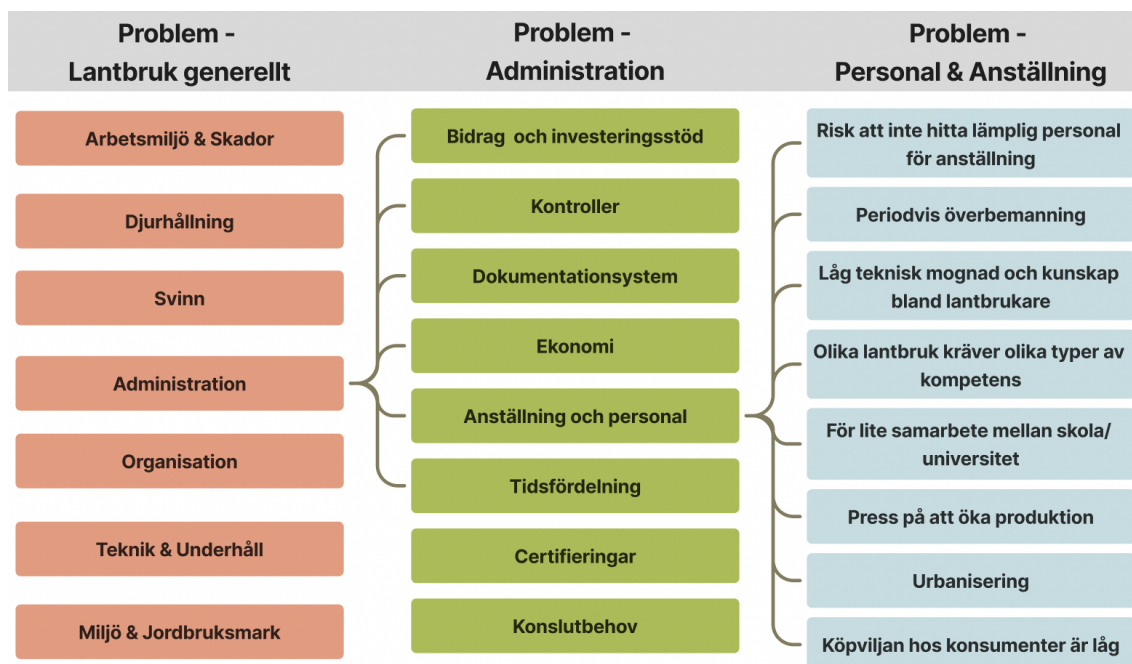
4

Resultat

I detta kapitel presenteras resultatet av det arbete som genomförts för att besvara projektets syfte och mål. Resultaten utgår från de metoder som beskrivs i metodkapitlet.

4.1 Resultat av datainsamling och fördjupning

I detta avsnitt presenteras resultaten från datainsamlingen. Processen har stegvis fördjupats från övergripande problemområden för lantbruk, till de fördjupade problemområdena inom administration på lantbruk, till problem inom det ytterligare fördjupade området anställning inom lantbruk, se Figur 4.1. I detta avsnitt beskrivs även hur den insamlade informationen analyserades och användes som underlag för projektets fortsatta inriktning.

Figur 4.1: Illustration över fördjupningsprocessen med övergripande resultat.

4.1.1 Fördjupade problemkartor över de sju huvudproblemområdena

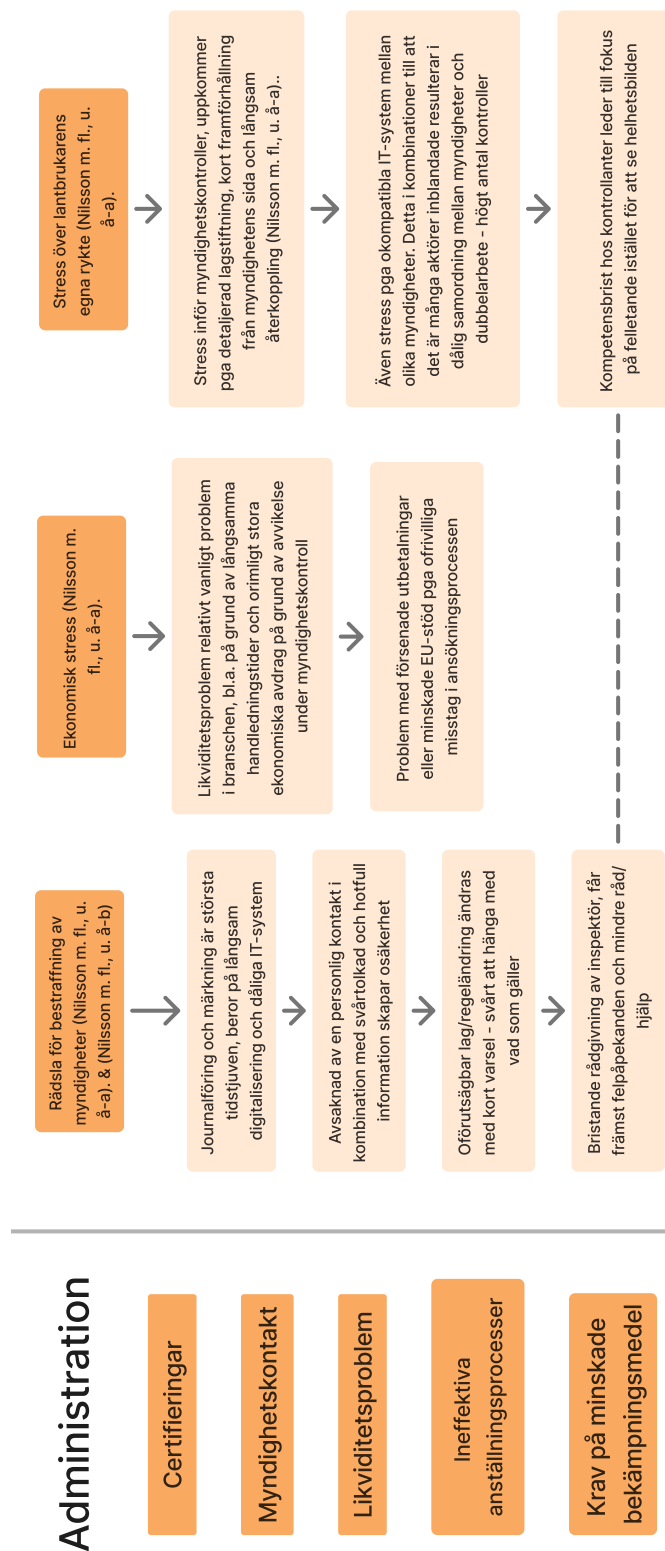
De fördjupade problemkartorna täcker alla sju huvudområden från den övergripande problemkartan som presenterades i problemformulerings kapitlet. Nedan presenteras resultatet från respektive fördjupade problemkarta.

4.1.1.1 Problem inom administration

Den fördjupade problemkartan inom administration, se Figur 4.2, visar att flera administrativa problem inom lantbruket hänger samman med myndighetskontakt, certifieringar, ekonomiska krav och osäkerhet kring regelverk. Ett återkommande resultat var att lantbrukare upplever en oro för att mindre fel i dokumentation, ansökningar eller rapportering ska leda till ekonomiska avdrag, sanktioner eller försämrat rykte.

Problemkartan visade även att administrativa uppgifter, såsom journalföring, märkning, ansökningar och uppföljning, ofta upplevs som tidskrävande. Detta förstärks av långa handläggningstider, otydliga eller föränderliga regelverk samt bristande samordning mellan olika myndigheter och IT-system. Följden blir att lantbrukare behöver lägga mer tid på kontroll, dubbelarbete och administration för att säkerställa att allt blir korrekt.

Ytterligare ett resultat var att administrationen kan bidra till stress och osäkerhet i verksamheten. Stressen kopplades bland annat till myndighetskontroller, kort framförhållning, detaljerade krav och långsam återkoppling. För att hantera den administrativa belastningen kan lantbrukare därför behöva arbeta längre, ta hjälp av konsulter eller anställa personal med ansvar för administrativa uppgifter. Detta visar att administration inte enbart är ett enskilt arbetsmoment, utan ett problemområde som påverkar både tidsanvändning, ekonomi och arbetsbelastning inom lantbruket.

Figur 4.2: Fördjupad problemkarta över *Administration*.

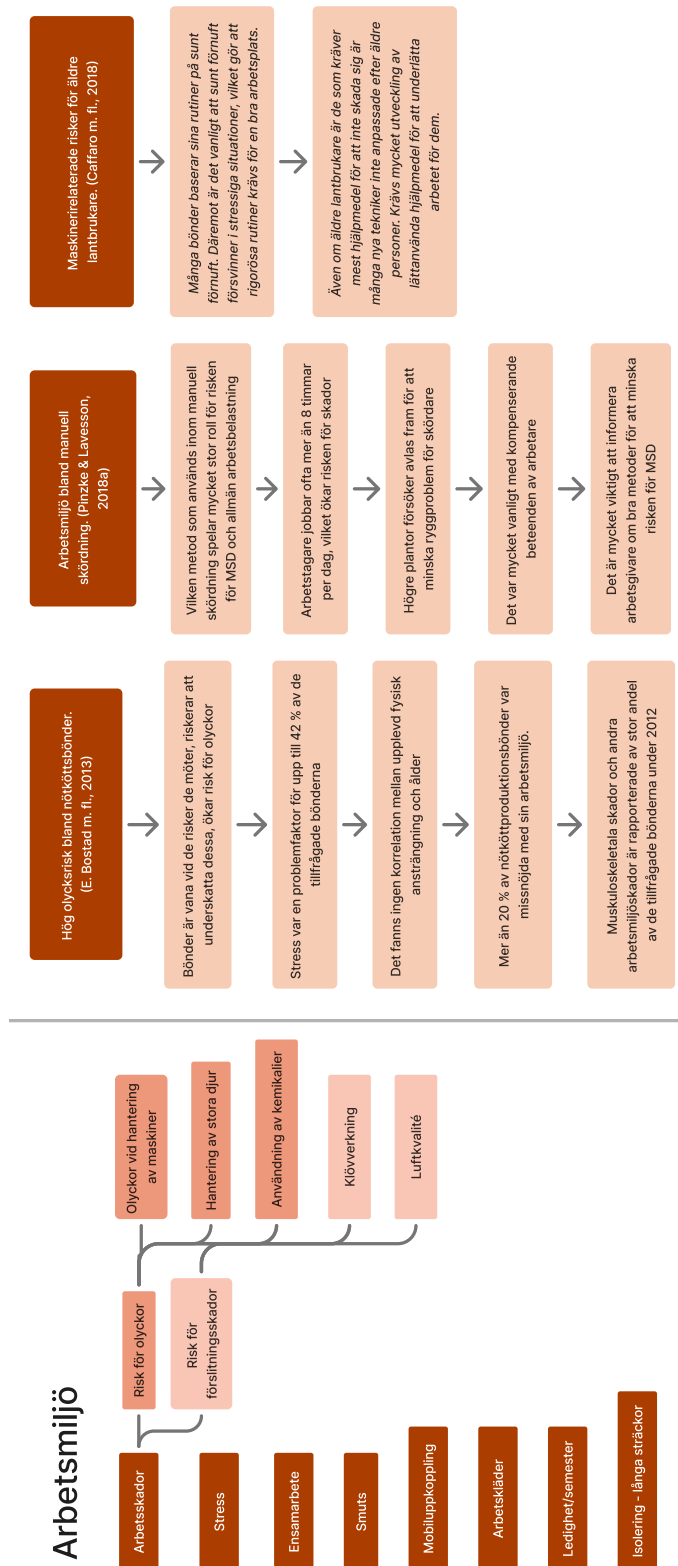
4.1.1.2 Problem inom arbetsmiljö

Den fördjupade problemkartan inom arbetsmiljö, se Figur 4.3, visar tre centrala problemspår: olycksrisker inom nötköttsproduktion, belastningsskador vid manuell skörd och maskinrelaterade risker för äldre lantbrukare.

Inom nötköttsproduktion framkom att lantbrukare ofta är vana vid riskerna i arbetet, vilket kan leda till att dessa underskattas. Stress identifierades också som en problemfaktor, och över 20 procent av de tillfrågade nötköttsproducenterna var missnöjda med sin arbetsmiljö. Muskuloskeletala skador och andra arbetsmiljöskador rapporterades dessutom av en stor andel av lantbrukarna.

Vid manuell skörd visade kartan att arbetsmetod, hög arbetsbelastning och arbetsdagar över åtta timmar ökade risken för muskuloskeletala besvär. Kompenserande beteenden var vanligt förekommande, vilket tyder på att arbetsmomenten inte alltid är ergonomiskt hållbara.

För äldre lantbrukare framkom att maskinrelaterade risker förstärks av att många rutiner bygger på erfarenhet och sunt förnuft, vilket kan försämrats i stressiga situationer. Samtidigt är ny teknik och nya hjälpmedel inte alltid anpassade efter äldre användare.

Figur 4.3: Fördjupad problemkarta över *Arbetsmiljö*.

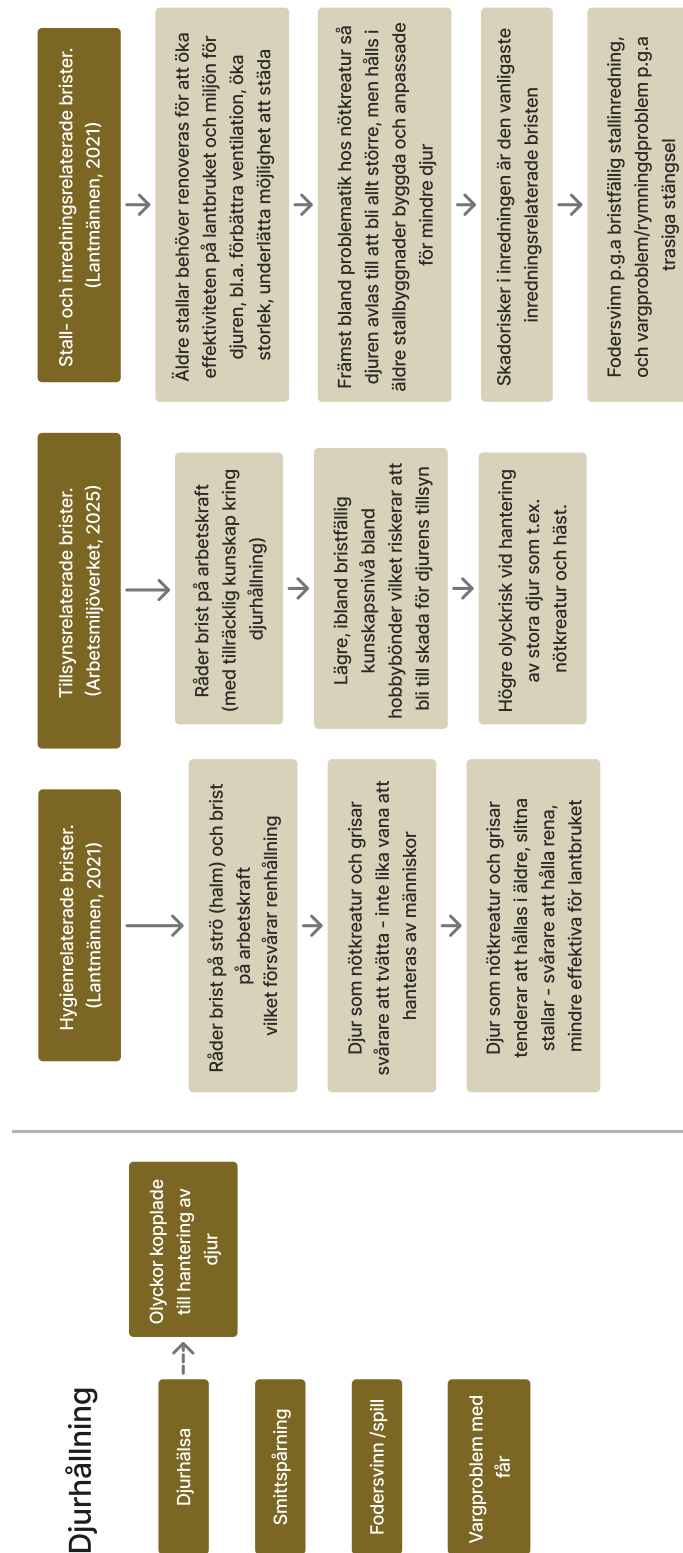
4.1.1.3 Problem inom djurhållning

Den fördjupade problemkartan inom djurhållning, se Figur 4.4, visar tre centrala problemspår: hygienrelaterade brister, tillsynsrelaterade brister samt stall- och inredningsrelaterade brister.

Inom hygienrelaterade brister framkom att det råder brist på strö och arbetskraft, vilket försvårar renhållning. Detta blir särskilt problematiskt eftersom större djur, såsom nötkreatur och grisar, kan vara svåra att tvätta och hantera. Problemerkartan visade även att dessa djur ofta hålls i äldre och mer slitna stallar, vilket kan minska både effektiviteten i lantbruket och möjligheten att upprätthålla god hygien.

Tillsynsrelaterade brister kopplades främst till brist på arbetskraft och varierande kunskapsnivå hos personer som ansvarar för djurhållning. Detta kan öka risken för bristande tillsyn och olyckor vid hantering av stora djur, exempelvis nötkreatur och hästar.

Inom stall- och inredningsrelaterade brister framkom att äldre stall ofta behöver renoveras för att förbättra effektiviteten och miljön för djuren. Problemerkartan visade också att större djur ibland hålls i byggnader som ursprungligen är anpassade för mindre djur. Detta kan leda till skador i inredningen, fodersvinn och problem med rymningar eller rovdjur när stängsel är trasiga.

Figur 4.4: Fördjupad problemkarta över *Djurhållning*.

4.1.1.4 Problem inom jordbruksmark

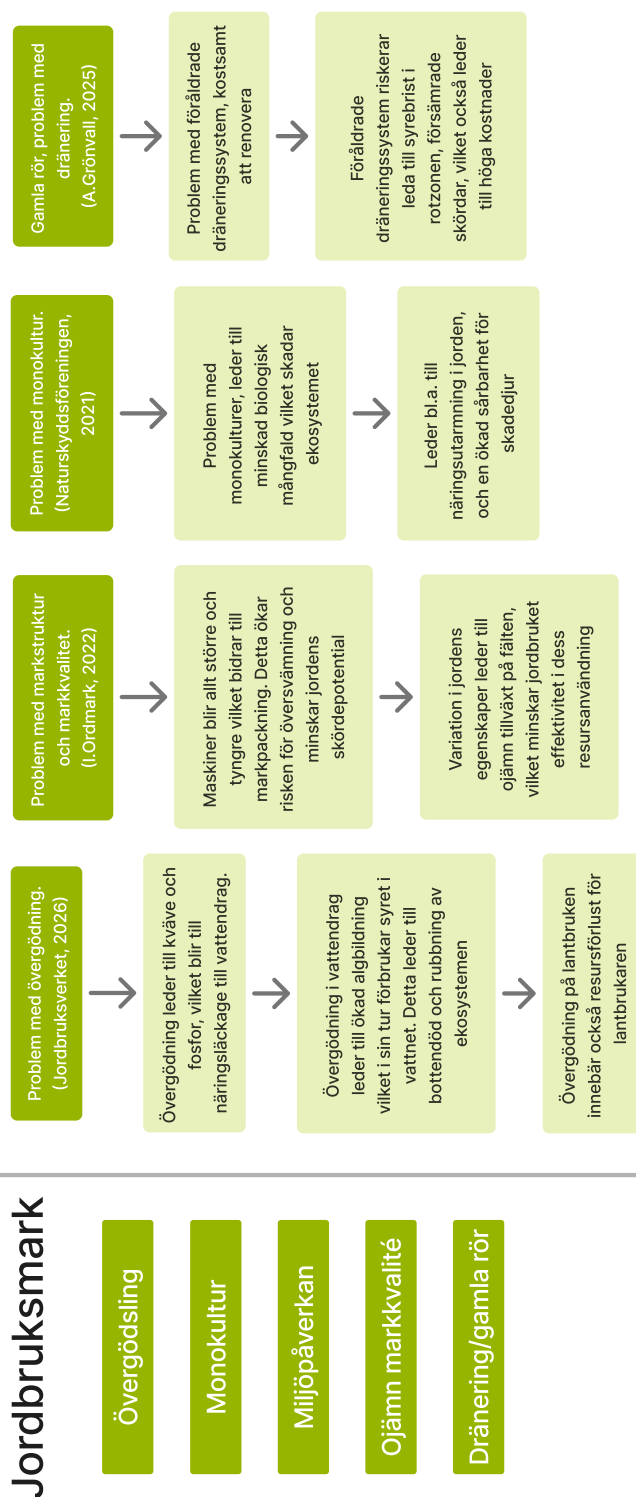
Den fördjupade problemkartan inom jordbruksmark, se Figur 4.5, visar fyra centrala problemspår: övergödning, markstruktur och markkvalitet, monokultur samt gamla dräneringssystem.

Övergödning framkom som ett problem eftersom läckage av kväve och fosfor till vattendrag kan leda till ökad algbildning, syrebrist och skador på ekosystem. För lantbrukaren innebär detta även resursslöseri, eftersom näringsämnen går förlorade från åkermarken.

Problem kopplade till markstruktur och markkvalitet handlade främst om att större och tyngre maskiner bidrar till markpackning. Detta ökar risken för översvämning, minskar jordens skördepotential och kan leda till ojämn tillväxt på fälten.

Monokultur identifierades som ett problem eftersom det kan minska den biologiska mångfalden och påverka ekosystemet negativt. Det kan även bidra till näringsutarmning i jorden och ökad sårbarhet för skadedjur.

Gamla dräneringssystem framkom som ett kostsamt problem eftersom föråldrade rör och dräneringssystem riskerar att leda till syrebrist i rotzonen och försämrade skördar. Sammantaget visar problemkartan att problemen inom jordbruksmark påverkar både miljön, resursanvändningen och lantbrukets produktivitet.

Figur 4.5: Fördjupad problemkarta över *Jordbruksmark*.

4.1.1.5 Problem inom organisation

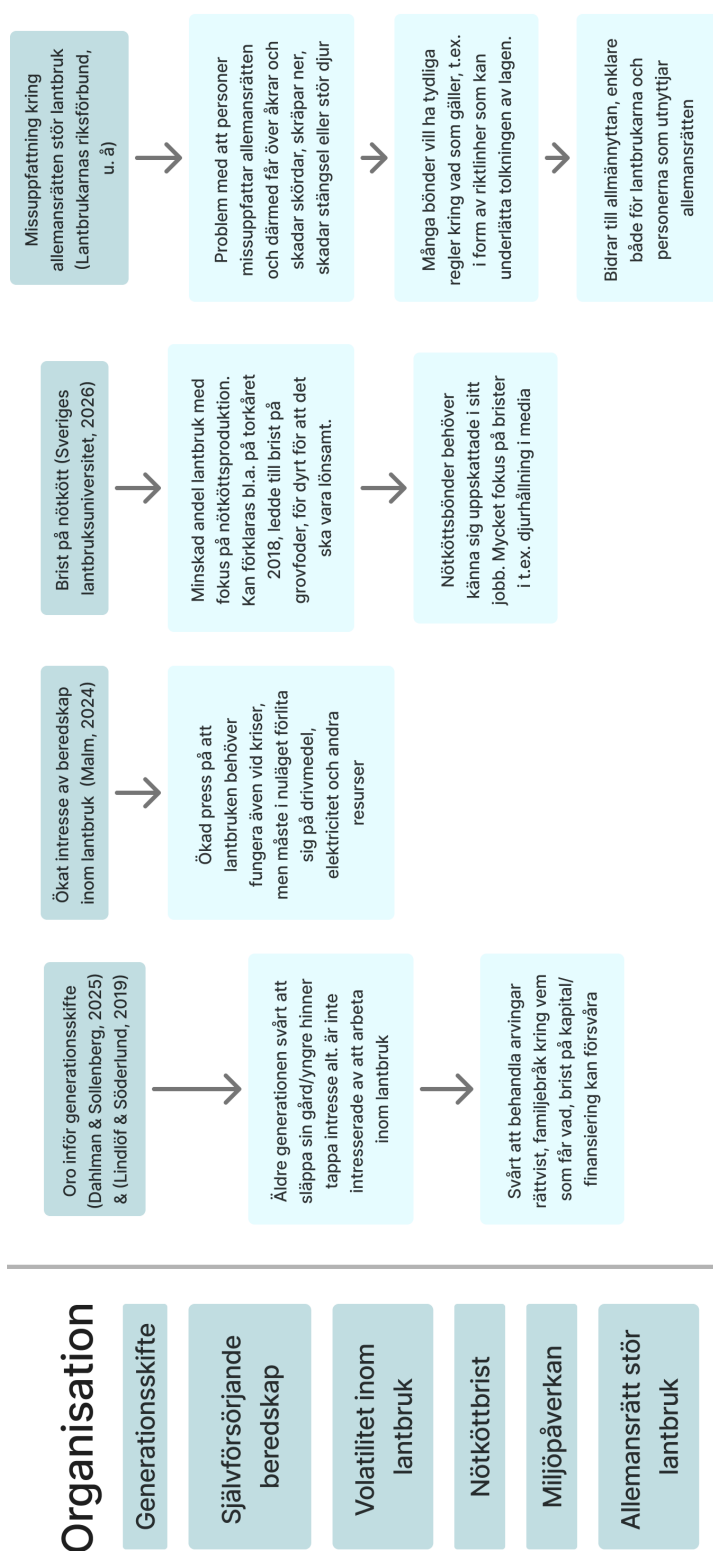
Den fördjupade problemkartan inom organisation, se Figur 4.6, visar fyra centrala problemspår: generationsskifte, beredskap, nötköttsbrist och allemansrättens påverkan på lantbruk.

Generationsskifte framkom som ett problem eftersom äldre lantbrukare kan ha svårt att lämna över gården, samtidigt som yngre personer inte alltid är intresserade av att ta över. Det kan även uppstå svårigheter kring arv, rättvis fördelning inom familjen och finansiering.

Beredskap identifierades som ett växande område eftersom lantbruk behöver kunna fungera även vid kriser. Detta innebär ökad press på lantbrukare att hantera tillgång till drivmedel, elektricitet och andra resurser.

Problem kopplade till nötköttsbrist handlade främst om att färre lantbruk fokuserar på nötköttsproduktion, samt brist på grovfoder och därmed försämrad lönsamhet. Samtidigt kan nötköttsbönder uppleva att deras arbete inte uppskattas, bland annat på grund av negativ uppmärksamhet kring djurhållning i media.

Allemansrätten framkom som ett problem när personer missuppfattar vad som gäller och exempelvis går över åkrar, skräpar ner, skadar stängsel eller stör djur. Problemkartan visade därför ett behov av tydligare information om reglerna, både för att underlätta för lantbrukare och för personer som använder allemansrätten.

Figur 4.6: Fördjupad problemkarta över *Organisation*.

4.1.1.6 Problem inom svinn

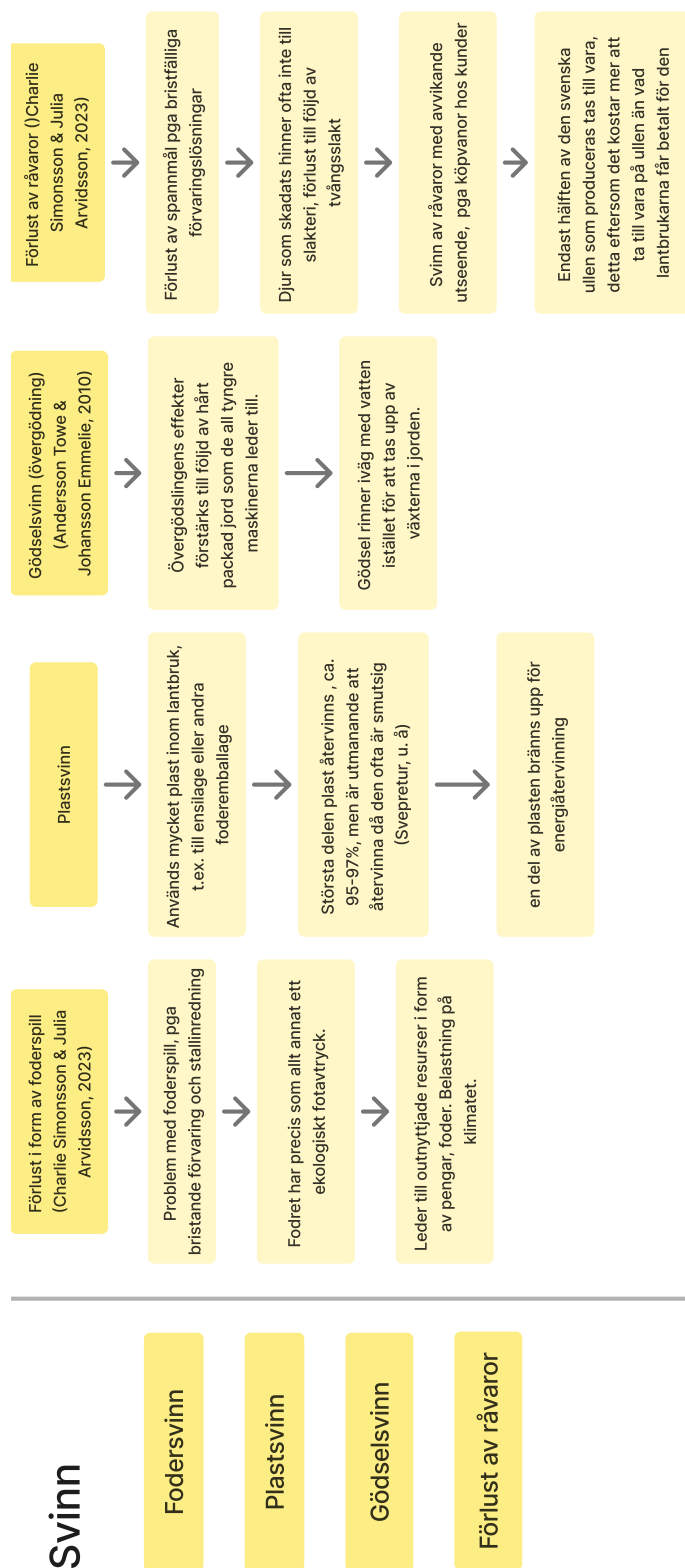
Den fördjupade problemkartan inom svinn, se Figur 4.7, visar fyra centrala problempår: fodersvinn, plastsvinn, gödselsvinn och förlust av råvaror.

Fodersvinn framkom som ett problem kopplat till bristande förvaring och stallinredning. När foder går förlorat innebär det outnyttjade resurser.

Plastsvinn identifierades som ett problem eftersom stora mängder plast används inom lantbruket, exempelvis till ensilage och foderemballage. Även om en stor del av plasten återvinns är återvinningen utmanande eftersom plasten ofta är smutsig, vilket gör att delar i stället går till energiåtervinning.

Gödselsvinn kopplades till övergödning och markpackning. När gödsel rinner av med vatten i stället för att tas upp av växterna förloras näring från odlingen, samtidigt som risken för miljöpåverkan ökar.

Förlust av råvaror framkom bland annat vid bristfälliga förvaringslösningar, skador på djur som leder till tvångsslakt och råvaror med avvikande utseende. Problemkartan visade även att vissa råvaror inte tas till vara fullt ut eftersom efterfrågan eller betalningsviljan är låg, exempelvis svensk ull.

Figur 4.7: Fördjupad problemkarta över Svinn.

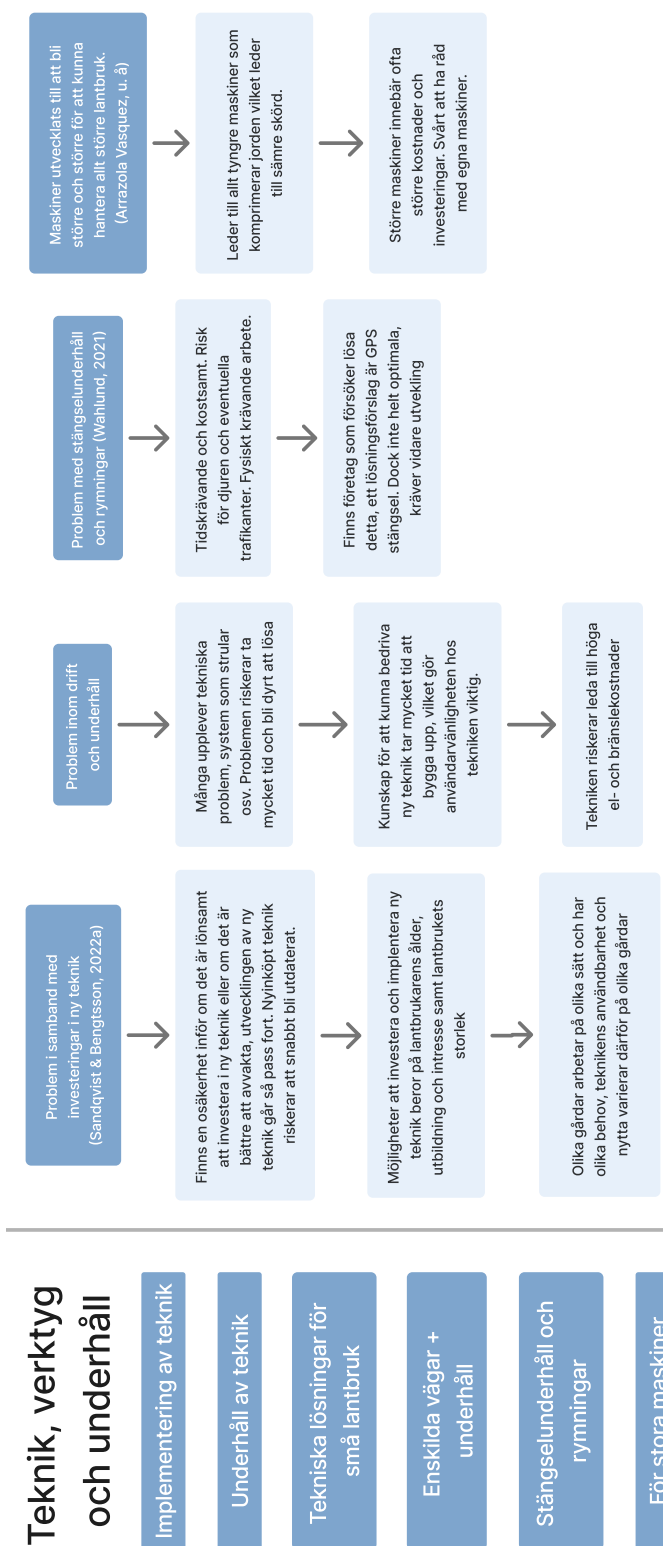
4.1.1.7 Problem inom teknik, verktyg och underhåll

Den fördjupade problemkartan inom teknik, verktyg och underhåll, se Figur 4.8, visar fyra centrala problemspår: investering i ny teknik, drift och underhåll, stängselunderhåll samt utvecklingen mot allt större maskiner.

Investering i ny teknik framkom som ett problem eftersom lantbrukare kan vara osäkra på om tekniken är lönsam, tillräckligt beprövad eller riskerar att snabbt bli utdaterad. Möjligheten att investera och implementera ny teknik påverkas även av lantbrukarens ålder, utbildning, intresse och gårdens storlek. Detta gör att teknikens användbarhet och nytta varierar mellan olika lantbruk.

Stängselunderhåll framkom som både tidskrävande, kostsamt och fysiskt krävande. Bristande stängselunderhåll kan dessutom innebära risker för djur och trafikanter om djur rymmer. Digitala lösningar, exempelvis GPS-stängsel, har identifierats som möjliga alternativ men kräver fortsatt utveckling innan de kan ersätta traditionella lösningar fullt ut.

Problem kopplade till större maskiner handlade främst om att maskiner utvecklas för att kunna hantera allt större lantbruk. Detta leder till tyngre maskiner som kan komprimera jorden och försämra skörden. Större maskiner innebär även högre kostnader och större investeringar, vilket kan göra det svårt för lantbrukare att ha råd med egna maskiner.

Figur 4.8: Fördjupad problemkarta över *Teknik, verktyg och underhåll*.

4.1.2 Resultat av fältstudier på lantbruk

Fältstudierna gav projektgruppen en mer detaljerad förståelse för hur större lantbruksverksamheter inom mjölk- och äggproduktion är organiserade. De besökta verksamheterna omfattade en mjölkproduktion med cirka 300 mjölkkor och en äggproduktion med cirka 100 000 höns. En tydlig insikt från båda fältstudierna var att verksamheterna redan var tekniskt effektiva och hade en hög grad av automatisering.

Inom mjölkproduktionen användes tekniska system för att effektivisera arbetet med djuren. Exempelvis bar mjölkorna halsband som signalerade när det var dags för mjölkning, och själva mjölkningen skedde automatiskt med hjälp av maskiner. Personalens arbete bestod därför till stor del av att övervaka processen, rengöra utrustning och säkerställa att systemen fungerade som avsett.

Även inom äggproduktionen var flera moment automatiserade. Äggplockning och packning skedde till stor del med hjälp av mekaniska system och packningsmaskiner. Personalens arbete bestod främst av att kontrollera att äggen sorterades och placerades korrekt, se till att hönsen hade det bra samt hantera de moment som fortfarande krävde manuellt arbete. Exempel på sådana moment var att plasta in större äggförpackningar, stänga mindre förpackningar, placera förpackningar på pallar och transportera pallar till och från sorteringsmaskinen med elektriska truckar.

Sammantaget visade fältstudierna att mycket av det fysiska produktionsarbetet redan var automatiserat i de besökta verksamheterna. De arbetsmoment som fortfarande krävde personal var främst kopplade till kontroll, övervakning, underhåll, djurvälstånd och manuell hantering av produkter.

4.1.3 Resultat av intervjuer med lantbrukare

Intervjuerna visade hur lantbrukare från olika delar av Sverige, med varierande verksamhetsstorlek och inriktning, upplevde sin arbetssituation. Detta gjorde det möjligt att jämföra de tidigare identifierade problemen med lantbrukarnas egna erfarenheter och undersöka om samma typer av utmaningar återkom i flera verksamheter. Ett återkommande resultat var att många lantbrukare upplevde det administrativa arbetet som ett av de största problemen i vardagen. Flera lyfte särskilt fram svårigheter kopplade till myndighetskontroller, dokumentation samt att hitta och anställa kompetent personal.

Intervjuerna visade även att flera lantbrukare upplevde att en stor del av arbetstiden lades på uppgifter som inte direkt var kopplade till den praktiska verksamheten. Detta uttrycktes av en lantbrukare som:

”Det känns ibland som att det tar mer tid att sitta vid datorn än att vara med djuren.”

4.1.4 Avgränsning till administration

Utifrån den fördjupade problemkartan, fältstudierna och intervjuerna framstod administration som ett problemområde med hög relevans för det fortsatta arbetet. Även om flera andra problemområden också identifierades som betydelsefulla, visade kombinationen av litteraturundersökning och lantbrukarnas egna uttalanden att administrativa uppgifter upplevdes som särskilt tidskrävande och återkommande i det dagliga arbetet. Flera lantbrukare beskrev även att det administrativa arbetet har blivit mer omfattande över tid.

Den fördjupade problemkartan visade att administration omfattar flera sammanhängande delproblem, se Figur 4.2. Dessa problem kopplades bland annat till myndighetskontakt, dokumentation, personalfrågor och svårigheter att hantera administrativa krav parallellt med den praktiska verksamheten. Intervjuerna stärkte denna bild, då flera lantbrukare beskrev administrationen som ett område som tar tid från det arbete de helst vill fokusera på.

Mot denna bakgrund bedömdes administration vara ett lämpligt fokusområde för projektets fortsatta arbete. Området ansågs både relevant för lantbrukarna och genomförbart inom ramen för projektet. Eftersom administrationen framkom som ett återkommande problem i litteraturundersökningen, fältstudierna och intervjuerna bedömdes även mindre förbättringar inom området kunna bidra till en positiv påverkan för lantbrukare.

4.1.5 Benchmarking av administrativa lösningar

Genom benchmarking undersöktes de digitala tjänsterna Gröna jobb, Växa, Hushållningssällskapet och Agronod, i syfte att skapa en förståelse för hur administrativa processer hanteras i dagsläget. Fokus låg på att kartlägga tjänsternas funktioner, användningsområden samt höra vad lantbrukare tycker om dem. Resultatet presenteras i följande avsnitt.

4.1.5.1 Benchmarking av Gröna jobb

Gröna jobb är Sveriges största samlingsplats för lediga jobb inom de gröna näringarna. Tjänsten startades 2003 av Naturbrukets yrkesnämnd med syfte att stödja utvecklingen inom branschen. Plattformen möjliggör för arbetsgivare att annonsera lediga tjänster som arbetssökande kan ta del av och ansöka till. Enligt Gröna jobb själva är dess mål att underlätta matchningen av tjänster inom jordbruk, djur, natur, livsmedel, trädgård, golf, skog, miljö och mark. Att publicera en annons på Gröna jobb kostar 1495 kr per annons och inkluderar vissa tillhörande funktioner. (Gröna jobb, u. å)

I intervjuer under datainsamlingen framkom att flera lantbrukare använder sig av Gröna jobb vid rekrytering. De beskrev att det vanligtvis får in ansökningar, men att det varierar stort i relevans och kompetens. En arbetsgivare och lantbrukare beskrev att de hade en annons i fyra månader och kontinuerligt fick in ansökningar

men dessvärre ingen relevant. Det innebär att arbetsgivare ofta behöver lägga tid på att gå igenom ansökningar i rekryteringsprocessen.

4.1.5.2 Benchmarking av Växa

Växa är Sveriges största husdjursförening och ett medlemsstyrt kooperativt företag med cirka 5 200 medlemmar. Organisationen fungerar som ett rådgivnings- och serviceföretag och arbetar främst med företag inom mjölk- och köttproduktion, men även andra verksamheter inom branschen. Dess syfte är att öka lönsamheten i medlemmarnas verksamheter genom att erbjuda tjänster såsom avelsrådgivning, förebyggande djurhälsoarbete samt rådgivning inom företags- och affärsutveckling (Växa, u. å).

För att bli medlem betalas en serviceavgift på 1 550 kronor samt en medlemsinsats enligt företagets stadgar. Medlemskapet ger tillgång till flera digitala verktyg som stödjer det administrativa arbetet, exempelvis hantering av CDB (Centrala nötkreatursregistret) samt funktioner för uppföljning av produktionsdata. Medlemmar kan även ta del av resultat från bland annat foderanalyser och masitodlingar samt registrera klövhälsorapporter. Utöver detta erbjuds medlemmar möjlighet att delta i konferenser, kurser och utbildningar, antingen kostnadsfritt eller till ett reducerat pris (Växa, 2026).

4.1.5.3 Benchmarking av Hushållningssällskapet

Hushållningssällskapet är en medlemsorganisation som arbetar med att förbättra lönsamheten inom svenskt lantbruk genom rådgivning, utbildning och utvecklingsinsatser. Organisationen har cirka 25 000 medlemmar, omkring 1 000 anställda och en omsättning på cirka 900 miljoner kronor (Hushållningssällskapet, u. å-b).

Hushållningssällskapet arbetar även med forskning och fältförsök i syfte att utveckla ny kunskap, verktyg och metoder som kan stödja lantbrukare i deras verksamhet. Inom utbildning driver Hushållningssällskapet åtta naturbruksgymnasier samt erbjuder yrkeshögskoleutbildningar, vuxenutbildningar och uppdragsutbildningar. Utöver detta arrangeras olika mötesplatser, såsom mässor och marknader, där aktörer inom branschen får möjlighet att utbyta erfarenheter och knyta kontakter (Hushållningssällskapet, u. å-a).

I intervjuer under datainsamlingen framkom att Hushållningssällskapet ofta används inom rådgivning och ansökning om bidrag. Samtidigt uttrycktes ett behov av mer lättillgängliga digitala lösningar, där viss information och stöd kan nå utan direkt kontakt med rådgivare då det ansågs som ett extra steg.

4.1.5.4 Benchmarking av Agronod

Agronod är en digital plattform som utvecklats för att hantera utmaningar kopplat till hantering och delning av data inom svenskt lantbruk. Tjänsten startade 2020 genom ett samarbete mellan LRF, Växa, Lantmännen och Hushållningssällskapet, med

syftet att ge lantbrukare ökad kontroll över sina data. Plattformen används av 3 000 lantbrukare och finansieras delvis genom stöd från Jordbruksverket. Agronod möjliggör att koppla ihop olika system som används på lantbruk, exempelvis inom växtodling samt mjölk- och köttproduktion, med syfte att minska behovet av dubbelarbete och underlätta återanvändning av data i flera system och processer, såsom kontroller och rapportering (Agronod, u. å-b). Data från Agronod kan användas tillsammans med Agrosfär, vilket är ett klimatberäkningsverktyg baserat på lantbruks enskilda data. Resultatet kan användas för att följa upp klimatpåverkan, rapportera klimatresultat, samt ge underlag för beslut (Agronod, u. å-a).

I intervjuer under datainsamlingen framkom att tjänsten används, men att det finns variation i hur väl den upplevs fungera för användaren. Flera lantbrukare beskrev att de fortfarande behöver kontrollera data manuellt, vilket gör att dubbelarbetet kring administration kvarstår.

4.2 Problemanalys av administration inom lantbruk

När administration hade avgränsats som övergripande fokusområde analyserades området vidare för att identifiera mer specifika problem och bakomliggande orsaker. I följande avsnitt presenteras resultaten från de metoder som användes i problemanalysen.

4.2.1 KJ-analys av intervjuer med fokusområde administration

Som nämnt i metodkapitlet fortskred arbetet med att samla in data, genom att läsa mer litteratur, genomföra fler intervjuer och gårdsbesök, vilket resulterade i en KJ-analys. Citaten delades in i åtta huvudgrupper, se Figur 4.9 och Figur 4.10.

I den första huvudgruppen, *Dokumentationssystem*, framkom det att lantbrukens dokumentation och kontrollprogram är tidskrävande och svåra att hantera. Flera upplevde att system inte alltid är enkla att använda och att de måste kontrollera innehåll manuellt.

I gruppen *Ekonomi* framkommer problem såsom bokföring, fakturering och betalningar där det framkom att ekonomiska processer ofta upplevs tidskrävande och att flera delar av arbetet sker manuellt.

Inom *Certifieringar* beskrivs att certifieringar kräver omfattande dokumentation och uppföljning, vilket också skapar kostnader. Även att ekologiska certifierade lantbruk kräver ytterligare arbete, precis som medlemskap i organisationer.

Huvudgruppen *Konsultbehov* visar bland annat att många lantbrukare är beroende av extern hjälp för att hantera administration, särskilt vid ansökningar om bidrag

och stöd, då det är svåra processer där lantbrukare är rädda att göra fel.

Tidsfördelning innefattar hur lantbrukares arbetstid fördelas. Flera lägger större delar av arbetstiden på administrativt arbete, främst på kontroller och certifieringar, men även att gå igenom arbetsansökningar. Hur tidsfördelningen är under ett år beskrivs, men även svårigheten till ledighet och semester.

Bidrag och investeringsstöd identifierar flera utmaningar kopplade till framförallt regelverk och investeringsstöd då regelverk upplevs svåra att tolka, och processer kan vara svåra vid både ansökan och uppföljning.

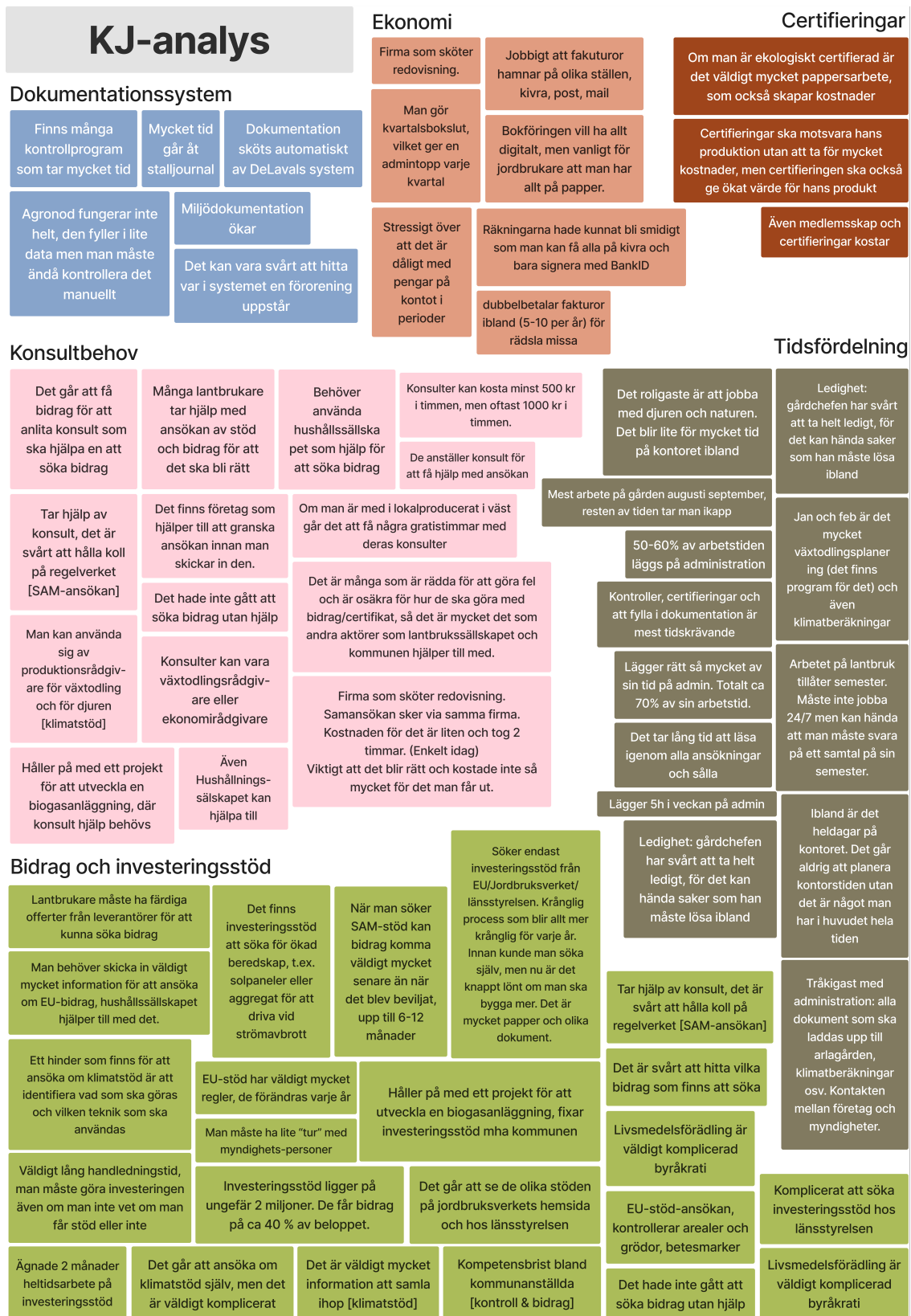
Inom *Kontroller* framkom att lantbrukare upplever att tillsyn och kontroll från myndigheter är omfattande och tidskrävande. Flera upplever att kontroller från olika myndigheter kontrollerar samma sak på lantbruken, vilket kräver återkommande krav på dokumentation och uppföljning. Förberedelser inför kontroll och hantering av dokumentation kopplad till livsmedel, djurhållning och miljökrav beskrevs som resurskrävande.

Anställning och personal är den sista huvudgruppen där lantbrukare beskrev svårigheten i att hitta personal med rätt kompetens och erfarenhet. De framkom även att rekryteringsprocesser är tidskrävande samt svårigheten i att hitta personal effektivt eftersom arbetet varierat mycket och snabbt under året.

I Figur 4.9 och Figur 4.10 går det att se att de olika grupperna varierar i storlek och att vissa grupper innehåller betydligt fler citat än andra. De tre största grupperingarna är anställning och personal, kontroller, samt bidrag och investeringsstöd, detta gav oss en tidig indikation på vilka problem inom administration som lantbrukare upplever mest problematiskt.

4. Resultat

Figur 4.9: Resultat av KJ-analys inom administration, sida 1.

Figur 4.10: Resultat av KJ-analys inom administration, sida 2.

4.2.2 Pugh-matris för val av anställning

Pugh-matriserna som användes för att välja fokusområde inom det administrativa arbetet utgick från de områden som identifierats i KJ-analysen. Områdena var *Bidrag och investeringsstöd*, *Certifieringar och kontroller*, *Anställning och personal*, *Ekonomi*, *Tidsfördelning*, *Dokumentationssystem* och *Konsultbehov*.

Kriterierna i Pugh-matriserna baserades på behov- och kravlistan. De kriterierna som användes var tidsbesparing, minskad kognitiv belastning, ekonomisk nytta, användarfrekvens, inom projektgruppens kunskapsområde, samhällsnytta och skalbarhet. Kriterierna viktades utifrån deras uppfattade prioritering, till följd av tiidigare datainsamling, och matriserna genomfördes med tre olika referensområden.

Resultatet från samtliga Pugh-matriser visade att *Anställning och personal* hade högst eller delat högsta poäng se Bilaga B. Detta visar tydlig och konkret att *Anställning och personal* var det problemområde inom administration som borde undersökas vidare.

4.2.3 Enkätresultat av lantbrukares egna upplevelser

Enkäten användes för att undersöka om resultatet från Pugh-matrisen stämde överens med lantbrukarnas egna upplevelser. Den fråga som användes för att jämföra resultaten var:

”Hur mycket upplever du att följande områden är ett problem på ditt lantbruk? (1 innebär ’inget problem’, 6 innebär ’mycket stort problem’)”

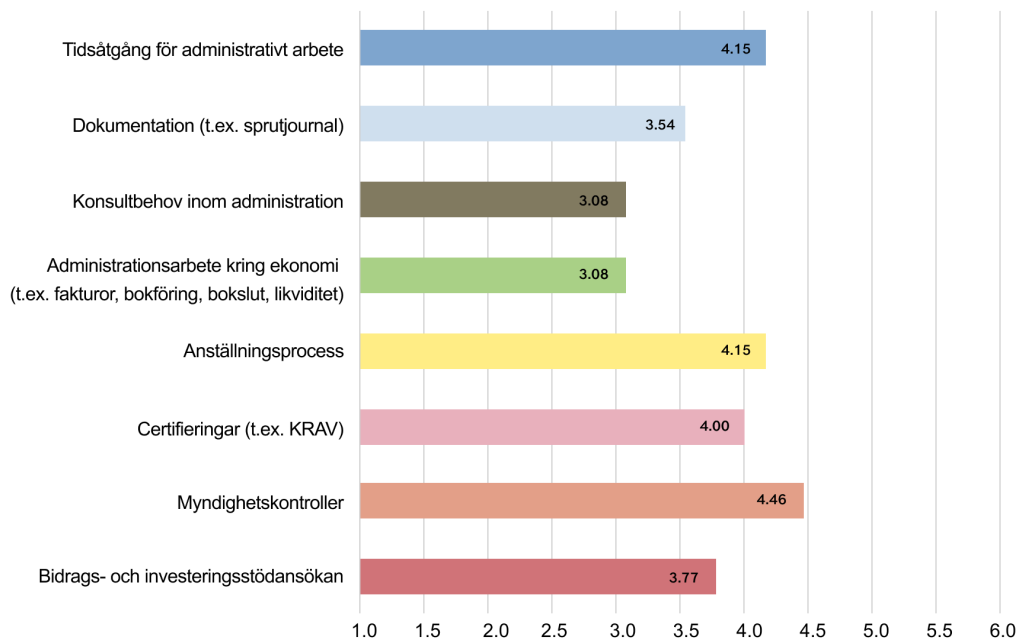
Den kategori som hade högst snittsvar var *Myndighetskontakt* med ett snittsvar på 4.46, se Figur 4.11. På delad andraplats kom *Anställningsprocessen* och *Tidsåtgång för administrativ arbete* med 4.15 i snittsvar. Detta resultat bekräftar resultatet från Pugh-matrisen, och enkäten visar att även lantbrukare tycker att anställningsprocessen är ett av de största administrativa problemen.

Enkät svar - fråga 4

Fråga:

Hur mycket upplever du att följande område är ett problem på ditt lantbruk?

(1 innebär "inget problem", 6 innebär "mycket stort problem")

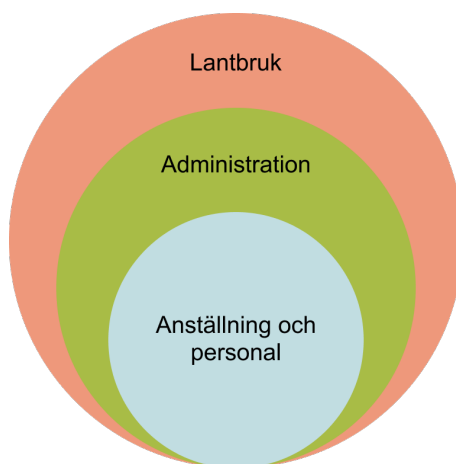
Figur 4.11: Diagram över enkät svar där lantbrukare själva rangordnat administrativa problemområden.

4.2.4 Avgränsning till anställningsprocessen

Resultatet från de genomförda metoderna visade att *Anställningsprocessen* var ett centralt problemområde inom det administrativa lantbruket. De metoder som låg till grund för för urvalet var KJ-analysen, Pugh-matriserna och enkätundersökningen. Se Figur 4.1 för illustration över fördjupningsprocessen. En schematisk bild över projektets avgränsning går att se i Figur 4.12.

KJ-analysen visade att *Anställningsprocessen* var det problemområdet som nämndes flest gånger under intervjuer med lantbrukare. Flera av de identifierade problemen handlade om tidskrävande anställningsprocesser, men även svårigheten i att hitta personal med rätt kompetens och erfarenhet.

Resultatet från Pugh-matriserna visade att området *Anställningsprocessen* var det med högsta viktade poäng i samtliga tre matriser. Området hade högst resultat i två av matriserna och delad första plats med *Dokumentationssystem* i den matris där *Anställningsprocessen* användes som referensområde.

Figur 4.12: Schematisk bild över fördjupningen av problem inom lantbruk.

Enkätundersökningen visade att lantbrukarna rankade *Anställningsprocessen* som ett av det största administrativa problemen inom branschen. Resultatet från enkäten visade även att *myndighetskontakt* rankades något högre, men att *Anställningsprocessen* fortsatt var ett återkommande problemområde.

Det sammanvägda resultatet från KJ-analysen, Pugh-matris och enkätundersökning ledde till att *Anställningsprocessen* valdes som det administrativa problemområde att arbeta vidare med.

4.2.5 Toyota's Five Whys för analysering av grundproblem

Anställningsprocessens grundproblemen analyseras med hjälp av metoden Toyota's Five Whys. På nivå ett identifierades två stycken problem, se Figur 4.13, dessa var *ineffektiva rekryteringsprocesser* och *brist på kompetent arbetskraft*. Dessa problem resulterade i nio stycken grundproblem, där ett av dessa blev en loop tillbaka till problemet *brist på kompetent arbetskraft*, detta innebär att åtta stycken nya grundproblem identifierades, se Figur 4.13. Vid frågeställning kring två problem ansågs det att vidare analys låg utanför projektets gräns, se gråa rutorna i Figur 4.13.

De första grundproblem som identifierades var *risk att inte hitta lämplig personal för anställning*, detta eftersom det finns kort tid för rekrytering och utbildning vid oförutsägbart väder och vid säsongarbete.

Det andra grundproblemet var att det är *periodvist överbemannat med personal*, detta för att det är dyrt att ha tillsvidareanställningar ptill följd av ojämnt fördelad arbetsmängd under året. Dessa problem uppkommer eftersom att lantbruk ofta utgörs av säsongbaserat arbete.

Det tredje grundproblemet var att det är *låg teknisk mognad och teknisk kunskap bland lantbrukare*. Det är ett problem för att det saknas system för att effektivt sortera bland ansökningar. Dessa bristfälliga system används trots dess ineffektivitet. Det tar tid att läsa igenom irrelevanta ansökningar, ett problem som förstärks till

följd av kompetensbristen på lantbrukets arbetsmarknad.

Nästa och därmed fjärde grundproblemet som framkom vid analysen var att *olika lantbruk kräver olika typer av kompetens*. Detta är ett problem eftersom utbildningarna visar på brister i dess möjligheter att erbjuda tillräckligt djup kompetens inom alla nödvändiga områden, detta då utbildningen inte alltid stämmer överens med lantbrukarnas krav.

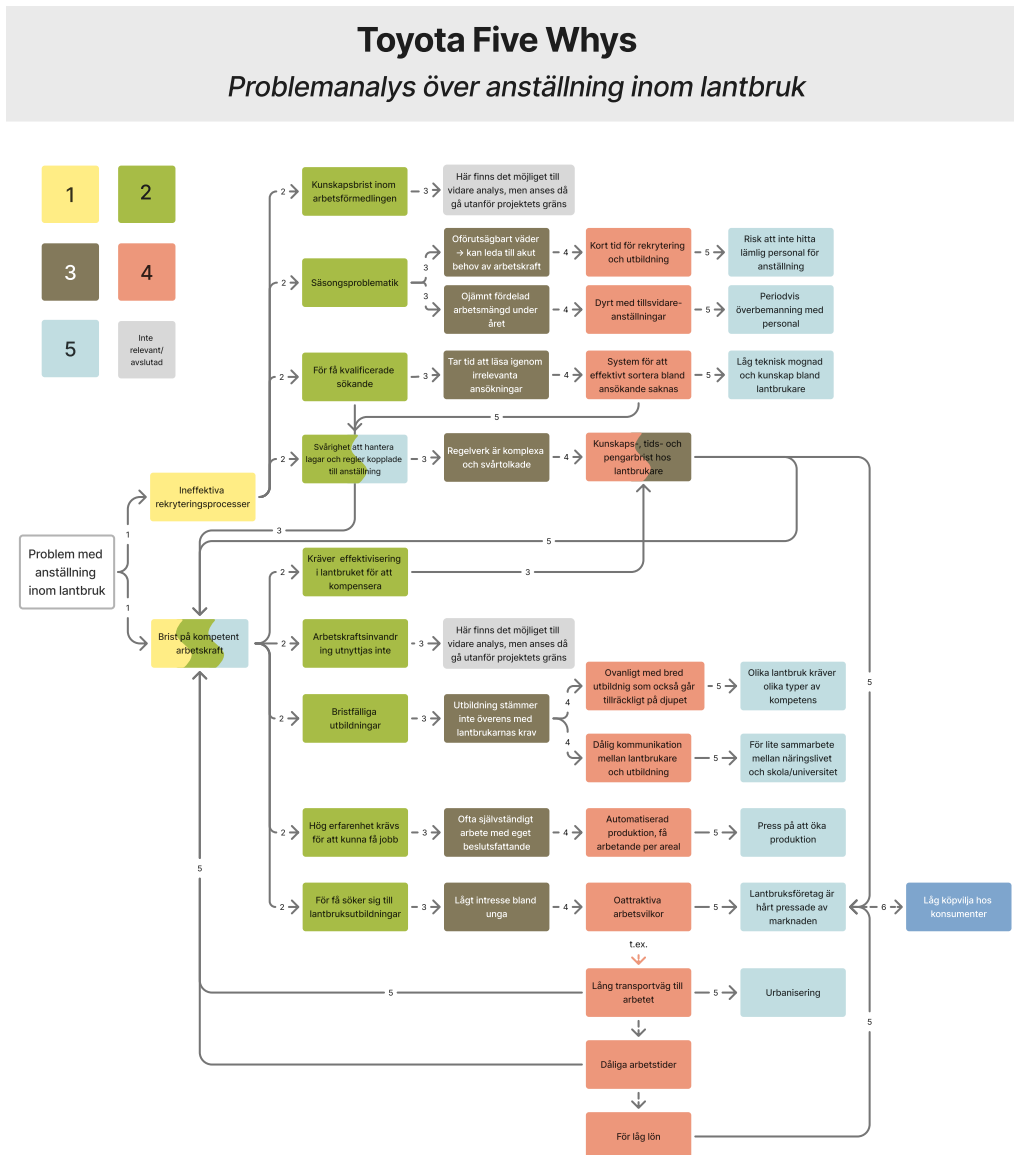
Femte grundproblemet var *för lite samarbete mellan näringsliv och skola/universitet*. Detta problem skapas till följd av bristfällig kommunikation mellan lantbrukare och utbildning. Det femte problemet relaterar med de fjärde problemet där utbildning inte stämmer överens med lantbrukares krav.

Det sjätte grundproblemet som uppenbarade sig under Toyota's Five Whys analys är *pressen på lantbrukare att öka produktionen*. Problemet grundar sig i att allt mer av produktionen inom lantbruk är automatiserad, vilket innebär få arbetande per areal. Det automatiserade arbetet leder till att de anställda ofta tvingas arbeta självständigt med mycket egna beslutsfattanden vilket skapar ett behov av högre anställda och höjer kraven på de sökande.

Det sjunde identifierade grundproblemet är att *köpviljan hos konsumenter är låg*. Detta leder till att lantbruksföretag blir hårt pressade av marknaden att producera mycket och billigt. Denna utveckling blir ofta till bekostnad för lantbrukarnas arbetsvillkor. De dåliga arbetsvillkoren leder till lägre intresse för yrken inom branschen vilket resulterar i att ännu färre söker till lantbruksutbildningar.

Sista grundproblemet är *urbaniseringen*. Då färre bor på landet blir det även färre som bor inom rimligt pendlingsavstånd till arbete på lantbruk. Detta, i kombination med långa arbetstider och låga löner, leder till att personer som är kompetenta inom lantbruk istället söker sig till andra jobb i anknytning till lantbruksbranschen, men som finns i urbana centrum. Ett exempel är en utbildad agronom som jobbar på jordbruksverket i stan istället för på en gård.

Denna djupa problemanalys ligger till grund för bland annat vilka krav och behov som tillsatts på konceptförslagen. Konceptförslagen har som grundmål att lösa minst ett av grundproblemen eller en hel problemkedja.

Figur 4.13: Resultat av orsaksanalys genom metoden Toyota's 5 Whys i problemområdet anställning

4.3 Identifierade behov och krav för anställningsprocessen inom lantbruksbranschen

En behov- och kravlista skapades utifrån resultat från datainsamlingen, KJ-analysen, Pugh-matriser, enkätundersökningen och benchmarkingen, se Tabell 4.1. Listan delades upp i kolumnerna *Vem*, *Behov* och *Krav* för att beskriva vilka krav en framtida lösning behöver uppfylla, samt vilka aktörer behoven och kraven berör.

Resultatet blev en lista som innehåller behov och krav kopplade till olika aktörer inom lantbruksbranschen såsom lantbrukare, arbetssökande och utbildningsaktörer. Flera av de identifierade behoven handlade om att förenkla rekryteringsprocessen för

att hitta personal med rätt kompetens och kunna erbjuda attraktiva arbetsvillkor. Även behov såsom utveckling av utbildningar och att öka intresset för branschen och medvetenheten om svenskt lantbruk i samhället. Kraven formulerades för att beskriva hur behoven ska underlättas. Exempel på krav är att underlätta sällning av sökande, öka antalet studenter som får jobb efter utbildning och att öka synlighet och förståelse för lantbrukets roll i samhället.

Behov- och kravlistan blev grunden för idégenereringen och den fortsatta utvecklingen av lösningskoncept inom anställningsprocessen.

Tabell 4.1: Behov- & kravlista för anställningsprocessen inom lantbruksbranschen.

Behov- & kravlista		
VEM	BEHOV	KRAV
Lantbrukare	Hitta personal med rätt kompetens	Underlätta sällning av sökande utifrån utbildning och kompetens
Lantbrukare	Förenkla rekryteringsprocessen	Förkorta tid från behov till anställning
Lantbrukare	Effektivisera arbete med teknik	Minska tidsåtgång per arbetsuppgift, öka produktivitet
Lantbrukare & Arbetssökande	Para ihop arbetskraft geografiskt	Minska restid till arbete, öka antalet relevanta sökande inom rimligt avstånd
Lantbrukare & Bransch	Öka intresset för yrket	Öka antalet sökande till naturbruksgymnasium och utbildningar
Lantbrukare & Utbildningsaktörer	Öka medvetenheten för svenskt lantbruk i samhället	Öka synlighet och förståelse för lantbrukets roll i samhället
Utbildningsaktörer	Anpassa utbildningar efter branschens behov	Öka andelen studenter som får jobb efter utbildning
Arbetssökande	Få tillgång till utbildning och kompetensutveckling	Öka antalet studerande som slutför sina kurser och utbildningar
Arbetssökande	Få attraktiva arbetsvillkor	Möjliggöra en konkurrenskraftig lön och rimliga arbetstider

4.4 Lösningkoncept för anställningsprocessen

Idégenereringsfasen resulterade i fjorton stycken lösningskoncept som presenteras i följande avsnitt. Resultatet av den initiala brainstormingen finns att se i Bilaga A.

4.4.1 Introduktion till arbetsmarknaden

För att underlätta övergången från studier till arbetsliv och öka ungas intresse för branschen är det gynnsamt att tidigt knyta kontakt mellan lantbrukare och studenter. Följande två koncept fokuserar på hur detta kan möjliggöras.

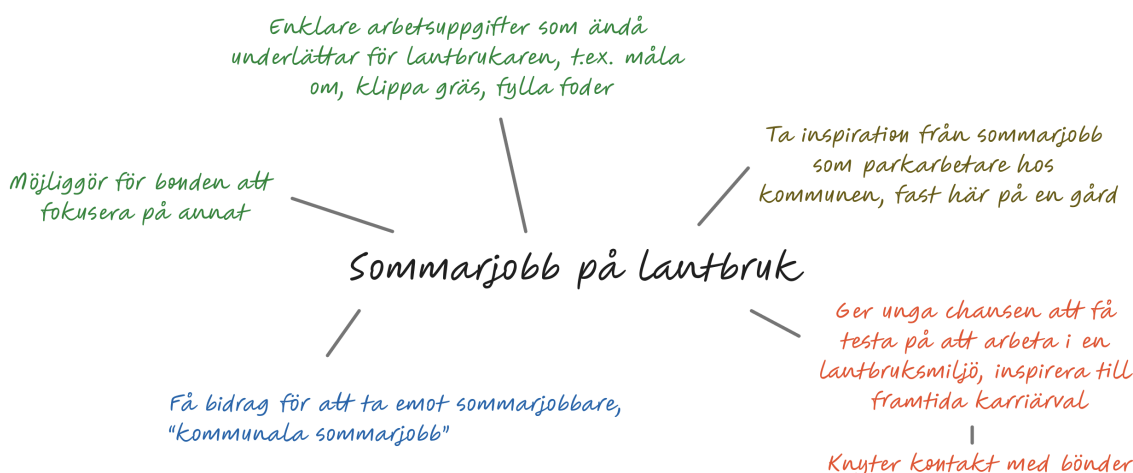
4.4.1.1 Sommarjobb på lantbruk

Genom att öka möjligheterna till sommarjobb inom lantbruksbranschen får unga och lantbruksstudenter bättre förutsättningar att både öka sitt intresse för yrket och få mer arbetserfarenhet. Eftersom många lantbrukare och arbetsgivare värdesätter tidigare erfarenhet vid rekrytering, och ofta upplever att endast utbildningsbaserad erfarenhet är otillräcklig, kan sommarjobb vara ett bra komplement till detta. Sommarjobb bidrar även till att studenter och arbetsgivare kan knyta kontakter, vilket kan underlätta vid framtida rekryteringar.

För att möjliggöra fler sommarjobb bygger konceptet på samverkan mellan olika aktörer såsom skolor, kommuner och organisationer i branschen. Kommunen kan erbjuda sommarjobb inom lantbruk, där den anställde får utföra enklare arbetsuppgifter såsom underhållsarbete eller foderhantering. Detta kan avlasta lantbrukaren, som istället kan fokusera på de jobb där mer erfarenhet eller utbildning krävs.

Eventuella nackdelar med lösningskonceptet är att det kan bli en utmaning då lantbrukare ofta har begränsad tid och därför kan ha svårt att lära upp sommarjobbarna. Det kan även bli problem med samarbetet mellan kommun och lantbrukare då det finns en risk att lantbrukare upplever detta som ännu en administrativ uppgift som stjäl tid från deras andra arbetsuppgifter.

På lång sikt har konceptet möjlighet att utvecklas till ett mer strukturerat introduktions- eller traineeprogram inom lantbruksbranschen, se Figur 4.14.

Figur 4.14: Speedwriting för konceptet Sommarjobb på lantbruk.

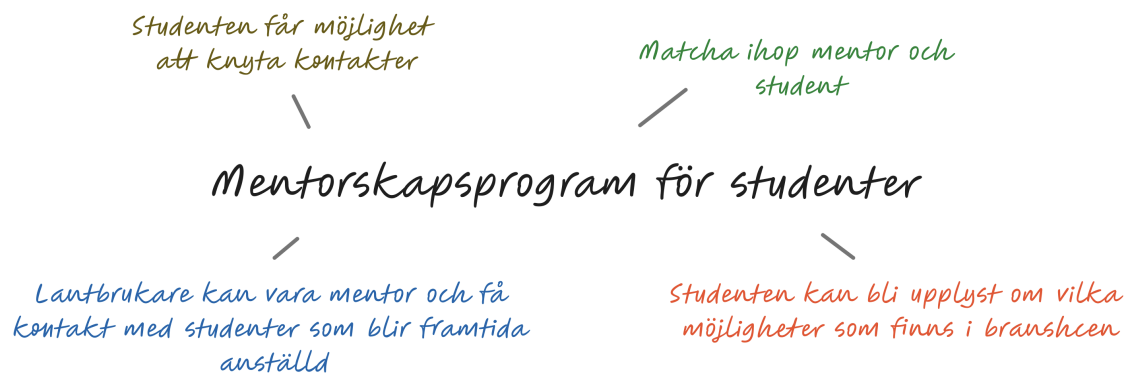
4.4.1.2 Mentorsprogram för studenter

Utmaningen är att många nyexaminerade inom branschen upplever en svår övergång mellan studier och arbetslivet. Brist på erfarenhet och kontaktnät kan försvåra detta ytterligare.

Genom att universitet, gymnasieskolor eller ett enskilt företag erbjuder mentorsprogram för studenter kan denna övergång underlättas, se Figur 4.15. I ett sådant program paras en mentor ihop med en student, där mentors roll är att fungera som stöd och vägledning för studenten.

Mentorn kan inspirera studenten, upplysa om vilka yrkesroller och möjligheter som finns, dela med sig om kunskap och erfarenheter samt hjälpa studenten att bygga ett kontaktnät. Kontakten mellan mentor och student kan pågå under exempelvis en termin, med regelbundna träffar varannan vecka, antingen fysiskt eller digitalt. Lantbrukaren som mentor får även en möjlighet att komma i kontakt med engagerade studenter som kan bli en framtida anställd.

För att ett mentorskap ska fungera så krävs det engagerade lantbrukare som har möjlighet att avsätta tid, vilket kan vara en utmaning för lantbrukares redan intensiva arbetsdagar. Det kommer även krävas engagemang från universitet och gymnasium för att få ett sömlöst samarbete som gynnar både studenter och lantbrukare.

Figur 4.15: Speedwriting för konceptet Mentorskapsprogram för studenter.

4.4.2 Rekryteringsverktyg

De fyra koncepten i detta delkapitel fokuserar på hur rekryteringsprocessen kan underlättas. För att underlätta rekryteringsprocessen är det viktigt att rätt person har rätt information och att processen blir mer tidseffektiv.

4.4.2.1 Uppläsningstjänst för jobbsökningar

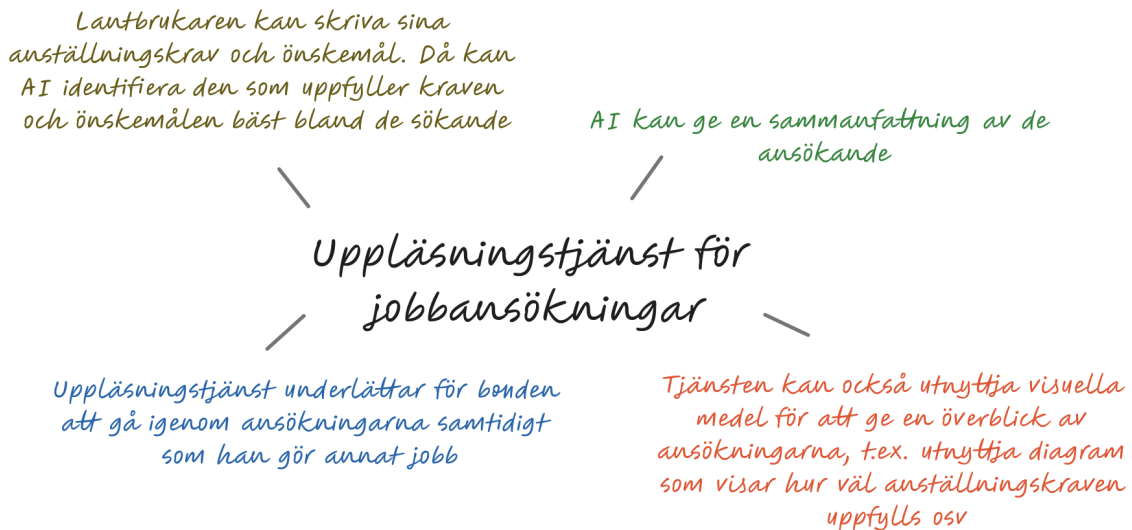
En uppläsningstjänst för jobbsökningar kan bidra till en mer tidseffektiv rekryteringsprocess inom lantbruksbranschen, se Figur 4.16. Istället för att vara begränsade till att läsa ansökningar manuellt ges arbetsgivaren möjlighet att ta del av ansökningar i ljudformat, likt en ljudbok. Detta möjliggör för lantbrukaren att kombinera genomgången av ansökningarna med andra arbetsuppgifter.

För att möjliggöra detta koncept krävs en teknisk lösning där ansökningar omvandlas till ljud med hjälp av ett AI verktyg. Funktionen skulle kunna fungera tillsammans med redan befintliga rekryteringsplattformar såsom Gröna jobb och Arbetsförmedlingen, alternativt utvecklas som en egen digital tjänst. Som en del av konceptet skulle även en automatisk sammanfattning kunna erbjudas, antingen före eller efter uppläsningen, för att ge läsaren en effektiv överblick av ansökan, se Figur 4.17.

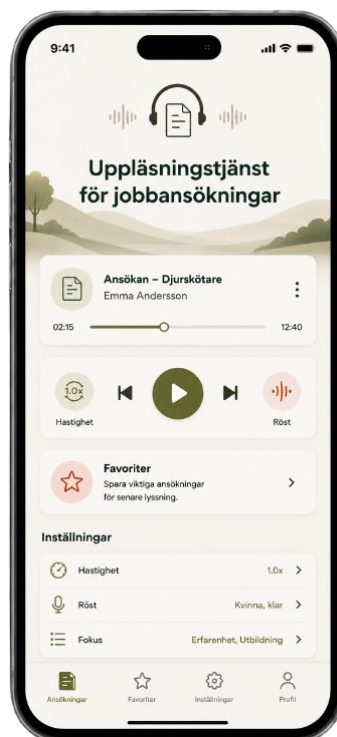
Utöver att rekryteringsprocessen blir effektivare kan tjänsten även bidra till ökad tillgänglighet. För arbetsgivare eller arbetssökande med läs- och skrivsvårigheter eller synnedsättning, kan uppläsningstjänster underlätta för att gå igenom ansökningar.

Däremot kan det finnas problematik i hur ansökningar läses upp. Det kan vara avgörande för vilken uppfattning arbetsgivaren får om den sökande beroende på tempo, tonläge eller betoning. För att minska denna risk kan konceptet erbjuda justering av inställningar där lyssnaren själv bestämmer uppläsningshastighet, röst och markerar vilka delar som ska betonas, såsom erfarenhet, utbildning eller specifika kompetenser. Det finns även en risk att arbetsgivaren föredrar att läsa ansökningarna i textformat. En annan utmaning med att använda AI för att hjälpa vid rekryteringen är att den kan ha gömda partiska intentioner. Är inte lantbrukaren

uppmärksam på att tjänsten kan ha dessa problem kan det leda till ett önskat resultat vid rekryteringen. Tjänsten bör därför ses som ett komplement till den befintliga rekryteringsprocessen snarare än en ersättning.

Figur 4.16: Speedwriting för konceptet Uppläsningstjänst för jobbansökningar.

Figur 4.17: Illustrativ bild av lösningens konceptet Uppläsningstjänst för jobbansökningar, genererad i OpenAI.

4.4.2.2 Öka branschkunskap för rekryterare

Genom att öka kunskapen om lantbrukens anställnings- och kompetensbehov hos rekryterare inom aktörer som till exempel Arbetsförmedlingen, kan förutsättningarna för att para ihop arbetssökande och arbetsgivare förbättras, se Figur 4.18. I dagsläget upplever flera lantbrukare att arbetssökande ofta saknar relevant kompetens och erfarenhet som krävs för arbetet.

Konceptet bygger på att erbjuda kortare kurser eller distansutbildningar riktade till rekryterare och handläggare, med syfte att öka deras förståelse för lantbruksbranschens behov och de kompetenser som efterfrågas. Detta kan bidra till en mer relevant urvalsprocess, där arbetssökande i större utsträckning motsvarar de krav som efterfrågas. Därmed får även de arbetssökande ökad möjlighet att hitta jobb som motsvarar deras individuella erfarenheter och kompetenser.

Lösningskonceptet kräver däremot både tid och resurser för att genomföra dessa utbildningar, tillsammans med kontinuerlig uppdatering för att säkerställa att de behåller sin relevans.

På längre sikt kommer lösningskonceptet sannolikt kräva samarbete mellan olika myndigheter och intresseorganisationer. Exempel på dessa skulle vara arbetsförmedlingen, jordbruksverket, LRF, och hushållningssällskapet. Myndigheterna skulle behöva stöd ifrån intresseorganisationerna för att få ständigt uppdaterade krav på vad lantbrukare önskar sig för kompetens. Ett projekt av denna magnituden skulle behöva ha stöd på riksnivå då regeringen har ansvar över myndigheterna. För att detta förslag skulle lyckas skulle mycket tid och monetära medel behöva avsättas.

Utmaningarna för detta projekt är att lyckas med samarbetet mellan myndighet och intresseorganisation, samt hur kostnadseffektivt det samarbetet skulle bli. Då den privata marknaden redan har alternativ för bemanning och rekryteringshjälp i form av en lantbruksinriktad platsbank, till exempel *Gröna jobb*, är det svårt att se att regeringen kan motivera de resurser som skulle krävas för att detta förslag skulle genomföras på ett tillfredsställande sätt för alla parter.

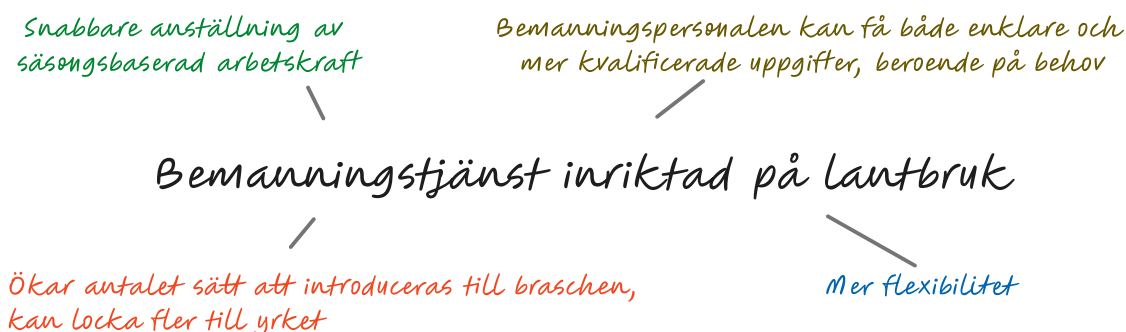
Figur 4.18: Speedwriting för konceptet Öka kunskap för rekryterare.

4.4.2.3 Bemanningstjänst

Att utveckla en bemanningstjänst för lantbruksbranschen kan möjliggöra snabbare anställning av tillfällig och säsongsbaserad arbetskraft. Den säsongsbaserade arbetsbelastningen för lantbruk innebär att arbetsbelastningen varierar över året, vilket skapar ett behov av flexibel bemanning. En sådan tjänst kan bidra till ökad flexibilitet för arbetsgivare genom att erbjuda snabb tillgång till personal när behovet uppstår, se Figur 4.19. Tjänsten kan fungera som ett stöd i rekryteringsprocessen genom att ha anställd personal med relevant kompetens för kortare uppdrag. Personalen kan utföra både enklare och mer kvalificerade uppgifter, beroende på arbetsgivarens behov.

Det riskerar däremot att uppstå problem med att personal ska finnas tillgänglig i hela landet. En förutsättning är att personalen snabbt kan ta sig till lantbruken, vilket kan vara svårt att uppfylla på grund av geografiskt avstånd. Eftersom tjänsten är till för arbeten under en kortare tidsperiod krävs det att personalen antingen själv är bosatt i närliggande område eller att lantbruket kan erbjuda boende, vilket inte alla har möjlighet till.

På längre sikt skulle tjänsten kunna utvecklas till att bli en del av lantbruksbranschens arbetsmarknad, där en utbildad och tillgänglig personalgrupp successivt byggs upp.

Figur 4.19: Speedwriting för konceptet Bemanningstjänst.

4.4.2.4 Rekryteringstjänst

En sista idé för rekryteringsverktyg är en rekryteringstjänst helt inriktad på lantbruk. En rekryteringsprocess är ett arbete som kräver mycket aktiv tid av lantbrukaren som skall anställa. Detta problem förstärks av branschens kompetensbrist. I dagsläget krävs det nästintill att lantbrukaren headhuntar eller aktivt handplockar en arbetssökande. Det räcker inte längre med att annonsera ut en tjänst och sedan välja den bästa sökande eftersom denna process riskerar att inte leda till någon kandidat som uppfyller anställningskraven.

Ett rekryteringsbolag eller rekryteringstjänst speciellt inriktad på lantbruksarbete skulle gynna den individuella lantbrukaren och hjälpa den spara tid, se Figur 4.20. Tjänsten skulle fungera genom att rekryteringen sköts helt av ett annat före-

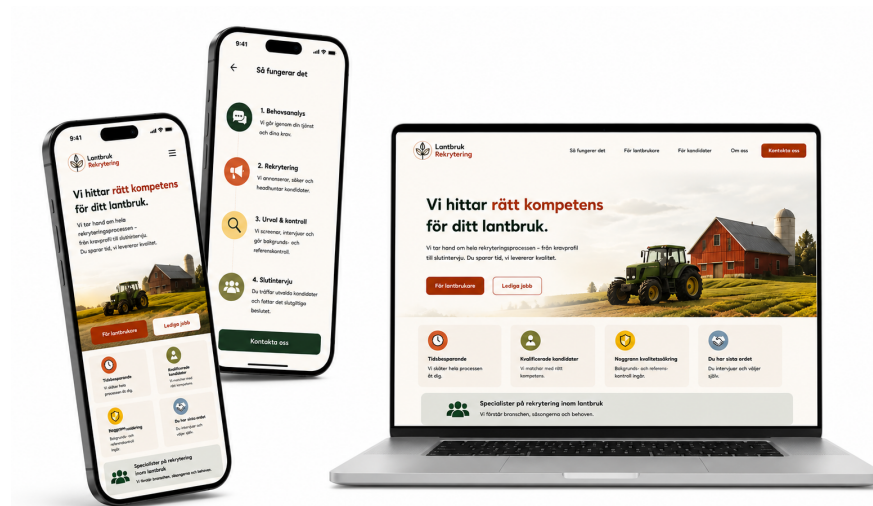
tag fram till då lantbrukaren vill ha en intervju med den arbetssökande. Processen skulle exempelvis kunna se ut på följande sätt; lantbrukaren tar kontakt med rekryteringsföretaget och förklarar vilken tjänst denne vill tillsätta samt vilka krav denne har på den tjänsten.

När rekryteringsföretaget tagit del av informationen sköter de resten fram till slutintervju. Detta skulle kunna inkludera annonsering av tjänsten, CV-läsning, bakgrund- och referenskontroller samt eventuell headhunt av potentiella kandidater. Till sist sker en slutintervju med lantbrukaren och de sökande, vilket innebär att lantbrukaren ställer kraven i början och har den slutgiltiga kontrollen. Fördelen med att använda denna tjänst skulle framförallt vara tidsbesparing för lantbrukaren. Det skulle också kunna öka möjligheten till mer kompatibla och lyckade anställningar då rekryteringstjänsten både har resurserna och förväntningarna på att sig att lyckas med det. Lösningförslaget illustreras i Figur 4.21.

Eventuella nackdelar med lösningkonceptet är att det riskerar att bli kostsamt för lantbrukaren. Därmed är vidare undersökning nödvändigt för att utvärdera om tidsbesparingen kompenserar för kostnaden, och om konceptet är realiserbart i praktiken.

Figur 4.20: Speedwriting för konceptet Rekryteringstjänst.

Figur 4.21: Illustrativ bild på konceptet Rekryteringstjänst, genererad i OpenAI.

4.4.3 Utbildningens betydelse för anställningsprocessen

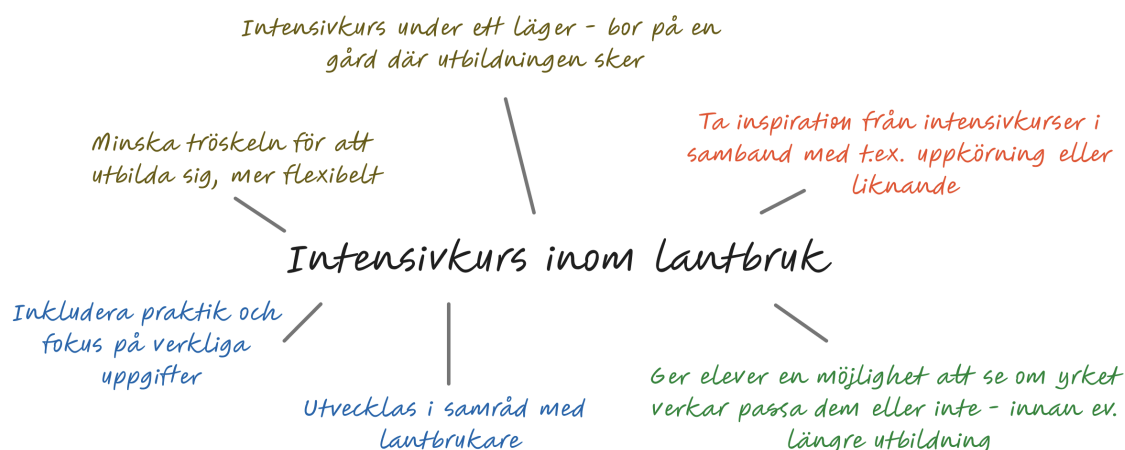
Utbildning och kompetensqualitäté spelar en viktig roll för att säkerställa lantbrukets fortsatta utveckling. Följande fem koncept presenterar olika förslag på hur detta kan förbättras.

4.4.3.1 Intensivkurs inom lantbruk

Välutvecklade intensivutbildningar skulle kunna ge tillräcklig kompetens för att kunna arbeta inom lantbruksbranschen, se Figur 4.22. Detta kan bidra till att sänka tröskeln för att ta sig in i branschen. Genom att erbjuda intensivkurser med upplägg inspirerade från exempelvis intensivkurser för körkort, kan fler ges möjlighet att på kort tid få den kompetens som krävs för att arbeta inom lantbruk.

Intensivkursen hade kunnat utformas på flera olika sätt, exempelvis genom kurser på plats, lägerbaserade upplägg, distansutbildningar eller digitala kurser. Det skulle även kunna genomföras genom VR-teknik med instruktioner om hur uppgifter utförs på lantbruk, för att kunna simulera arbetsuppgifter och minska tidsåtgången för upplärning.

Däremot kan det vara svårt att säkerställa att en intensivkurs ger tillräcklig kompetens för att uppfylla arbetsgivarens krav. Det krävs även resurser såsom utrustning, utbildare och eventuella digitala verktyg. Det är även viktigt att kursen utformas i nära samarbete med lantbrukare för att säkerställa att deltagarna får med sig rätt kompetens.

Figur 4.22: Speedwriting för konceptet Intensivkurs inom lantbruk.

4.4.3.2 AR-stöd för nyanställda

Ett lösningskoncept med liknande mål som intensivkursen är möjligheten för en nyanställd att få direkt stöd av en erfaren lantbrukare via AR (augmented reality), se Figur 4.23. Detta skulle, likt intensivkursen, möjliggöra att snabbt öka kompetensen på arbetsmarknaden inom lantbruk.

I praktiken skulle detta innebära att det vid anställning inte skulle behöva ställas lika höga kompetenskrav. Den nyanställda lär sig de dagliga uppgifterna med direkt stöd från kollegor eller skiftledare. Detta för att den nyanställde ska bli självgående. När den nyanställde sedan börjar arbeta mer självständigt, tillhandahåller lantbruket ett par AR-glasögon. Dessa glasögon kommer gå att koppla upp till en erfaren och kompetent lantbrukare eller tidigare lantbrukare, istället för att den nyanställde ska behöva störa sin skiftledare eller kollega. När den nyanställde har kopplat upp sig emot den mer erfarna kan den erfarna lantbrukaren på distans få tillgång till en direktsändning som den nyanställdes glasögon skickar. Det innebär att den erfarna lantbrukaren ser samma sak som den nyanställde ser och därmed kan ge direkt stöd och instruktioner av hur den nyanställde kan gå tillväga. Detta möjliggör både att den nyanställas kompetens ökar snabbt, minskad belastning på skiftledare och kollegor, samt att de mer erfarna lantbrukarnas kompetens behålls inom branschen.

Det finns många utmaningar ifall detta lösningskoncept skulle genomföras. Det skulle till exempel behövas en utökning och inköp av lämplig hårdvara för att stötta möjligheten till att koppla upp sig med AR-glasögon. Utöver hårdvaran behöver även själva nätverket av erfarna bönder, villiga att arbeta med rådgivning åt de nyanställda, byggas upp. Detta är en del av de direkta problemen som implementeringen av detta koncept skulle kunna stöta på.

Figur 4.23: Speedwriting för konceptet AR-stöd för nyanställda.

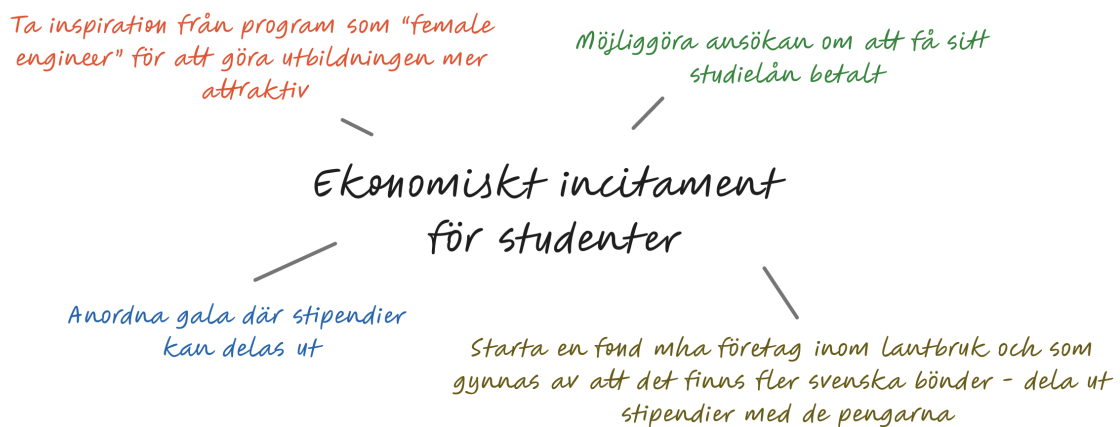
4.4.3.3 Ekonomiskt incitament för studenter

Ett annat lösningskoncept innebär att de som studerar och utbildar sig inom lantbruksbranschen ska erbjudas ekonomiska incitament, exempelvis genom avskrivning av studielån likt polisutbildningen, eller genom stipendier, för att göra utbildningen och arbetet för branschen mer attraktiv, se Figur 4.24. För många kan ett stort studielån och ekonomisk osäkerhet vara en oro och därmed bli ett hinder för att söka sig till utbildningen.

Genom att erbjuda möjlighet till avskrivet studielån eller ökad möjlighet att ansöka om stipendier kan fler motiveras att välja en karriär inom lantbruk. För att möjliggöra detta skulle företag inom branschen kunna bidra ekonomiskt till denna typ av stöd. Exempelvis kan företag investera i framtida arbetskraft genom att betala av en students studielån under en viss period, i utbyte mot att studenten arbetar inom företaget efter examen. På så sätt underlättas studentens ekonomiska situation, samtidigt som det skapar en trygghet för företaget att få arbetskraft.

Vidare kan stipendier riktas till studenter genom att företag inom branschen etablerar fonder för att stödja utbildning.

Däremot finns det utmaningar då denna typ av finansiering kräver samarbete mellan flera aktörer, vilket riskerar att försvåra utvecklingen av ett system som upplevs rättvist. Det finns även en risk att de studenter endast stannar inom branschen så länge de får ekonomiska stöd och bidrag, vilket därmed inte resulterar i en långsiktig lösning. På längre sikt skulle konceptet kunna utvecklas till en samverkan mellan företag, statliga aktörer och utbildningsinstitutioner.

Figur 4.24: Speedwriting för konceptet Ekonomiskt incitament för studenter.

4.4.3.4 Samverkan mellan lantbrukare och utbildningsutveckling

Detta lösningskonceptet innebär att utbildningar utvecklas i samarbete med lantbrukare för att bättre tillgodose den kompetens som efterfrågas vid examen, se Figur 4.25. På så sätt kan gapet mellan utbildning och arbetsliv minska. Under projektets datainsamling har flertalet lantbrukare uttryckt att de upplever att utbildningarnas innehåll inte fullt ut motsvarar den kompetens som arbetsgivare efterfrågar.

Genom att involvera lantbrukare i utformningen och utvecklingen av utbildningar kan innehållet bli mer relevant, vilket i sin tur gör studenterna bättre förberedda för arbetslivet. Detta samarbete kan exempelvis ske genom att lantbrukare deltar i utvärderingar av kurser genom enkäter eller workshops. Vidare hade lantbrukare samt personer som arbetat inom branschen tidigare, kunnat anställas som lärare eller föreläsare för att bidra med verklig kunskap och erfarenheter till utbildningen och dess studenter.

För att öka utbildningens kvalitet ytterligare kan internationella utbyten implementeras, där studenter ges möjlighet att lära sig om hur lantbruk bedrivs i andra länder. Detta skulle kunna bidra till att studenter blir mer nyfikna på arbetet och utbildningen, men även få nytta av sina nya upplevelser och intryck i sitt framtida yrkesliv i Sverige.

Utmaningarna med detta lösningskoncept är att det krävs ett stort arbete att kontinuerligt utveckla och förbättra utbildningarna, vilket följaktligen kräver resurser och samarbete mellan utbildningssektorn och olika aktörer inom branschen.

Figur 4.25: Speedwriting för konceptet Samverkan mellan lantbrukare och utbildningsutveckling.

4.4.3.5 Underlätta karriärskifte till lantbruk

Ett sätt att locka kompetenta och livserfarna individer till lantbruksbranschen, skulle kunna vara att underlätta genomförandet av ett karriärskifte till lantbruk, se Figur 4.26.

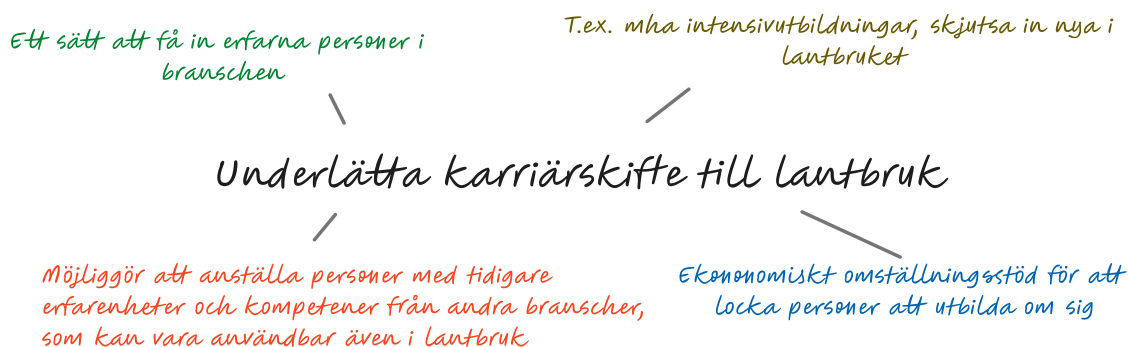
För att lyckas med detta krävs dels ett ökat intresse för lantbruk bland även andra yrkesgrupper. Det skulle även behövas en upplevd säkerhet genom hela processen, exempelvis i form av subventionerad utbildning och ett attraktivt omställningsstöd. Omställningsstödet skulle till exempel kunna inkludera uppteckning för förlorad inkomst under omställningsperioden, men även saker som garanterad skol- eller dagisplats för barn. För att säkerhetsställa att individen som genomför karriäromställningen har relevant kompetens skulle viss utbildning krävas, samtidigt som en för lång utbildning riskerar att skrämja bort mer än att locka.

Utbildningen skulle därför till stor del kunna ske på ett liknade sätt som med en lärjunge, i form av att spendera 20 procent av tiden i skolbänken och resterande delen av tiden lära sig genom praktik. Ett slags lärjungeprogram skulle även innebära att den som gör ett karriärbyte inte skulle behöva ett lika stort omställningsstöd. Detta eftersom att de skulle få en reducerad lärjungelön från praktikplatsen och endast skillnaden skulle behöva täckas av staten.

Detta konceptförslag skulle hjälpa till att lösa grundproblemet som identifierats genom metoden Toyotas five whys, med risken att hitta lämplig personal och problemet att olika lantbruk behöver olika typer av kompetens. Med detta konceptförslag skulle risken för att en olämplig person skulle anställas minska kraftigt då individen redan skulle ha ett gediget CV och bevisat sig kompetent och arbetsvillig inom sin tidigare karriär. Arbets sättet med en lärjunge skulle även innebära att lantbruket

som tar emot karriärbytetts individ skulle kunna skraddarsy den personens befintliga kompetens för sitt lantbruk.

Nackdelen med detta förslag är att det skulle kräva stora statliga investeringar i form av omställningsstöd. Det är även svårt att uppskatta hur många som hade varit villiga att genomföra ett karriärskifte.

Figur 4.26: Speedwriting för konceptet Underlätta karriärskifte till lantbruk.

4.4.4 Exponering för lantbruket

För att öka viljan att arbeta inom lantbruksbranschen är det viktigt att öka exponeringen av sektorn. Genom att engagera människor i skolan, på sociala medier och i samhället uppnå ett ökat intresse för branschen.

4.4.4.1 Introducera lantbruk i grundskolan och gymnasiet

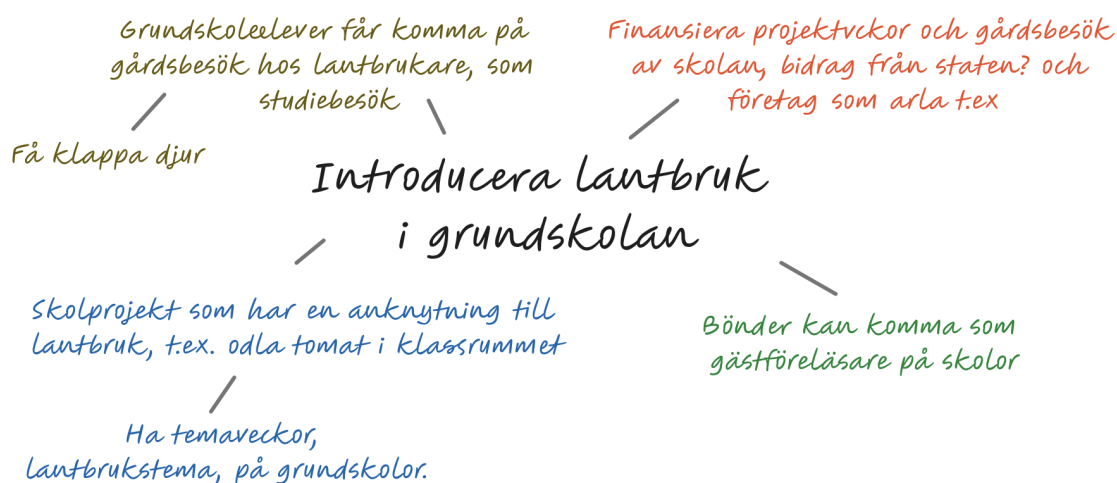
Tidig introduktion av lantbruksbranschen kan bidra till att unga utvecklar ett intresse för yrket. Genom att introducera yrket redan i grundskolan och gymnasiet får elever tidigt kunskap om vad det innebär att arbeta inom branschen och vilka möjligheter som finns, se Figur 4.27. Lantbrukare kan exempelvis hålla gästföreläsningar på skolor, och elever kan delta i studiebesök på gårdar eller temaveckor med lantbruksinriktning.

Ett upplägg går ut på att arrangera evenemang såsom ”Barnens dag på lantbruk”, där både barn och ungdomar från allmänheten samt skolklasser är välkomna. Under dagen får deltagarna utföra praktiska och engagerade aktiviteter kopplade till en lantbrukares arbetsuppgifter. För att förlänga upplevelsen och minnet av besöket kan eleverna få med en odling av exempelvis basilika eller annan växt, som de kan ta hand om i klassrummet. För att möjliggöra denna typ av temadag kan kommuner eller andra aktörer bidra med ekonomiskt stöd till lantbruken så de har möjlighet att genomföra evenemanget.

Lantbrukare och universitet kan även delta på gymnasimässor där utbildningen och yrket presenteras på ett engagerat sätt. Genom att visa branschens bredd kan fler elever identifiera sig med utbildningen och yrket. Montern bör vara interaktiv,

exempelvis genom tävlingar där deltagarna kan vinna upplevelser, såsom att arbeta en dag på en gård.

Aktiviteter kräver både tid och ekonomiska resurser att planeras och genomföras. En utmaning med evenemang på lantbruk är att transportera skolklasser dit, både av ekonomiska och logistiska skäl. Att välkomna en större grupp med barn och ungdomar till lantbruk medför även säkerhetsrisker, då det kan finnas stora djur, maskiner och kemikalier på lantbruket. Även om aktiviteterna kan väcka ungas intresse för branschen finns det en svårighet i att detta intresse faktiskt leder till ett yrkesval senare i livet.

Figur 4.27: Speedwriting för konceptet Introducera lantbruk i grundskolan.

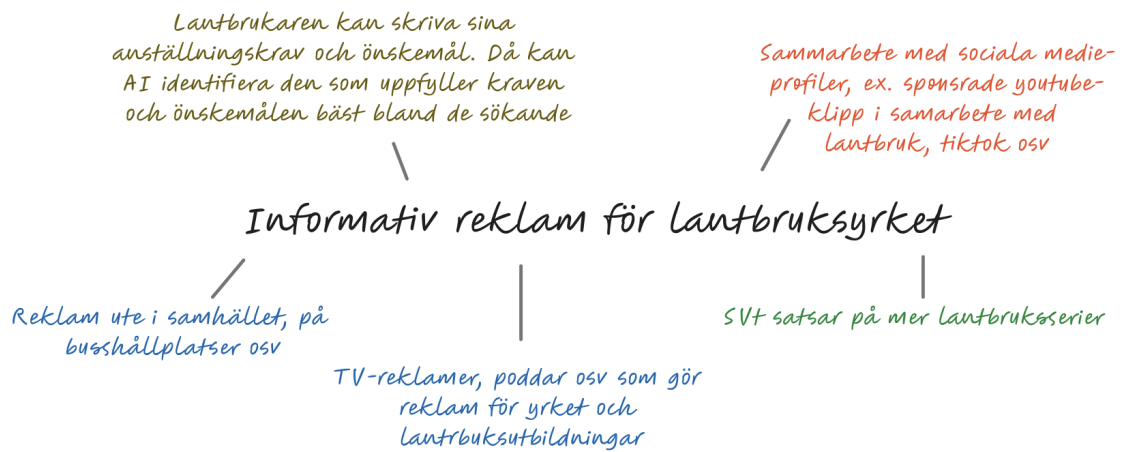
4.4.4.2 Informativ reklam för lantbruksyrket

Att öka intresset för och kunskapen om lantbruksbranschen kan även ske genom informativa reklamkampanjer både digitalt och i offentliga miljöer, se Figur 4.28. Genom att sprida lättillgängligt, engagerande och underhållande innehåll kan fler, särskilt unga, exponeras för branschen.

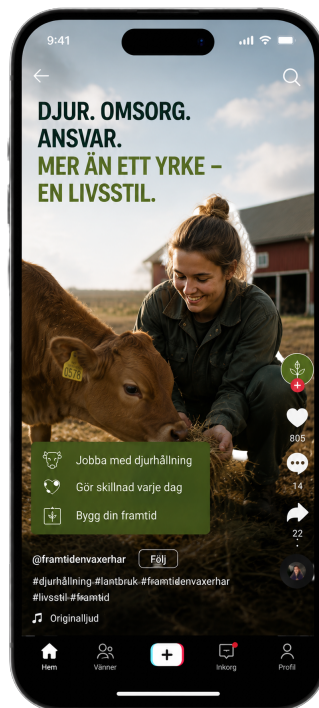
Korta, kreativa och informativa videoklipp kan produceras på sociala medier och tv, där lantbrukets olika delar lyfts fram, såsom växtodling, djurhållning och maskinteknik, se Figur 4.29. Även mer underhållande format, såsom sketcher eller samarbeten med kreatörer på sociala medier, kan användas och publiceras på plattformar som YouTube, TikTok och Instagram.

Reklam i podcasts riktade till en yngre målgrupp kan vara ett effektivt sätt att väcka intresse. Reklam på busstationer och via tv-inslag är också ett exempel på sätt att nå ut till en bredare publik, se Figur 4.30. På längre sikt kan satsningar i tv-serier med fokus på lantbruk kunna bidra till att öka både intresset för och kunskapen om branschen. Däremot kan reklamkampanjer vara kostsamma, och det krävs en genomtänkt strategi för att väcka målgruppens uppmärksamhet.

4. Resultat

Figur 4.28: Speedwriting för konceptet Informativ reklam för lantbruksyrket, genererad i OpenAI.

Figur 4.29: Illustrativ bild av konceptet Informativ reklam för lantbruksyrket på sociala medier, genererad i OpenAI.

Figur 4.30: Illustrativ bild av konceptet Informativ reklam för lantbruksyrket i offentlig miljö.

4.4.4.3 Lantbrukare på sociala medier

Att uppmuntra lantbrukare att skapa och dela innehåll på sociala medier kan bidra till att öka synligheten för yrket och inspirera fler att arbeta inom branschen, se Figur 4.31. Genom att fler lantbrukare delar innehåll om hur arbetet faktiskt ser ut kan intresset för yrket öka, samtidigt som fördomar och okunskap kan minska.

Innehållet kan exempelvis inkludera pedagogiska inslag om hur livsmedel produceras i Sverige, var de kommer ifrån och vilka processer som ingår i produktionen. Eftersom det är lantbrukaren själv som producerar och publicerar materialet kan det uppfattas som mer autentiskt och trovärdigt jämfört med traditionell reklam.

Detta koncept kan även skapa möjlighet för lantbrukare att utveckla en extra inkomstkälla, exempelvis genom samarbeten med företag inom branschen. Om lantbrukare arbetar mer med sociala medier hade lantbruksbranschen ökat sin synlighet och uppmärksamhet.

Däremot krävs både tid och engagemang från lantbrukaren för att skapa och publicera innehållet, vilket kan vara svårt att kombinera med det vardagliga arbetet på lantbruket. Dessutom krävs viss kunskap om sociala medier för att nå ut och lyckas.

4. Resultat

Figur 4.31: Speedwriting för konceptet Lantbrukare på sociala medier.

4.5 Vidareutveckling av koncept

Efter idégenereringen utvärderades samtliga koncept med hjälp av en urvalsmatris, se Figur 4.32. Resultatet visade att koncepten *Sommarjobb på lantbruk* och *Öka branschkunskap för rekryterare* bedömdes ha störst potential för vidareutveckling. Utöver dessa identifierades även konceptet *Reklam för lantbruk* att ha hög potential och relevans. Detta koncept kompletterar de andra två genom att dess primära syfte är öka intresset för branschen, medan de andra två handlar om att bland annat få erfarenhet respektive att effektivisera anställningsprocessen. Samtliga tre koncept fördjupas därför i detta avsnitt.

Lösningförslag	Krav										
	Underlätta sällning av sökande utifrån utbildning och kompetens	Öka antalet sökande till naturbruksgymnasium/utbildningar	Minska resttid till arbete / öka antal relevanta sökande inom rimlig avstånd	Förkorta tid från behov till anställning	Öka antalet studerande som slutför sina kurser / utbildningar	Möjliggöra en konkurrenskraftig lön & rimliga arbetstider	Öka andelen studenter som får jobb efter utbildning	Minska tidsåtgång per arbetsuppgift, öka produktiviteten	Öka synlighet och förståelse för lantbrukets roll i samhället		
Sommarjobb på lantbruk											6
Mentorsprogram för studenter											3
Uppläsningstjänst för jobbsökningar											3
Öka branschkunskap för rekryterare											5
Bemanningsprogram											5
Rekryteringsprogram											4
Intensivkurs inom lantbruk											5
AR-stöd för nyanställda											4
Ekonomiskt incitament för studenter											2
Utbildningsutveckling m.h.a. av lantbrukare											4
Underlätta karriässkifte till lantbruk											2
Introducera lantbruk i grundskolan											2
Reklam för lantbruksyrken											5
Lantbruk på sociala medier											5

+1	Lösning bidrar till att krav uppfylls
0	Lösning påverkar inte krav
-1	Lösning riskerar att motverka att krav uppfylls

Figur 4.32: Urvalsmatris av de fjorton lösningkoncepten.

Sommarjobb på lantbruk syftar till att öka möjlighet till sommarjobb inom branschen för att både öka intresset för yrket bland unga och ge studenter erfarenhet, samt förbättra studenternas förutsättning för framtida anställning. För att konceptet ska vara genomförbart utformas en tydlig struktur för introduktion till sommarjobbarna av tredje part, eftersom lantbrukarna själva har begränsat med tid och inte alltid möjlighet att lägga resurser på att utveckla det. Arbetsuppgifterna anpassas efter den anställdes erfarenhetsnivå och kan inkludera exempelvis underhållsarbete eller foderhantering. Anställningen är tidsbegränsad till sommarmånaderna. Konceptet utformas så att rekrytering och administration sker i samarbete mellan lantbrukare och externa aktörer, såsom kommun och skolor. Genom detta kan processen struktureras så den administrativa belastningen minskar för lantbrukare.

Öka branschkunskap för rekryterare syftar till att öka kunskapen om lantbruksbranschens kompetensbehov hos rekryterare, för att förbättra matchningen mellan arbetssökande och arbetsgivare. Konceptet utformas som kortare utbildningar för rekryterare och handläggare, exempelvis inom Arbetsförmedlingen. Fokus ligger på att öka förståelsen för branschens behov och efterfrågade kompetenser. Utbildningen kan genomföras i form av kortare kurser, antingen fysiskt eller digitalt där innehållet baseras på aktuella behov från lantbruksbranschen och uppdateras kontinuerligt för att säkerställa att innehållet är aktuellt. Genom detta får rekryterarna och handläggarna bättre förutsättningar att bedöma arbetssökandes kompetens och matcha dem mot relevanta tjänster. För att säkerställa att innehållet är aktuellt och relevant utvecklas utbildningskonceptet i samarbete mellan myndigheter, lantbrukare och andra organisationer i branschen. Detta möjliggör en mer strukturerad och effektivare rekryteringsprocess där både arbetsgivare och arbetssökande, men också rekryterare och handläggare får bättre stöd.

Reklam för lantbruk syftar till att öka intresset för och kunskapen om lantbruksbranschen genom riktade och lättillgängliga reklamkampanjer med varierat innehåll. Konceptet utformas som en kombination av digitala och fysiska reklamkampanjer där fokus ligger på att framförallt nå en yngre målgrupp. Innehållet ska bestå av att presentera lantbrukares arbetsuppgifter och vardag på ett engagerande sätt. Det ska ske genom korta videoklipp i sociala medier såsom TikTok, Instagram och YouTube, där kreatörer på plattformarna kan bidra till spridningen. Utöver digitala kanaler kan reklamen även synas i offentliga miljöer via exempelvis annonsering vid buss-hållplatser. Reklamkampanjerna behöver utvecklas i samarbete mellan lantbrukare, kreatörer och organisationer i branschen. Detta gör att innehållet uppfattas som autentiskt samtidigt som innehållet kan nå ut till en större publik.

5

Diskussion

I detta kapitel diskuteras projektets inledande och fördjupade problemanalyser samt de framtagna lösningskoncepten utifrån dess nytta, restriktioner och praktiska konsekvenser för både lantbrukare och samhället i stort. Vidare behandlas metodval och genomförande med fokus på representation, möjliga felkällor och studiens tillförlitlighet. Kapitlet inkluderar även utvärdering av kandidatarbetet och möjliga vidareutvecklingar av projektet och dess resultat.

5.1 Problemanalysens relevans och begränsning

Projektets inledande kartläggning av identifierade problemområden inom svenskt lantbruk ger en övergripande bild av de utmaningar som lantbrukare möter idag. Kartläggningen, och de identifierade problemexemplen, bidrar till en ökad förståelse för problemens bakomliggande orsaker och hur dessa påverkar verksamheten. Denna förståelse utgör ett viktigt underlag för fortsatt behovsanalys inom samtliga problemområden och kan därmed underlätta framtida utveckling av relevanta lösningskoncept.

Samtidigt belyser resultaten av problemanalysen att lantbruksbranschen präglas av en komplex problematik där flera faktorer samverkar. Detta indikerar ett fortsatt behov av analyser och utvecklingsinsatser för att möjliggöra identifiering och implementering av hållbara lösningar anpassade till lantbrukarnas faktiska behov. Projektets problemanalys kan därför ses som ett första steg i en mer omfattande innovations- och utvecklingsprocess inom sektorn.

Problematiken kring generationsskifte och brist på arbetskraft är välkänd inom det svenska lantbruket och förstärks av en åldrande yrkeskår. Detta innebär att tidsfönstret för att attrahera och rekrytera yngre arbetskraft och framtida lantbrukare successivt minskar. Utan förändring riskerar detta att utvecklas till en akut strukturell utmaning för sektorn.

På sikt kan en fortsatt brist på arbetskraft och bristande generationsväxling påverka den inhemska livsmedelsproduktionen negativt, vilket i sin tur riskerar att försvaga Sveriges livsmedelsberedskap. Anställningsfrågan påverkar därmed inte enbart enskilda lantbrukare och arbetssökande, utan utgör en central fråga för hela lantbruksbranschens långsiktiga hållbarhet och funktion.

5.2 Reflektion kring lösningskoncepten

Bredden på problemområdet *anställning* innebär att det är svårt att lösa med ett enskilt koncept. Om problemområdet endast hade handlat om att publicera jobbbannonser hade till exempel en rekryteringstjänst kunnat vara en tydlig lösning. Resultatet pekar däremot på att problemet även handlar om brist på erfarenhet, geografisk matchning, resursbrist, utbildning, arbetsvillkor och lantbrukares begränsade tid för administration. Därför angriper de framtagna lösningskoncepten problemet från olika håll.

Vissa koncept, exempelvis sommarjobb på lantbruk och mentorskap för lantbruksstudenter, riktar sig mot långsiktig introduktion till branschen. Andra koncept, som intensivkurser, AR-stöd för nyanställda och samverkan mellan lantbrukare och utbildningsaktörer behandlar istället diskrepansen mellan självständig lantbrukare och nyutexaminerad lantbruksstudent.

Att projektet inte valde ett slutligt huvudkoncept är därför rimligt utifrån resultatets karaktär. Då anställningsprocessen visade sig bestå av flera delproblem hade ett tidigt val av ett enskilt koncept riskerat att förenkla problemområdet för mycket. Koncepten bör istället ses som möjliga utvecklingsspår som behöver undersökas vidare.

De föreslagna lösningskoncepten kopplade till introduktion på arbetsmarknaden syftar både till att underlätta arbetssökandet för ny arbetskraft och till att bredda gruppen av potentiella kandidater inom lantbruksbranschen. Därigenom kan rekryteringsprocessen förenklas både för arbetssökande och för lantbrukare i behov av arbetskraft.

Koncepten skapar även nya vägar in i branschen genom att göra det möjligt att prova på arbete inom lantbruk utan att behöva göra det med ett omedelbart långsiktigt åtagande. Detta kan sänka tröskeln för personer med begränsad erfarenhet av lantbruk och bidra till att fler får upp intresse för sektorn. På längre sikt kan de initiativen stärka kompetensförsörjningen och minska de rekryteringsutmaningar som många lantbrukare upplever idag.

De lösningskoncept som berör rekryteringsverktyg syftar till att effektivisera och förenkla anställningsprocessen för lantbrukare. Genom att minska tiden och arbetsinsatsen mellan identifierat personalbehov och genomförd anställning kan lantbrukaren frigöra resurser till andra arbetsuppgifter inom verksamheten.

Samtidigt kan en mer strukturerad och tillgänglig rekryteringsprocess även underlätta för arbetssökande genom att göra det enklare att hitta, förstå och söka tjänster inom lantbruksbranschen. Lösningskoncepten har därmed potential att förbättra matchningen mellan arbetsgivare och arbetskraft samt bidra till en mer tillgänglig och effektiv arbetsmarknad inom branschen.

Lösningsskoncepten kopplade till utbildning inom naturbruk fokuserar dels på att utveckla nya utbildningsformer för att tilltala en bredare målgrupp och öka intresset för lantbruksbranschen, och dels på att förbättra och förenkla studietiden för att göra utbildningarna mer attraktiva och tillgängliga.

Koncepten omfattar även vidareutveckling av befintliga utbildningsformer för att säkerställa att utbildningarna ger den kunskap och kompetens som efterfrågas inom lantbruksbranschen. Genom att stärka kopplingen mellan utbildning och arbetsliv kan koncepten bidra till förbättrad kompetensförsörjning och öka möjligheterna för studerande att etablera sig i branschen efter avslutade studier.

En högre kompetensnivå inom sektorn kan dessutom skapa bättre förutsättningar för svenska lantbruk att utvecklas och hantera flera av de andra problemområden som identifierats i projektet. På längre sikt kan stärkt kompetensförsörjning därför bidra till en mer hållbar och konkurrenskraftig lantbruksbransch samt underlätta arbetet med att möta framtida utmaningar inom branschen.

Lösningsskoncepten som syftar till att öka exponeringen för lantbruk har främst som mål att inspirera fler att söka sig till lantbruksbranschen och utbildningar inom naturbruk. Samtidigt kan ökad exponering även bidra till en bredare samhällelig förståelse för lantbrukets betydelse och de utmaningar som branschen står inför.

Ett ökat utrymme för lantbruk i samhällsdebatten kan skapa bättre förutsättningar för lantbrukare att göra sina perspektiv hörda och påverka utvecklingen inom sektorn. Exponeringen kan därmed få flera positiva effekter, både genom att stärka framtida kompetensförsörjning och genom att öka medvetenheten om lantbrukets roll i samhället.

På längre sikt kan detta bidra till ett starkare och mer hållbart svenskt lantbruk samt förbättrade arbetsförutsättningar för lantbrukare. En ökad förståelse för branschens utmaningar kan även skapa bättre förutsättningar för investeringar, politiska satsningar och ökad betalningsvilja för svenskproducerade livsmedel, vilket i sin tur kan bidra till att stärka lönsamheten inom den ekonomiskt pressade lantbruksbranschen.

5.3 Metodval och genomförande

I denna del av rapporten diskuteras metodval och genomförande utifrån dess styrkor, begränsningar och potentiella felkällor. Fokus ligger på hur de valda metoderna kan ha påverkat datainsamlingen, analysen och projektets resultat.

5.3.1 Datainsamlingens styrkor och brister

Projektet inleddes med en förstudie av befintlig litteratur. I takt med att förståelsen för branschen ökade utvecklades datainsamlingen iterativt och kom att inkludera intervjuer, fältstudier och en enkätundersökning. Detta möjliggjorde en successiv

fördjupning av de problemområden och informationsbehov som identifierades under projektets gång.

Datainsamlingen utgick främst från lantbrukarnas perspektiv, vilket är motiverat utifrån projektets syfte att förbättra lantbrukarnas arbetsförutsättningar. Samtidigt innebär detta att andra delar av till exempel problemområdet anställningsprocessen inte undersöktes i samma omfattning. En arbetssökandes perspektiv hade exempelvis kunnat bidra med ökad förståelse för varför de väljer eller väljer bort arbete inom lantbruksbranschen. Även utbildningsaktörer, myndigheter och rekryterare hade kunnat tillföra värdefulla perspektiv kring kompetensförsörjning, regelverk och arbetsmarknadsmatchning. Avsaknaden av dessa perspektiv innebär att de framtagna lösningskoncepten främst bör betraktas som förslag baserade på lantbrukarnas behov, snarare än heltäckande lösningar för anställningsprocessen som helhet.

I datainsamlingen utfördes även en enkätstudie vars resultat stärkte bilden av att anställningsprocessen är högst relevant att undersöka. I enkäten rankades anställningsprocessen som ett av de mer problematiska administrativa områdena inom lantbruk, tillsammans med bland annat myndighetskontroller, certifieringar och den generella tidsåtgången för administrativt arbete. Enkäten resulterade i 13 svar, vilket innebär att resultatet främst bör ses som ett stöd till intervjuer, gårdsbesök och övrig datainsamling, men den är inte statistiskt säkerställd.

En styrka i enkätunderlaget är att svaren kom från lantbrukare med olika geografiska lägen och olika typer av verksamheter. Detta ger viss bredd i materialet och stärker relevansen i att undersöka ett problemområde som kan beröra flera typer av lantbruk. Samtidigt är urvalet fortfarande begränsat, och vissa typer av lantbruk kan vara underrepresenterade. Därför bör resultaten inte användas för att dra generella slutsatser om hela branschen, utan snarare som en indikator på vilka problem som kan vara relevanta att undersöka vidare.

5.3.2 Problemområden och viktning i Pugh-matrisen

Vidare i projektet användes Pugh-matriser för att strukturera och utvärdera olika problemområden som uppkommit i KJ-analysen. Kriterierna i matriserna baserades på behov och utmaningar som identifierats genom intervjuer, enkäten och undersökning av befintlig litteratur. För att kunna jämföra alternativen tilldelades kriterierna olika viktning utifrån den insamlade datan och den upplevda betydelsen hos lantbrukarna. Samtidigt innebär denna metod att resultatet i hög grad påverkas av hur kriterierna viktas. Eftersom olika lantbruk kan ha varierande förutsättningar, verksamhetsinriktningar och prioriteringar är det sannolikt att betydelsen av vissa kriterier skiljer sig mellan olika aktörer inom sektorn. En annan viktning hade därmed kunnat leda till ett förändrat utfall i matriserna och potentiellt andra prioriterade problemområden.

Pugh-matriserna bör därför främst ses som ett verktyg för att skapa struktur och transparens i beslutsprocessen, snarare än som ett objektiva eller universellt be-

slutsunderlag. Resultaten representerar en generaliserad bedömning av de data som samlats in inom projektet och behöver inte vara fullt representativa för alla typer av lantbruk eller verksamheter inom sektorn.

Ett av problemområdena i Pugh-matrisen bestod av en sammanslagning av tre problemområden som identifierats i KJ-analysen: *bidrag och investeringsstöd*, *certifieringar* samt *kontroller*. Beslutet att kombinera dessa områden grundades i att de bedömdes vara starkt sammankopplade och svåra att analysera separat utan att viktiga samband gick förlorade.

Det finns flera beroendeförhållanden mellan områdena. Kontroller och tillsyn är exempelvis ofta en förutsättning för att lantbrukare ska kunna ta del av bidrag, investeringsstöd eller olika former av certifieringar. Samtidigt kan kostnader kopplade till certifieringsprocesser innebära att lantbrukare behöver ansöka om ekonomiskt stöd för att ha möjlighet att genomföra dessa investeringar. Problemområdena påverkar därmed varandra både administrativt och ekonomiskt.

Sammanslagningen möjliggjorde därför en mer helhetsorienterad analys av de administrativa och regulatoriska utmaningar som lantbrukare möter. Samtidigt kan beslutet ha inneburit att vissa specifika aspekter inom respektive område inte analyserades lika detaljerat som om de hade behandlats var för sig.

5.4 Utvärdering av mål, syfte och forskningsfrågor

Genom datainsamlingen och de expanderade problemkartorna så uppfylls kandidatarbetets första mål som handlar om att kartlägga problem hos svenska lantbrukare. Datainsamlingens bredd, genom både undersökning av befintlig litteratur, intervjuer, gårdsbesök och en enkät gör att problemrymden kan anses vara välutforskad. Den expanderade problemkartan gör även att problemen sätts i relation till varandra och möjliggör en överblick över de problem som finns inom de olika problemområdena. För att utveckla problemundersökningen hade enkäten kunnat skickas till ett större antal människor och inkludera ett större antal områden. Även undersökningen av befintlig litteratur hade kunnat förbättras genom användning av metoden litteraturstudie.

Då en första avsmalning till administration och därefter en andra avsmalning till anställningsprocess har gjorts anses det andra målet vara uppfyllt. Områdenas relevans bekräftas av KJ-analysen, Pugh-matrisen och enkätens resultat, och en kombinerad analys visar att det är rimligt att avgränsa sig till administration och därefter anställning. Genom att ta med fler perspektiv från studenter och andra aktörer hade en mer nyanserad analys kunnat genomföras.

Det sista målet kring lösningskoncept anses vara uppfyllt baserat på resultatet av konceptutvecklingen: 14 koncept skapades varav tre utvecklades vidare. Lösnings-

koncepten är fortfarande i ett tidigt stadium, och därav har alla koncept inte gått in djupt på detaljer kring koncepten men det finns beskrivningar av varje koncept. Hade kandidatarbetet pågått under längre tid skulle lösningskoncepten kunnat utvecklas djupare och mer detaljerat, men på grund av tidsbegränsningen har endast en konceptuell utveckling gjorts.

Den första forskningsfrågan är besvarad med hjälp av att det första och andra målet är uppfyllt. Problemen och nyckelbehoven som svenska lantbrukare upplever har redovisats i en behov- och kravlista. Många olika metoder har använts för att underbygga behovsanalysen och eftersom alla tyder på samma sak: att administration är ett stort problem för lantbrukare och att anställningsprocessen är väldigt besvärlig, kan forskningsfrågan anses vara väl besvarad. Även forskningsfråga två, som rör på vilket sätt problem kan åtgärdas och behoven tillgodoses, har besvarats med hjälp av att mål tre är uppfyllt. Ett brett urval av lösningskoncept har skapats och de framtagna lösningskoncepten bedöms ha potential att möta flera av de identifierade behoven inom de avgränsade problemområdet.

Slutligen, eftersom både målen är uppfyllda och forskningsfrågorna är besvarade i rapporten, anses syftet vara uppfyllt. Med hjälp av problemkartorna och behov- och kravlistan bidrar rapporten till en samlad förståelse för problematiken som svenska lantbrukare möter i sin vardag. Även utvecklingsvägarna har belysts genom de lösningskoncept som har utvecklats. Däremot har inte alla problemområden analyserats lika djupt, och en djupare analys inom andra problemområden hade gjort att fler utvecklingsvägar hade kunnat belysas.

5.5 Förslag på vidareutveckling av arbetet

För vidare arbete bör anställningsprocessen undersökas mer detaljerat ur flera perspektiv. I detta projekt har lantbrukares perspektiv varit centralt, men arbetssökande, studenter, utbildningsaktörer och myndigheter kan ha andra uppfattningar om var problemet uppstår. Deras perspektiv behövs för att avgöra vilka koncept som faktiskt är relevanta och genomförbara.

Ett nästa steg är att undersöka om lösningar som liknar lösningskoncepten redan finns på marknaden och varför de i så fall inte fullt ut löser lantbrukarnas behov. Detta är särskilt viktigt för koncept som bemanningstjänst och utbildningsinsatser, eftersom det redan finns aktörer som arbetar med utbildning och branschstöd. Därefter kan ett eller flera koncept väljas ut för vidareutveckling och testning, exempelvis genom enklare prototyper, intervjuer eller användartester tillsammans med lantbrukare och andra berörda aktörer.

Slutligen kan projektets kartläggning användas som grund för vidare arbete även inom andra problemområden. Eftersom svinn, arbetsmiljö och förslitningsskador också bedömdes som relevanta i ett tidigt skede finns det möjlighet att använda samma arbetsgång för att fördjupa sig i dessa områden. Projektets främsta bidrag är därför inte en färdig lösning, utan en strukturerad avgränsning av en bred problemrymd

och ett underlag för fortsatt konceptutveckling.

Kandidatarbetets resultat kan användas som stöd för argumentation kring att anställningsprocessen behöver förenklas för lantbrukare och för att driva på en förändring i politiken och näringslivet. Även myndigheter och liknande aktörer kan ha stor användning av rapportens resultat, eftersom det kan bli en ögonöppnare inför att deras egna system skapar en stor problematik för lantbrukare, och på så sätt underlätta för exempelvis finansiering av effektiviseringsprojekt.

6

Slutsats

Syftet med kandidatarbetet var att bidra till en samlad förståelse för den problematik som svenska lantbrukare möter i sin vardag, och att belysa potentiella utvecklingsvägar för att förbättra lantbrukarnas arbetssituation. Genom litteraturundersökning, problemkartläggning, fältstudier, intervjuer, enkät och konceptutveckling har projektet kartlagt flera centrala problemområden inom svenskt lantbruk och därefter avgränsat arbetet mot ett mer specifikt fokusområde.

Den första forskningsfrågan, ”Vilka är de problem och nyckelbehov som svenska lantbrukare har?”, anses vara besvarad då kandidatarbetets första mål, ”En kartläggning av de problem som påverkar svenska lantbrukare.” är uppfyllt. Målet uppfylldes genom skapandet av problemkartan och de fördjupade problemkartorna. Den breda kartläggningen av lantbrukets problemrymd visade att svenska lantbrukare påverkas av flera sammanhängande utmaningar, bland annat inom administration, arbetsmiljö, djurhållning, jordbruksmark, organisation, svinn samt teknik, verktyg och underhåll.

Det andra målet, ”En välmotiverad avgränsning till ett problemområde som lantbrukare upplever som problematiskt och där det finns ett tydligt behov av förändring.”, fungerade som en länk mellan det första och sista målet i arbetet med att besvara forskningsfrågorna. Målet uppfylldes genom de stegvisa avgränsningar som genomfördes under projektet. Arbetet avgränsades först från lantbruk i stort till administration, eftersom området återkom som tidskrävande och problematiskt i litteraturundersökningen, fältstudierna och intervjuerna. Därefter avgränsades arbetet vidare till anställningsprocessen, eftersom KJ-analysen, Pugh-matriserna och enkätundersökningen visade att detta var ett återkommande och relevant problemområde inom administration.

Den andra forskningsfrågan, ”På vilket sätt kan problemen inom svenskt lantbruk åtgärdas och behoven tillgodoses?”, anses vara besvarad då kandidatarbetets tredje mål, ”Ett eller flera lösningskoncept anpassade för det problemområde som projektet fokuserar på”. Målet uppnåddes genom utformandet av fjorton lösningskoncept som togs fram inom områdena introduktion till arbetsmarknaden, rekryteringsverktyg, utbildning och exponering för lantbruket. Konzepten visar olika möjliga utvecklingsvägar för att minska problemen kopplade till anställningsprocessen och kompetensförsörjningen inom lantbruket. Särskilt koncepten *Sommarjobb på lantbruk*, *Öka branschkunskap för rekryterare* och *Reklam för lantbruk* bedömdes ha potential för vidareutveckling.

Avslutningsvis visar kandidatarbetet att svenska lantbrukare möter en bred och komplex problemrymd, men att administration och särskilt anställningsprocessen framstår som ett relevant område för fortsatt utveckling. Projektet har därmed uppfyllt sina mål och besvarat forskningsfrågorna, vilket innebär att syftet bedöms vara uppfyllt. De framtagna lösningskoncepten bör däremot ses som förslag med potential snarare än färdiga lösningar, eftersom de inte har utvärderats eller implementerats.

Referenser

- Agronod. (u. å-a). Agrosfär - Lantbrukare. <https://www.agronod.com/agrosfar-lantbrukare>
- Agronod. (u. å-b). Om oss. <https://www.agronod.com/omoss>
- Alwall Svennefelt, C., & Lundqvist, P. (2020). Safe Farmer Common Sense' - A National Five-Year Education-Based Program for Prevention of Occupational Injuries in Swedish Agriculture-Background, Process, and Evaluation. *Journal of Agromedicine*, 25(2), 221–230. <https://doi.org/10.1080/1059924X.2019.1659203>
- Andersson Towe & Johansson Emmelie. (2010). *Ekologiskt jordbruk-ett sätt att minska övergödningen och bevara den biologiska mångfalden?* (Tekn. rapport). Institutionen för geo- och ekosystemvetenskaper. Lund.
- Arbetsmiljöverket. (2025 januari). Jordbruk - Arbetsmiljöverket. <https://www.av.se/produktion-industri-och-logistik/jordbruk-och-skogsbruk/jordbruk/>
- Arrazola Vasquez, E. M. (u. å). Daggmaskars grävning i jorden och förmåga att leverera ekosystemtjänster hotas av markpackning | sl.se. <https://www.sl.se/forskning/kunskapsbanken/nj/daggmaskars-gravning-i-jorden-och-formaga-att-leverera-ekosystemtjanster-hotas-av-markpackning/>
- Caffaro, F., Lundqvist, P., Micheletti Cremasco, M., Nilsson, K., Pinzke, S., & Cavallo, E. (2018). Machinery-related perceived risks and safety attitudes in senior Swedish farmers. *Journal of Agromedicine*, 23(1), 78–91. <https://doi.org/10.1080/1059924X.2017.1384420>
- Charlie Simonsson & Julia Arvidsson. (2023). *Mot ett mer hållbart lantbruk* (tekn. rapport). Uppsala.
- Dahlman, A., & Sollenberg, E. (2025). *Generationsskifte inom lantbruk* [doktorsavhandling, Sveriges lantbruksuniversitet, SLU]. <https://stud.epsilon.slu.se/21387/1/dahlman-a-sollenberg-e-20250702.pdf>
- E. Bostad, C. Swensson & S. Pinzke. (2013). Physical Working Conditions in Young Cattle Production in Sweden. *Journal of Agricultural Safety and Health*, 19(1), 19–35. <https://doi.org/10.13031/2013.42540>
- Englund, T. (2019 juni). Plasten en utmaning för klimatsmart jordbruk. <https://www.landlantbruk.se/plasten-en-utmaning-for-klimatsmart-jordbruk>
- Gröna jobb. (u. å). Sveriges största samlingsplats för gröna jobb. <https://www.gronajobb.se/om/>
- Grönvall, A. (2025 januari). Bevattning och dränering av jordbruksmark 2023. <https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2024-11-20-bevattning-och-dranering-av-jordbruksmark-2023>

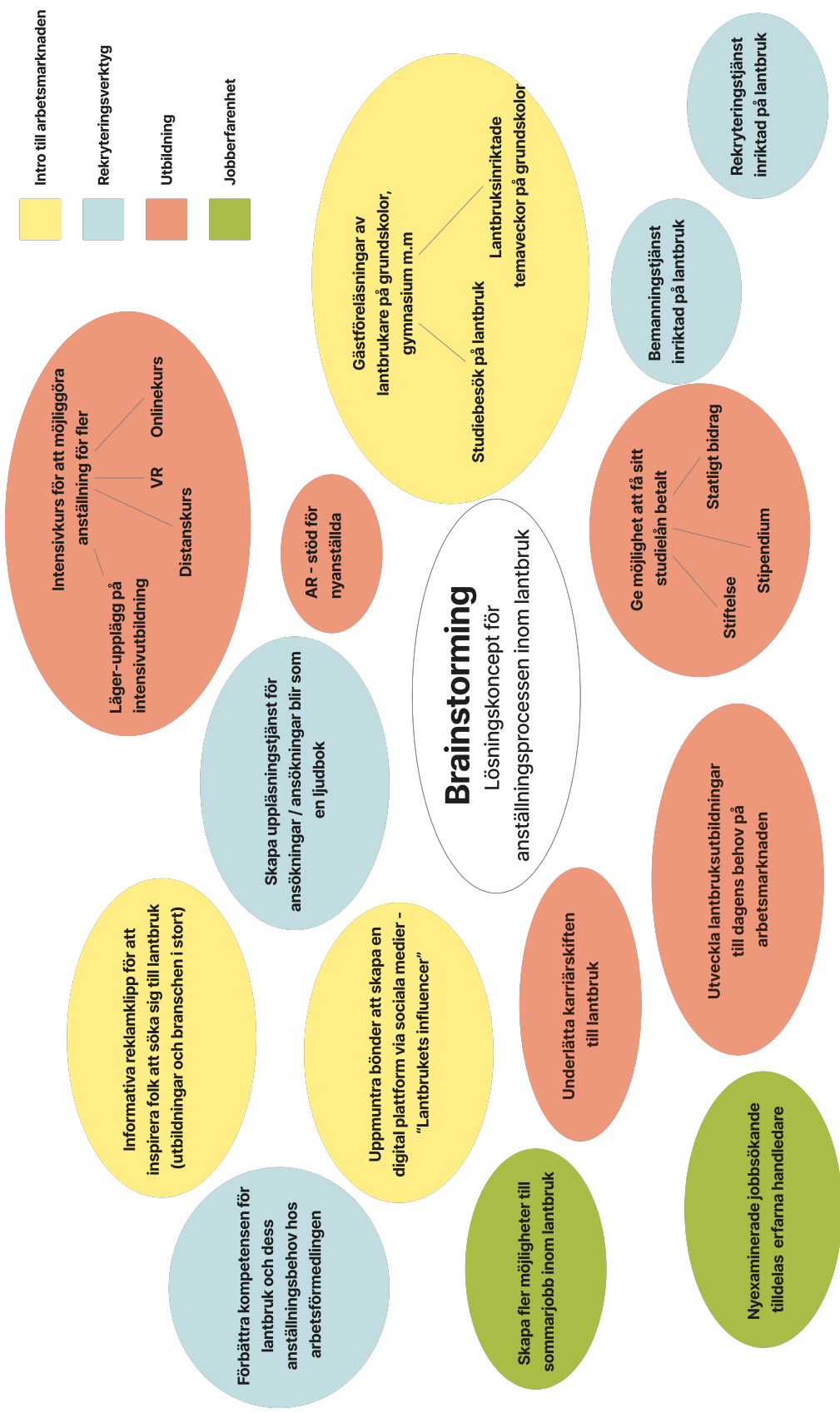
- Gårdssällskapet. (2026 februari). Information om den rådande köttbristen i Sverige | Gårdssällskapet. <https://www.gardssallskapet.se/kottbrist>
- Hajdu, F., Eriksson, C., Waldenström, C., & Westholm, E. (2020). Sveriges förändrande lantbruk. <https://pub.epsilon.slu.se/36924/1/hajdu-f-et-al-20250415.pdf>
- Havs- och Vattenmyndigheten. (2023 juli). Algblooming. <https://www.havochvatten.se/miljopaverkan-och-atgarder/miljopaverkan/overgodning-och-algblooming/algblooming.html>
- Hildingson, K. (2018 januari). Jordbruket förändras - bakgrund till den industriella revolutionen | Historia | SO-rummet. <https://www.so-rummet.se/extra-fakta-artiklar/jordbruket-forandras-bakgrund-till-den-industriella-revolutionen#>
- Hildingson, L., & Hildingson, K. (2022 oktober). När jordbruket kom till Sverige | Historia | SO-rummet. <https://www.so-rummet.se/fakta-artiklar/nar-jordbruket-kom-till-sverige#>
- Hushållningssällskapet. (u. å-a). Mässor & Mötesplatser. <https://hushallningssallskapet.se/om-hushallningssallskapet/massor-motesplatser/>
- Hushållningssällskapet. (u. å-b). Om Hushållningssällskapet. <https://hushallningssallskapet.se/om-hushallningssallskapet/>
- Isabella, O. (2022). Ju tyngre maskiner, desto sämre för alven. <https://www.ja.se/artikel/2230895/ju-tyngre-maskiner-desto-samre-for-alven.html>
- Jordbruksverket. (2023). Mervärden inom svensk livsmedelsproduktion. <https://www2.jordbruksverket.se/download/18.1b85d7518aa1138a8f648d5/1695027517772/ovr650v2.pdf>
- Jordbruksverket. (2024 maj). Matsvinn och förluster vid livsmedelsproduktion. <https://jordbruksverket.se/jordbruket-miljon-och-klimatet/matsvinn-och-forluster-vid-livsmedelsproduktion>
- Jordbruksverket. (2026 januari). Jordbruket och övergödning. <https://jordbruksverket.se/jordbruket-miljon-och-klimatet/overgodning-och-lackage-av-vaxtnaring>
- Karlsson, A.-M. (2015 juni). Arealen åkermark minskar stadigt | Jordbruket i siffror. <https://jordbruketisiffror.wordpress.com/2015/06/11/arealen-akermark-minskar-stadigt/>
- Karlsson, A.-M. (2024 augusti). Jordbruksstatistisk sammanställning 2024 - Jordbruksverket.se. <https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2024-08-12-jordbruksstatistisk-sammanstallning-2024#kapitel-17-konsumtion>
- Landshypotek bank. (2024). Så möter lantbrukarna 2024 Resultat av enkätundersökning bland Sveriges lantbruksföretagare Februari 2024 Landja Marknadsanalys på uppdrag av Landshypotek Bank.
- Lans Strömblad, H., Bramstorp, A., Cewe, S., Germundsson, L. B., & Nilsson, S. B. (u. å). *Myndigheters och branschers kontroller av lantbruk-på väg mot samordning?* (Tekn. rapport).
- Lantbrukarnas riksförbund. (u. å). Allemansrätten. <https://www.lrf.se/sakomraden/allemanstratten/>

- Lantlyftet. (2026 januari). Lantlyftet - Så minskar du riskerna vid hantering av nötkreatur. <https://www.lantlyftet.se/articles/sa-minskar-du-riskerna-vid-hantering-av-notkreatur#>
- Lantmännen. (2021 oktober). *Mjölk & Nötkött* (tekn. rapport).
- Lindlöf, G., & Söderlund, E. (2019). *Generationsskifte – Två fallstudier som exempel på hur generationsskifte kan genomföras*. [doktorsavhandling, Sveriges lantbruksuniversitet, SLU].
- Lindow, K., Mattsson, K., Olsson, M., & Strid, I. (2024 februari). *Slutrapport om livsmedelsförluster Resultat och åtgärder för att mer ska bli mat* (tekn. rapport).
- Lund, E. (2024 mars). Jordbruksföretag och företagare 2023 - Jordbruksverket.se. <https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2024-03-21-jordbruksforetag-och-foretagare-2023>
- Malm, H. (2024). *Om krisen eller kriget kommer till Sveriges lantbruksföretagare* (tekn. rapport).
- Metodbanken. (2018 april). Benchmarking. <https://www.metodbanken.se/post/benchmarking>
- Nationalencyklopedin. (u. å-a). NE - Jordbruk. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/jordbruk>
- Nationalencyklopedin. (u. å-b). NE - Lantbruk. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/lantbruk>
- Nationalencyklopedin. (u. å-c). NE - skogsbruk. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/skogsbruk>
- Naturskyddsforeningen. (2021 maj). Jordbrukets effekt på biologisk mångfald. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/jordbrukets-effekt-pa-biologisk-mangfald/>
- Nilsson, S. B., Halland, H., Lans Strömblad, H., Sverige, V., & Lunner, C. (u. å-a). *Kontroll av lantbruk-orimliga konsekvenser oroar* (tekn. rapport).
- Nilsson, S. B., Lans, H., Christina, S., & Kolstrup, L. (u. å-b). *Byråkratin i lantbruket belastar och kostar*.
- Pinzke, S., & Lavesson, L. (2018). Ergonomic conditions in manual harvesting in swedish outdoor cultivation. *Annals of Agricultural and Environmental Medicine*, 25(3), 481–487. <https://doi.org/10.26444/aaem/93334>
- Pinzke, S., Svennefelt, C. A., & Lundqvist, P. (2018). Occupational injuries in Swedish agriculture: Development and preventive actions. *Journal of Agricultural Safety and Health*, 24(4), 193–211. <https://doi.org/10.13031/jash.12816>
- Ryytty, C. (2011 mars). Jordbruksrevolutionen | Historia | SO-rummet. <https://www.so-rummet.se/kategorier/jordbruksrevolutionen#>
- Salomon, E., & Wahlgren, P. (2026 mars). Rundbalar, foderspill och fruset ensilage. <https://lantbruketskunskapsbank.se/far/foder/samtliga/rundbalar-foderspill-fruset-ensilage>
- Sandqvist, D., & Bengtsson, G. (2022a). Hur uppfattar den svenska lantbrukarkåren den digitala utvecklingen inom AI?

- Sandqvist, D., & Bengtsson, G. (2022b). Hur uppfattar den svenska lantbrukarkåren den digitala utvecklingen inom AI? <https://stud.epsilon.slu.se/18337/1/bengtsson-g-sandqvist-d-220920.pdf>
- Scupin, R. (1997). The KJ Method: A Technique for Analyzing Data Derived from Japanese Ethnology. *Human Organization*, 56(2), 233–237. <https://doi.org/10.17730/humo.56.2.x335923511444655>
- Serrat, O. D. (2009 februari). *The Five Whys Technique* (tekn. rapport). Asian Development Bank.
- Svennefelt, C. A., Lundqvist, P., Pinzke, S., & Svennefelt, W. (2016). *Lantbrukarperspektiv på Säkert Bondförnuft-Uppföljning av en nationell satsning för att förebygga personskador i lantbruket Sveriges lantbruksuniversitet Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-och växtproduktionsvetenskap* (tekn. rapport). Alnarp.
- Svepretur. (u. å). Home - Svepretur. <https://svepretur.se/>
- Sveriges lantbruksuniversitet. (2026 januari). SLU-experten: Därför råder det brist på nötkött | slu.se. <https://www.slu.se/nyheter/2026/01/slu-experten-darfor-rader-det-brist-pa-notkott/>
- Säfström, A. (2025). Svenska lantbrukares strategi för rekryteringsprocesser. https://stud.epsilon.slu.se/21743/7/safstrom-a-20250926.pdf?fbclid=IwY2xjawRudt9leHRuA2Flb0CMx9EjxoAGEy1jYsgHilaIQBvraEownqR3GQ4ejBuoOBAUjA7Lcn_k_aem_RCa3A2WXz5wwaYahLybrhw
- Wahlund, L. (2021). Virtuella stängsel för enklare och mer flexibel betesdrift - möjligheter och utmaningar i Sverige. <https://www.ri.se/sites/default/files/2023-07/Virtuella%20sta%CC%88ngsel%20fo%CC%88r%20enklare%20och%20mer%20flexibel%20betesdrift%20-%20mo%CC%88jligheter%20och%20utmaningar%20i%20Sverige.pdf>
- Växa. (u. å). Om oss. <https://www.vxa.se/om-oss/>
- Växa. (2026 maj). Ansök om medlemskap. <https://www.vxa.se/medlem/nio-skall-till-medlemskap/ansok-om-medlemskap/>
- Zagata, L., & Sutherland, L. A. (2015). Deconstructing the ‘young farmer problem in Europe’: Towards a research agenda. *Journal of Rural Studies*, 38, 39–51. <https://doi.org/10.1016/J.JRURSTUD.2015.01.003>

Bilagor

Bilaga A – Brainstorming

Bilaga B – Pugh-matriser

Pugh-matris för val av fokusområde inom administration i svenskt lantbruk.	Förklaring: matrisen är en något okonventionell användning av en Pugh-matris med syftet att ta fram lämpligt fokusområde att fördjupa sig i. Matrisen utgår från de fokusområden identifierade i en KJ-analys utförd på det administrativa problem identifierade i det svenska lantbruket.						
Kriterier	Viktning	Område 1	Område 2	Område 3	Område 4	Område 5	Område 6
Tidsbesparing	4	1	0	0	-1	0	-1
Minskad kognitiv belastning	4	1	1	0	-1	-1	-1
Ekonomisk nytta	3	1	1	0	-1	0	1
Användarfrekvens	2	-1	-1	0	0	0	-1
Inom projektgruppens kunskapsområde	5	-1	1	0	-1	1	0
Samhällsnytta	4	1	1	0	0	0	0
Skalbarhet	5	0	0	0	0	0	0
Summering		Område 1	Område 2	Område 3	Område 4	Område 5	Område 6
Summerad viktning		8	14	0	-16	1	-7

Pugh-matris för val av fokusområde inom administration i svenskt lantbruk.	Förklaring: matrisen är en något okonventionell användning av en Pugh-matris med syftet att ta fram lämpligt fokusområde att fördjupa sig i. Matrisen utgår från de fokusområden identifierade i en KJ-analys utförd på det administrativa problem identifierade i det svenska lantbruket.						
Kriterier	Viktning	Område 1	Område 2	Område 3	Område 4	Område 5	Område 6
Tidsbesparing	4	1	1	0	0	-1	0
Minskad kognitiv belastning	4	1	1	1	0	0	-1
Ekonomisk nytta	3	1	0	1	0	0	1
Användarfrekvens	2	1	-1	1	0	1	0
Inom projektgruppens kunskapsområde	5	-1	1	0	0	1	-1
Samhällsnytta	4	0	1	0	0	0	0
Skalbarhet	5	-1	1	-1	0	1	1
Summering		Område 1	Område 2	Område 3	Område 4	Område 5	Område 6
Summerad viktning		3	20	4	0	8	-1

Pugh-matris för val av fokusområde inom administration i svenskt lantbruk.	Förklaring: matrisen är en något okonventionell användning av en Pugh-matris med syftet att ta fram lämpligt fokusområde att fördjupa sig i. Matrisen utgår från de fokusområden identifierade i en KJ-analys utförd på det administrativa problem identifierade i det svenska lantbruket.						
Kriterier	Viktning	Område 1	Område 2	Område 3	Område 4	Område 5	Område 6
Tidsbesparing	4	1	0	0	-1	1	-1
Minskad kognitiv belastning	4	0	0	0	0	-1	-1
Ekonomisk nytta	3	0	0	-1	-1	-1	1
Användarfrekvens	2	1	0	1	1	1	1
Inom projektgruppens kunskapsområde	5	-1	0	-1	0	1	-1
Samhällsnytta	4	-1	0	-1	-1	-1	-1
Skalbarhet	5	0	0	0	-1	0	0

Summering		Område 1	Område 2	Område 3	Område 4	Område 5	Område 6
Summerad viktning		-3	0	-10	-14	0	-12

Område 1:	Bidrag och investeringsstöd, Certifieringar och Kontroller
Område 2:	Anställning och personal
Område 3:	Ekonomi
Område 4:	Tidsfördelning
Område 5:	Dokumentationssystem
Område 6:	Konsultbehov

Bilaga C – Enkät

Administration inom lantbruk

Är du lantbrukare och upplever att administration tar tid från din kärnverksamhet? Vi vill förstå hur det administrativa arbetet påverkar din vardag – och vilka utmaningar du möter.

Vi är sex studenter från Chalmers tekniska högskola som genomför ett kandidatarbete med fokus på svenska lantbrukares arbetsförutsättningar. Målet är att identifiera konkreta problem och bidra till lösningar som kan underlätta i praktiken.

Enkäten tar cirka 5-10 minuter att genomföra och dina svar är mycket värdefulla för vårt arbete.

Stort tack för att du tar dig tid att bidra!

* Detta formulär kommer att registrera ditt namn, fyll i ditt namn.

1. Ungefär hur många timmar lägger du på administrativt arbete i veckan?

- 0-5h
- 5-10h
- 10-15h
- 15-20h
- 20h+

2. Anser du att det är en rimlig mängd tid att lägga på administration varje vecka?

- Ja
- Nej

3. Vilka administrativa uppgifter tar mest tid?

4. Hur mycket upplever du att följande områden är ett problem på ditt lantbruk? 1 innebär "inget problem", 6 innebär "mycket stort problem"

	1	2	3	4	5	6
Tidåtgång för administrativt arbete	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dokumentation (t.ex sprutjournaler)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Konsultbehov inom administration	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Administrationsarbete kring ekonomi (t.ex fakturor, bokföring, bokslut, likviditet)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Anställningsprocess (från behov av personal till färdigupplärd personal)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Certifieringar (t.ex KRAV)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Myndighetskontroller	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bidrags- och investeringsstödsansökan	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Har vi missat något område?

6. Har ni några anställda?

Ja

Nej

7. Hur många anställda har ni?

8. Hur ofta anställer ni?

9. Hur går anställningsprocessen till?

10. Hur är det att hitta nya anställda? 1 innebär "enkelt", 6 innebär "svårt"

1	2	3	4	5	6
☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Motivera gärna ditt svar?

12. Tar ni in extrabemanning?

- Ja
- Nej

13. Tar ni emot praktikanter?

- Ja
- Nej

14. Hur får ni praktikanter? T.ex. söker ni efter dem eller kontaktas ni?

15. Har tidigare praktikanter senare fått anställning hos er?

- Ja
- Nej

16. Hur tycker ni det fungerar att ta emot praktikanter?

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Dåligt

Väldigt bra

17. Motivera gärna varför!

18. Är du ok med att vi kontaktar dig för ytterligare frågor?

Ja, jag hjälper gärna till

Jag avstår

19. Namn

20. Mailadress

21. Telefonnummer

22. Vad är din ålder?

Yngre än 25

25-35 år

36-45 år

46 - 55 år

56 - 65 år

66 - 75 år

75+ år

23. Var ligger ditt lantbruk?

24. Vad för typ av lantbruk har du?

25. Hur ser ägarstrukturen ut på ditt lantbruk?

26. GDPR *

Godkänner

Det här innehållet har inte skapats och stöds inte av Microsoft. Data du skickar kommer att skickas till formulärets ägare.

 Microsoft Forms

Bilaga D – Intervjuguide

Intervjuguide

Hej,

Jag heter **NAMN** och gör ett kandidatarbete på Chalmers där vi undersöker lantbrukares utmaningar kring administration. Har du ca 10 min att svara på några frågor? Fattar att du kan ha fullt upp så vi kan ringa tillbaka en annan gång om det behövs:)

Till administrativt arbete räknar vi all gårdsadministration och tid som läggs på tillsynsbesök,

- **Samtycke:** Får vi spela in samtalet med ljud (för internt bruk i gruppen) samt ta bilder?
- **Information till bonden:** Berätta kort om projektet (adressera svenska lantbrukares behov/utmaningar). Förtydliga att vi är där för att lära oss, att de är anonyma och att det inte finns några rätt eller fel svar.

1. Inledande öppna frågor

- Kan du berätta lite om gården och hur det hela började?
- Hur ser en typisk arbetsdag respektive arbetsvecka ut för er?
- Vilka är de främsta administrativa områdena ni hanterar? (Ex. djurhållning, personal, certifieringar, myndighetskontakter, bidrag).
- Vilket moment i det dagliga arbetet upplever ni som mest tidskrävande eller stressigt?

2. Årscykel & Administration

- Hur ser er årscykel ut? Hur mycket varierar arbetsbelastningen med administration över året?
- Prioriteras det administrativa arbetet annorlunda under hektiska perioder (t.ex. skörd)?
- Är det någon specifik person som ansvarar för dessa delar?
- Om du jämför med när du började, ser du några skillnader i administrationsarbete?
- Använder ni externa konsulter eller rådgivare (t.ex. ansökningar eller produktionsplanering)?
- Använder du någon digital tjänst? t.ex Agronod
  - I så fall, vad fungerar bra och mindre bra med tjänsten?
  - Är det något du saknar i tjänsten?

3. Kontroller & Bidrag

- Hur ofta sker det kontroller från myndigheter (Kommunen, Länsstyrelsen, etc.)?

- Sker kontrollerna oftast annonserat eller oannonserat?
- Vad behöver ni förbereda inför en kontroll? Hur ser själva kontrollen ut när de är på plats?
- Vilka typer av bidrag söker ni (t.ex. SAM-ansökan eller investeringsstöd)?
- Hur upplever ni ansökningsprocessen för dessa stöd?

4. Avslutning

- Finns det något mer ni vill tillägga som vi inte har berört?
- Har du tips på några andra gårdar som vi kan kontakta?

Kort mall

1. Vad består din arbetsdag av i stora drag?
2. Vad är det för administrativt arbete du gör på din gård? Kan du beskriva så många olika moment du kommer på?
3. Vad tycker du om det administrativa arbetet du gör idag? Med administrativt arbete menar vi tex. gårdsadministration, myndighetskontakt, tillsynsbesök, schemaläggning och certifieringar samt anställningar.
4. Hur ser er årscykel ut? Hur mycket varierar arbetsbelastningen över året?
5. Hur många gånger under ett år har ni tillsynsbesök på ert lantbruk? Vilka myndigheter är det som kommer?
6. Prioriteras det administrativa arbetet annorlunda under hektiska perioder (t.ex. skörd)?
7. Är det någon specifik person som ansvarar för dessa delar?
8. Hur stor andel av din arbetstid lägger du på administration? Vilka delar upplever du som mest tidskrävande eller stressande?
9. Hur arbetar du med det administrativa arbetet idag? Tar ni hjälp med det arbetet någon gång och inom vilket område tar ni hjälp?
10. Använder du någon digital tjänst? t.ex Agronod
  - a. I så fall, vad fungerar bra och mindre bra med tjänsten?
  - b. Är det något du saknar i tjänsten?

Institutionen för Industri- och materialvetenskap
CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA
Göteborg, Sverige 2026
www.chalmers.se

CHALMERS